

BJØRN BYGG

LOKAL SAMFUNNSBYGGER GJENNOM 100 ÅR

BJØRN BYGG
100 år

Vi som bygger landet

Hvis du besøker våre lokaler, vil du se plakater som sier «Vi bygger landet».

Det er både et slagord, en ambisjon og en historisk beskrivelse. I 100 år har Bjørn Bygg bidratt til å bygge landet. Det være seg i krig, fred, lavkonjunktur eller høykonjunktur. Samfunnsutviklingen har tvunget frem nye byggverk som boliger, barnehager, skolebygg, sykehus, næringsbygg og forsvarsanlegg. Og andre ganger har nye byggverk skapt samfunnsutvikling.

Ville Tromsø vært like gjenkjennelig som Tromsø – uten Tromsøbrua?

Ville bevisstheten om samisk kultur vært like godt utbredt uten Sametinget?

Ville Stokmarknes vært det samme uten det nye Vernebygget til Hurtigrutemuseet?

I tillegg til «å bygge landet» lever vi etter de verdiene som vi ble introdusert for da Peab kom på eiersiden i Bjørn Bygg. På den tiden var vårt verdigrunnlag formulert gjennom slagordet «Vi bygger på tillit». Vi fant fort ut at å bygge på tillit hang svært godt sammen med verdiene som Peab hadde med seg: Jordnær, Utviklende, Personlig og Pålitelig.

Disse verdiene preger vår hverdag, våre beslutninger og vår arbeidsmåte.

I denne boken har vi latt samfunnsutviklingen gjennom 100 år danne rammen for å beskrive vår historie og vår utvikling. Gjennom 100 år som samfunnsbygger har vi bidratt til å reise bygg som har endret Nord-Norge.

Vi var med på å gjenreise landsdelen etter krigen, og har i årenes løp levert tusenvis av boliger. Vi gikk tidlig under navnet «skole-entreprenøren», og skoler er fortsatt en svært viktig del av vår portefølje. Og vi har utdannet en stor mengde håndverkere gjennom lærlingeprogrammet. Dette er vi stolte over!

Nå, som en del av Peab, er vår visjon «Vi forbedrer hverdagen der livet leves». Dette er en slags utvidelse og bevisstgjøring av det å bygge landet, og det passer Bjørn Bygg fint i 100 år til.

Vi ønsker å rette en takk til alle nåværende og tidligere ansatte for deres bidrag gjennom tidene. Uten dem hadde ikke dette vært mulig. Vi vil også takke alle kunder, samarbeidspartnere og byggherrer for tilliten.

UTGIVER: Bjørn Bygg AS, administrerende direktør Gro Skaar Knutsen. **PROSJEKTLEDER:** Nina Helland. **TRYKK:** Skipnes kommunikasjon AS. **PRODUKSJON:** Krysspress AS. **UTFORMING:** Hans Jakobsen. **TEKSTER:** Skjalg Andreassen og Oddny J. Johnsen. **REPORTASJEBILDER:** Rune Stoltz Bertinussen, utenom side 37, 62, 72, og 88 (Bjørn Byggs billedbank) og side 121 (Dennis Bjerring). **COVER:** Vernebygget for MS Finnmarken på Stokmarknes, tatt av Bjørn Eide, som også har tatt bildet på side 108-109. **BILDER AV REFERANSEBYGG:** Bjørn Byggs billedbank, i hovedsak tatt av Ørjan Marakatt Bertelsen, utenom side 11, 19, 20/21, 25, 31, 41, 58, 65, 89 og 101, som er tatt av Rune Stoltz Bertinussen. **ARIKVBILDER:** Bjørn Byggs arkiv (side 5, 28, 39, 54 Sametinget under bygging, 74 Arkhangelsk; Rune Stoltz Bertinussen (side 36 Melkøya, 59 Hamna, 64 Rushfeldt, 68 Fokus). For øvrige eksterne arkivbilder er kreditering oppgitt. **UTGIVELSE:** 2021. **OPPLAG:** 1.500.

En stolt gjeng håndverkere fra Bjørn Bygg som har bidratt til å bygge Alta omsorgssenter.

INNHold

1920-1950-tallet Sidene 4-15

Den store depresjonen. Gjenreisningen. Inn i kald krig. Lokal samfunnsbygging. Rotløs ungdom.

1960-tallet Sidene 16-37

Industrireisning. Vei i vellinga. Ferie med fritid. Grunnskolen innføres. Tak for svømmetak. Universitetsetablering. Inn i oljealderen.

1970-tallet Sidene 38-55

Bratt velferdsvekst. Nordnorsk identitetskamp. Kvinnekampen. Kriminalomsorg. Samisk opprør.

1980-tallet Sidene 56-71

En ny form for individualisme. Blå triumf. Utelivet. Endelig ett rike. Integreeringen. Urbaniseringen.

1990-tallet Sidene 72-95

Da muren falt. Den modige reformen. Religiøst mangfold. Reform 94. Norsk oppvåkning. Globaliseringen. Den moderne kulturrevolusjonen.

2000-tallet Sidene 96-111

Spesialisert helsevesen. Medierevolusjonene. Tid for festival. Kunnskapssamfunnet. Vinterturismen.

2010-tallet Sidene 112-127

Da terroren rammet. Ny, aktiv fritid. Eldrebølgen. Det moderne forsvaret. Taktskifte for klima.

Sentrale tema

Boligbygging: Gjenreisningsboliger (side 8-9), fritidsboliger (side 24-25), 70-tallshus (side 40-41), 80-tallshus (side 58-59), urbane boliger (side 68-71), bofellesskap (side 76-77), studentboliger (89 og 107), omsorgsboliger (118-121).

Skolebygg: Barnehagene (side 46-47), grunnskolen (26-29), videregående skole (82-85), høyskoler (104-107), universitet (32-35).

Kultursektoren: Hålogaland Teater (side 42-45), Ungdoms-huset Tvibit (side 14-15), Studenthuset Driv (side 102,103), bibliotekene (side 66-67), kulturhus (side 92-95), mediebygg (side 100-101), religiøse bygg (side 78-81), reiseliv og opplevelser (side 108-111), fotballanlegg (side 64-65), svømmehaller (side 30-31), badeland (side 116-117),

Brødrene som ville bygge samfunn

Fra begynnelsen av var det slett ikke gitt at brødrene Bjørn skulle skape et selskap som ble kjent for å bygge hus. De var først og fremst motivert av å bygge samfunn.

BEDRIFTSKULTUR

Allerede i ung alder viste brødrene Rolf og Leif Bjørn talent for å drive forretning. Gjennom deltakelse i Skibotnmarkedet, fem mil fra hjemstedet Birtavarre, drev de ikke bare med salg av varer fra familiens krambu. De observerte. De ble kjent med handelsmenn fra både Finland og Sverige, og de knyttet nettverk – lenge før «nettverkspleie» var oppfunnet som begrep. De så et kundegrunnlag som strakk seg langt utover hjemkommunen, og de oppsøkte disse markedene aktivt. På én av sine salgsreiser til Finnmark, solgte Leif trelast og bygningsartikler til 12 hus bare i Honningsvåg, ifølge Torleif Lyngstads skrift «Fra krambu til konsern».

Ishavsbyen videregående skole i Brevika er et symbol på brødrene Bjørns samfunnsengasjement. Særlig Rolf sto sentralt i arbeidet med å få etablert en yrkesskole for ungdom i nordre del av Troms.

Vidt forskjellige som typer

– Jeg tror de fleste undervurderer hvor forskjellig Rolf og Leif var som mennesketyper, sier Knut Wilhelmsen, som forteller at han hadde et nært og svært godt forhold til dem begge.

– Rolf var forretningsmann. Han var den merkantile, som tenkte business, som var garantisten for nøkternhet og som påtok seg rollen som den som skulle holde litt igjen. Leif var industribyggeren. Han var den visjonære idéskaperen som ville starte nye eventyr, som industriell produksjon og etableringen av Tromsø Trevarefabrikk. Han ville hele tiden hente ny kompetanse, forteller han.

– Det høres ut som et konfliktfylt forhold?
– Nei, med et felles, overordnet mål og en gjensidig respekt for hverandre, trenger ikke slike motsetninger å medføre konflikt. Hvis de ikke ble enige om et prosjekt, så gikk de heller ikke i gang. Hvis Leif kom med en idé som Rolf mente var umulig å «regne hjem», skjedde ett av to: Enten ble ideen skrinlagt, eller så måtte Leif tilbake til tegnebrettet og utvikle ideen sin bedre, forklarer han.

Rolf og Leif Bjørn oppnådde suksess, og suksessen ble bygget på nysgjerrighet og erfaring. Formell utdanning hadde de ikke – ikke utover en nokså begrenset folkeskole. Kanskje nettopp derfor var de to veldig opptatt av å bidra til at barn og unge fikk bedre tilgang på utdanning. Leif ble skolestyreformann, og bidro aktivt til at det ble opprettet en interkommunal realskole som kom i drift på Lyngseidet fra 1949. Rolf var på sin side en pådriver for at det ble reist

en yrkesskole i Brevika i Tromsø, senere kjent som Ishavsbyen videregående skole.

Omsorg for medarbeiderne

– Både Rolf og Leif var politisk engasjert. De representerte Venstre i Tromsø kommunestyre, men enda mer representerte de lokalsamfunnet. Rolf flyttet til Tromsø i 1947, Leif gjorde det samme i 1954, men de glemte aldri sine røtter i Birtavarre – og sørget i tillegg for at alle vi som ble ansatt senere ble grundig orientert om bedriftens bakgrunn fra Kåfjord, Birtavarre og Ankerlia, forteller Knut Wilhelmsen.

Bevisstheten om røttene gjaldt ikke bare brødrene selv. Ifølge «Fra krambu til konsern» hadde Rolfs kone Mariane en fast tradisjon: Hver eneste gang noen fra Birtavarre ble

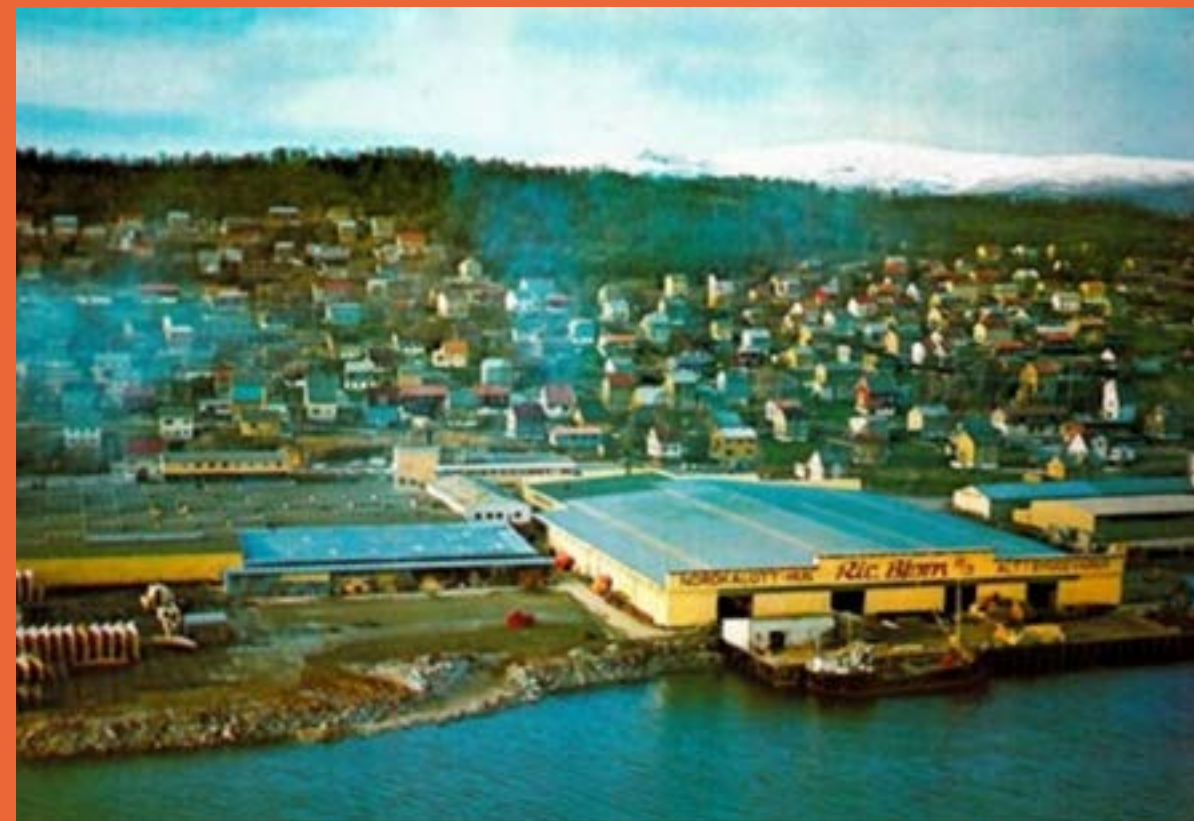
Brødrene Rolf og Leif Bjørn var forut for sin tid i forretningssammenheng, men de var også forut i forhold til å bygge bedriftskultur, hevder Knut Wilhelmsen, som hadde et godt forhold til begge sine sjefer.

Rolf Bjørn døde i desember 2000, 94 år gammel.

Leif Bjørn døde i april 1982, 72 år gammel.

innlagt på sykehus i Tromsø, skulle hun personlig besøke dem. Og hun var ikke alene om å ha slike tradisjoner.

– Jeg husker da jeg ble pappa i 1969. Før jeg selv rakk bort til St. Elisabeth for å møte sønnen min, hadde Rolf allerede vært der og levert en blomsterbukett med en håndskreven hilsen, forteller Knut Wilhelmsen.

– Jeg vet ikke om dette var et engangstilfelle, eller om han hadde tradisjon for dette. Hver eneste jul fikk jeg håndskrevet julekort fra både Rolf og Leif. Om de gjorde dette til alle ansatte, eller bare oss i ledergruppen, vet jeg heller ikke, men jeg vet at de begge hadde et genuint engasjement for sine ansatte. Vi var 97 ansatte da jeg begynte, og nesten 700 da jeg sluttet, men engasjementet

for hver enkelt virket å være like sterkt, bemerket han.

Brødrene Rolf og Leif var forskjellig i lynne, og ulikhetene gjaldt også andre karaktertrekk: Leif «røykte som en skorstein», mens Rolf det året han fylte 92 år gammel var hele 107 dager på skitur.

– Når det gjaldt de ansatte, var de likevel enige om at fysisk aktivitet var viktig. Hvis noen av de ansatte ønsket å svømme, bidro bedriften til å betale inngangspengene, ville de skyte, fikk de bidrag til ammunisjon og på det meste tror jeg Bjørn hadde tre fotballag i bedriftsserien – samtidig. Bjørn-brødrene var nytenkende i forhold til forretningsvirksomheten sin. Men de var også helt klart forut for sin tid i forhold til å skape bedriftskultur, erklærer Knut Wilhelmsen.

Anlegget på Bjørnstrand var enormt i nordnorsk sammenheng, og et symbol på brødrene Bjørns forretningsengasjement. Her ble det etablert byggevarehus og trevarefabrikk.

Richard Bjørn ble like etter 1900 ansatt som kontorfullmektig i Birtavarre Gruber, som på et tidspunkt var største arbeidsplass i Troms. Da gruva ble nedlagt i 1919, ble også Richard Bjørn arbeidsledig.

I 1922 startet Ric Bjørn landhandel, men han måtte jobbe som lærer ved siden av for å sikre inntekter nok til å kunne forsørge familien. Han var preget av dårlig helse og døde i 1925, bare 49 år gammel. Da var sønnene Rolf (19) Leif (16) ansatt som for unge til å overta ansvaret.

Richards enke Constanse overtok det formelle ansvaret, og i denne perioden startet Ric Bjørn med å forhandle trelast. Første leveranse var til byggingen av jordmorhuset i Kåfjord. Deretter påtok selskapet seg også oppføring av bygg. Første entrepris var Skattvoll skole i Birtavarre rundt 1930: 160 kvm til en kontraktssum på 39.000 kroner. Deretter fulgte Olderdalen gjestehus.

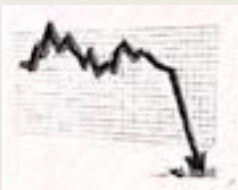
Brødrene Rolf og Leif overtok i 1932 eierskap og ledelse av selskapet, som hadde beveget seg fra å være en mangfoldig landhandel til å bli spesialisert som materialforretning. Selskapet ekspanderte, og etablerte avdelinger i Tromsø og på Finnsnes.

Ric Bjørn i Birtavarre var viktig for gjenreisningen av Nord-Troms og Finnmark etter krigen. Selskapet tjente som «materillager» for gjenreisningen, til tross for at den geografiske plasseringen ikke var spesielt gunstig.

I 1946 ble hovedvirksomheten flyttet til Tromsø, og etablert på det som i dag heter Bjørnstrand. Her ble selskapet registrert i firmaregisteret i 1950, og selskapet drev ikke bare salg av byggematerialer. Industriell produksjon av vinduer og dører startet opp.

KAVALKADE
20-50-
TALLET

Den store depresjonen

«De harde trettiåra» er et begrep som beskriver en epoke preget av høy arbeidsledighet og utbredelse av nød og fattigdom. Internasjonalt omtales epoken som «Den store depresjonen», som ble innledet med børskrakket på Wall Street i 1929 – og dette krakket benyttes stadig som referansepunkt når økonomisk tilbakegang skal beskrives.

Hele verdensøkonomien ble rammet av den økonomiske krisen, og i særlig grad byer som var bygget opp rundt tungindustri. Men også bygg- og anleggsvirksomhet stoppet opp, bønder ble rammet ettersom prisene på landbruksprodukter falt med 50 prosent. Gruvedrift og skogbruk var blant bransjene som ble aller rammet hardes som følge av redusert etterspørsel.

Norge ble ikke like sterkt rammet av krakket som de store nasjonene, ettersom Norge ikke hadde fått del i velstandsveksten andre land hadde opplevd. Likevel var 1920-åra også «harde» i Norge.

Gro Skaar Knutsen tiltrådte i 2018 som direktør i Bjørn Bygg. Fra henne går det en historisk linje tilbake til Constance Bjørn.

Jeg vet ikke om det finnes så mange konkrete likheter mellom meg og Constance, men historien om henne er viktig. Jeg tror ikke Constance har fått den oppmerksomheten hun fortjener. Richard Bjørn var kontorfullmektig ved Birtavarre Gruber. Da gruva ble nedlagt i 1919 ble han i likhet med alle de andre arbeidsledig, og dette var forhistorien til at han etablerte Ric Bjørn som selskap. Ved siden av å drive tradisjonell landhandler, besto innsatsen hans i å skaffe arbeid til de arbeidsledige i Kåfjord, arbeidsformidling, rett og slett. Men Richard Bjørn døde så tidlig som i 1925, og frem til at sønnene Rolf og Leif var modne til å overta ledelsen i 1932, var det deres mor Constance som styrte driften. Det var med henne som leder at selskapet startet med trelast (1928), noe som fortsatt står som en milepæl i bedriftshistorien. Constance bidro også til å skaffe arbeid til kvinnene i bygda. Det ble strikket imponerende mengder med votter og sokker som Ric Bjørn kjøpte og solgte videre, og det ble plukket tyttebær som Ric Bjørn solgte

til fabrikker på Vestlandet. I et godt bærår kunne det være snakk om så mye som 20 tonn bær. Noen stor omsetning var det neppe snakk om, men for de kvinnene som fikk inntekter av dette, var virksomheten likevel viktig.

Jeg kom selv inn i Bjørn Bygg i 2003, som prosjektleder og ingeniør i det som da het «Bolig, utvikling og salg». Jeg kom inn med kommunalteknikk som spesialitet, og oppgavene strakk seg fra kostnadsberegninger av vei, vann og avløp – til innkjøp av stearinlys og styling av boliger, for den gang utførte vi boligstylingen selv. Jeg kom inn i en periode der Bjørn ansatte flere damer i «produksjonslinja», noe som ikke hadde vært vanlig tidligere. Jeg velger å tro at det var tilfeldig at vi kom inn mange damer samtidig, men det er ikke tilfeldig at vi fortsatt er her. Bransjen vår er jo mannsdominert, og i Bjørn Bygg er ikke kvinneandelen høyere enn 12 prosent. Men her har vi damer på alle nivåer: fra lærlinger, fagarbeidere, funksjonærer og på alle ledernivå, og dette gjør Bjørn spesiell. Ofte ser vi at det

skjer noe med damer og ambisjonene deres når de blir mødre; de søker seg mot offentlig sektor fordi mange opplever at det er tryggere å jobbe i det offentlige. Jeg bestemte meg for at jeg ikke skulle gjøre det samme, og den beslutningen ble en påminnelse da jeg fikk utfordringen om å bli direktør: For hvis ikke jeg tør å ta dette steget, hvem skal da tørre?

Slik lever deler av arven etter Constance videre i bedriften i dag, også når det kommer til innsatsen for å skaffe jobb og å være en trygg arbeidsplass. Vi har tatt et tydelig standpunkt om å satse på faste ansatte fremfor innleide arbeidskraft. Målet er å hele tiden ha en jevn strøm av oppdrag, både store og små, slik at vi holder alle aktive og ikke havner i en permitteringsspiral. Dermed er også de små oppdragene er viktige, ikke minst fordi disse sørger for at vi holder en stor og mangfoldig stab i arbeid. Slik har vi kapasitet til å påta oss de store prosjektene eller signalbyggene når disse mulighetene byr seg.

Gro Skaar Knutsen begynte i Bjørn Bygg i 2003, og tiltrådte i 2018 som administrerende direktør i selskapet.

Den spede starten

Byggverk: Landhandel i Birtavarre.

Særpreget: Assortert handel – med brygge.

I gamle lokaler etablerte Richard Bjørn sin lille landhandel i juni 1922. Bygget hadde vært eid av Birtavarre Gruber og hadde tidligere vært kontor og bolig for gruveselskapets lege. Startkapitalen til den nye krambua var 2.500 kroner, og som landhandel og bygg var plasseringen typisk; ved havet og med tilhørende brygge for varemottak. Kaia i Birtavarre var beskjeden, og ikke stor nok til å kunne ta imot trelast. Det var nødvendig å hente materialene fra frakteskipene i åttringer.

Selv om Ric Bjørn flyttet hovedkontoret til Tromsø etter krigen, var det fortsatt drift i Birtavarre. Den ble videreført helt frem til 1970-tallet, da bygg og brygge ble revet og fjernet.

De harde trettiåra

Arbeidsledighetsøkene eksploderte i de fleste industri-landene etter børskrakket i 1929, men i Norden var den gjennomsnittlige arbeidsledigheten høy også på 1920-tallet. På 1930-tallet var arbeidsløsheten i Norge enda høyere enn i USA.

(KILDE: GALENSON/ZELLER: «INTERNATIONAL COMPERASON OF ENEMPLOYMENT RATES».)

	1921-1929	1930-1938
Belgia	2,4 %	14,0 %
Canada	5,5 %	18,5 %
Danmark	18,7 %	21,9 %
Nederland	8,3 %	21,3 %
Norge	16,8 %	26,6 %
Storbritannia	12,0 %	15,4 %
Sverige	14,2 %	16,8 %
Tyskland	9,2 %	21,8 %
USA	7,7 %	26,1 %

Constance Bjørn var formelt leder for selskapet Ric Bjørn fra ektemannen Richard Bjørn døde i 1925 og frem til hennes sønner Rolf og Leif overtok i 1932. Selv døde Constance i 1947, 73 år gammel.

Gjenreisningen

Etter fem år med krig og okkupasjon, sto Norge i 1945 foran oppgaven med å gjenoppbygge et land som var herjet av krigen. Dette arbeidet handlet om å bygge opp infrastruktur som var ødelagt av krigshandlinger og om å bygge boliger til alle som var blitt hjemløse, men en helt sentral del av gjenreisningen handlet også om å bygge industri, øke mulighetene for eksportinntekter, skape arbeidsplasser – og dermed utvikle velferd.

Den statlige Husbanken ble etablert i 1946, og ble et sentralt verktøy for boligbyggingen, men behovene var ulike i ulike deler av landet, og det samme ble også løsningene som ble valgt. Finnmark og Nord-Troms var nedbrent etter krigen, og her handlet boligreisningen om å bygge standardiserte gjenreisningsboliger som stort sett ble reist ved egeninnsats. I byer som Harstad og Narvik, som begge i ulik grad var herjet av bombing, valgte man så tidlig som i 1946 å organisere boligbyggelag som verktøy for den nye boligbyggingen.

Joakim Amundsen har hørt fortellinger om krigen i hele sitt liv. Han vokste selv opp i en gjenreisningsbolig.

Kirkenes har en helt spesiell plass i historien om krigen – både selve krigsårene og den kalde krigen som senere fulgte. Vi som er vokst opp i denne byen, er preget av begge disse historiene.

Kirkenes var blant de norske byene som oftest ble offer for bombeangrep. Mens Norge var preget av okkupasjon, var Kirkenes preget av krigshandlinger. Vi som vokste opp mer enn en generasjon senere, fikk høre historiene, om både bombing og om livet i gruva folk evakuerte til. Jeg har selv nære slektninger som bodde i denne gruva – som utviklet seg til et helt samfunn.

Etter hvert som jeg har blitt eldre, har jeg blitt mer bevisst på krigshistorien. Jeg har bladd i gamle hyttebøker, for eksempel. Særlig to ting har slått meg. Det første er hvor nøkternt grusomhetene fra krigen er beskrevet. «I dag ble det sluppet bomber, den og den døde, torsk til middag,» liksom. Det

andre som har slått meg er alt det som IKKE er blitt fortalt. Noe var sikkert grusomt og derfor vanskelig å rive opp i. Det kan jeg forstå. Men andre ting er vanskeligere å finne ut av, som for eksempel hvor lite vi har fått høre om de første årene etter krigen. Det tok jo lang tid før byen ble gjenreist. Det huset jeg selv vokste opp i og som var bygget av besteforeldrene mine, ble jo ikke bygget før i 1950, og det betyr jo at det gikk mange år der folk ikke hadde noe godt og varmt sted å bo. Denne perioden er det snakket lite om.

Av yrkesmessige grunner er jo jeg spesielt interessert i bygg – og boliger – og jeg er veldig glad for å ha funnet tegningene av den gjenreisningsboligen jeg selv vokste opp i. Den er jo senere blitt påbygd og modernisert, men opprinnelig var den veldig enkel. Den var tilpasset de kravene Husbanken stilte for å yte lån. I motsetning til de boligene som ble bygget før krigen, var det ikke snakk om

noe takopplett på gjenreisningsboligene. Formen var enkel, og slik kunne det bygges raskt. Materialene ble utnyttet så effektivt som mulig. Men selv om gjenreisningsboligene var nøkterne, var de også moderne. De var planlagt med WC, i motsetning til hva som var vanlig for boliger som ble bygget på 1930-tallet.

Som avdelingsleder for Bjørn Bygg i Kirkenes skulle jeg gjerne erklært at alle gjenreisningshusene i Kirkenes ble bygget med materialer som var levert av Ric Bjørn, men dette har jeg ikke fått bekreftet. Usannsynlig er det likevel ikke, for Bjørn var store på materialhandel – også her i Sør-Varanger – lenge før «Bjørn-husene» begynte å prege boligmarkedet i kommunen.

Selv bodde jeg i dette huset frem til jeg flyttet ut som 18-åring. I dag bor jeg like i nærheten, så jeg har ikke sett noen grunn til å flytte til andre steder. Jeg synes dette er en flott plass å bo.

Det aller første huset

Byggverk: Mellomkrigsboliger.

Særpreget: 1,5 etasje + kjeller til lagring.

Det første huset Ric Bjørn leverte materialer til, var jordmorhuset i Birtavarre – den gang virksomheten besto i å levere bygningsmaterialer, og selve byggingen ble utført ved egeninnsats. Jordmorhuset er typisk for sin tid. Kjøkkenet var husets viktigste og varmeste rom. De øvrige rommene var ganske små, og de kunne stenges av for å spare varme. Etter krigen fikk disse husene gjerne et påbygg der det ble installert bad og WC. Gjenreisningshusene som ble bygget etter krigen var enklere i formen. De hadde ikke takopplett, men til gjengjeld var WC blitt standard og planlagt fra byggingen av.

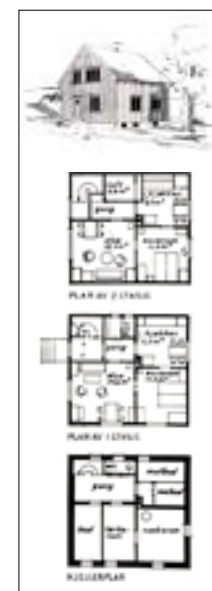
Jordmorhuset ble i 2021 solgt til nye eiere som har planer om å renovere bygget.

Joakim Amundsen foran barndomshjemmet i Kirkenes – et gjenreisningshus som ble bygget i 1950.

Gjenreisningen moderniserte ikke bare boligene, men også Kirkenes som by, som er preget av veldig rette gateløp og vinkelrette tverrgater.

Nedbrenningen – i tall

Bolighus	11.000-12.000
Fjøs/uthus	4.700-14.000
Industri/håndverksbygg	230
Butikklokaler	420
Hoteller/gjestgiverier	53
Fiskebruk	306
Skolebygg	106
Off. adm. bygg	60
Sykehus/sykestuer	21
Forsamlingshus	140
Kirker	27
Bruer	350
Fyr	180
Kaier	551
Telegrafstolper	31.500

De fleste er kjent med historien om nedbrenningen av Finnmark og Nord-Troms ved tyskernes tilbaketrekking i krigens slutt-fase. Likevel er omfanget vanskelig å forestille seg, og antallet bygg som ble svidd av er vanskelig å forholde seg til. Tallene kan variere litt fra ulike kilder.

Inn i kald krig

■ ■ ■ Begrepet «kald krig» ble lansert av forfatteren George Orwell som en beskrivelse av en tilværelse i fredstid, der man lever under trussel om atomkrig. Denne tilstanden befant verden seg i fra slutten av 1940-tallet til utgangen av 1980-tallet – der supermaktene USA og Sovjetunionen sto mot hverandre, omkranset av sine allierte i henholdsvis NATO og Warszawapakten, i en verden som var delt mellom øst og vest. ■ ■ ■ Norge var ett av de 12 landene som ble med fra starten av da NATO ble etablert i 1949. Da Vest-Tyskland i 1955 sluttet seg til alliansen, svarte Sovjetunionen med å etablere Warszawapakten. ■ ■ ■ Den kalde krigen var som epoke mer enn trusselen om atomkrig i seg selv. Den gjensidige mistroen eksisterte også i hverdagen, der mennesker med kommunistiske sympatier ble forfulgt og forsøkt holdt utenfor tillitsverv og maktposisjoner.

■ ■ ■ **Kristen Øvernes kom fra Tvedestrand og forelsket seg i Nord-Norge. Han har han vært med på å reise noen av landsdelens viktigste signalbygg. Men han har også erfaring med en utfordrende periode av historien.**

” Den kalde krigen preget hele samfunnet, også arbeidslivet. Mens spenningen mellom øst og vest var på sitt største, var den gjensidige mistenksomheten stor. I Vesten var jakten på kommunister nådeløs, og mennesker med kommunistiske sympatier ble frosset ut av viktige posisjoner. I dag snakker vi ikke så mye om denne perioden, og det gjorde vi i grunnen ikke mens den kalde krigen pågikk heller. Overvåkingen var mer omfattende enn jeg tror vi ville likt å vite, og i ettertid har vi jo fått innblikk i dette – gjennom ganske mange bøker.

Jeg ble en del av Bjørn i 1998, den gang Nils Meland AS ble kjøpt opp av Bjørn, men til Meland kom jeg som ingeniør allerede i 1966. Det første bygget jeg hadde ansvar for, var Tempo-gården – en viktig og moderne forretningsgård midt i sentrum – og allerede den gangen hadde Meland et sterkt omdømme innenfor betongkonstruksjoner. Tromsøbrua fikk nasjonal anerkjennelse, for ingen i Norge hadde bygget bruer på denne måten før. Byggingen av Rørhandelen var også preget av pionerarbeid, fordi ingen tidligere hadde benyttet systemforskaling og dekkbordforskaling, slik Meland gjorde så tidlig som på 1950-tallet. Alfheim svømmehall var et komplisert bygg, og det samme var jo i høyeste grad Fokus kino, som kom tidlig på 1970-tallet.

Med all denne erfaringen, er det ikke rart at noen syntes det var merkelig at Meland aldri kom i betraktning om å få bygge noe for Forsvaret. Vi kom ikke inn på «lista» deres, og den gang fantes det ikke noe Forsvarsbygg eller lov om offentlige anskaffelser. Noen av oss hørte prat om at grunnen kunne være Finn Melands politiske engasjement. I ungdomstiden, mens han studerte ved NTH i Trondheim, var han radikal og engasjert, og

Kristen Øvernes husker at mange i og utenfor Meland-selskapet undret seg over hvorfor et så anerkjent selskap «aldri» fikk bygge noe for Forsvaret under den kalde krigen.

en sterk retoriker. Tidlig under krigen ble han arrestert for å ha utført «kongepropaganda» og «illegal anti-tysk aktivitet», han ble sendt til konsentrasjonsleiren Sachsenhausen allerede i 1940. Det ble antatt at han i den tiden var registrert som medlem i kommunistpartiet, og at dette var grunnen til at vi ikke fikk oppdrag for Forsvaret.

På 1960- og 70-tallet var ikke dette noe vi snakket høyt om ved lunsjbordet. Finn Meland var fortsatt styreleder i selskapet. Han var en anerkjent kommunepolitiker for Arbeiderpartiet, og respektert som entreprenør og næringslivsmann, og ingen ville finne på å antyde at han kunne være en belastning for det selskapet han ledet. Det ville selvsagt også ha vært høyst urimelig, men dette illustrerer også

hvor ansent situasjonen var under den kalde krigen, selv i fredstid i et tilsynelatende fredfullt land.

På 1970-tallet løsnet det likevel. Vi fikk bygge Forsvarets nye kaianlegg i Repparfjord. I dag er dette anlegget sivilt eid og kjent og omstridt for gruvevirksomheten ved fjorden, men for oss var oppdraget en milepæl, og et oppdrag som passet godt. Vi hadde erfaring med bygging av kaier – og med Finnmark. Malmkaia i Kirkenes var et vanskelig oppdrag, både fordi vi underveis opplevde temperaturer ned mot 30 minusgrader, og fordi vi jobbet med veldig vanskelige bunnforhold som gjorde jobben krevende for dykkerne våre. At vi underveis også måtte håndtere en udetonert bombe på 500 kilo, gjorde ikke jobben lettere. I Valjok,

Tid for opprustning

Prosjekt: Militært kaianlegg i Repparfjord.

Byggherre: Forsvaret.

Byggeperiode: 1973.

Størrelse: 60 m kaifront, 13-14 m dybde og kapasitet til å motta skip på 2.000 tonn dwt.

«NATO-kaia» i Repparfjord var det første oppdraget Nils Meland AS, utførte for Forsvaret, og anlegget er typisk for flere tidsepoker. Det ble bygget under den kalde krigen, da opprustning sto sentralt, og flere av anleggene langs norskekysten ble delvis eller helt ble finansiert av NATO. I en periode på drøye ti år fra 2001, etter den kalde krigen, solgte Forsvaret eiendommer for over fem milliarder – som Rødbergodden fort i Lenvik og ubåtbasen Olavsvern i Tromsø. «NATO-kaia» i Repparfjord ble avhendet til Kvalsund kommune vederlagsfritt.

nord i Karasjok, bygde vi ei bru som Statens Vegvesen krevde at vi måtte bygge i løpet av vinteren, i temperaturer ned mot 40 minusgrader. Noen av arbeiderne pådro seg varige frostskafer underveis, og det føltes bittert at ikke vegvesenet gjorde ferdig veien til denne brua før mange år senere. Likevel vil jeg ikke si at vi ble eksperter på ekstreme temperaturforhold. Vi har utført oppdragene våre i Nord-Norge. Vær og temperaturer har vært en konsekvens av dette.

Troms landverksted på Setermoen (t.v.) (2011) og Bardufoss mannskapsforlegning (2014) er to utbygginger Bjørn Bygg har utført for Forsvaret, til kontraktssummer på hhv 58- og 75,5 millioner kroner. Oppdragene ble utført med Forsvarsbygg som byggherre og ble vunnet gjennom åpen anbudskonkurranse. Men konkurransen om oppdrag for Forsvaret var slett ikke åpen under den kalde krigen.

Så hender det selvsagt at jeg selv får spørsmål om hvorfor jeg selv som sørlending valgte å flytte til Nord-Norge, og hvorfor har blitt boende her også etter at jeg ble pensjonist. Svaret er ganske enkelt at jeg er veldig glad i naturen her med alt den har å by på både sommer og vinter. Da jeg først kom til Nord-Norge som befal ved Ingeniørbataljonen i Harstad, falt jeg også umiddelbart for den åpne og inkluderende kulturen som preget landsdelen.

Kjente spiondommer

Selmer Nilsen, Måsøy. Arrestert i 1967 og dømt til 7,5 års fengsel og inndragning av 75.000 kroner for å ha spionert for Sovjetunionen i 20 år.

Asbjørn Sunde, Karmøy. Dømt i 1954 til åtte års fengsel for spionasje for Sovjetunionen. Løslatt etter å ha sonet 2/3 av dommen.

Gunvor Galtung Haavik, Oslo. Arrestert i 1977 og tiltalt for å ha spionert for Sovjetunionen som medarbeider i utenriksdepartementet og som ansatt ved den norske ambassaden i Moskva. Døde før rettssaken.

Arne Treholt, Oslo. Arrestert i 1984, på et tidspunkt der han var byråsjef og fungerende pressetalsmann i utenriksdepartementet. Dømt til 20 års fengsel for spionasje for Sovjetunionen og Irak, samt inndragning av 700.000 kroner og 52.000 dollar. Sonet 8,5 år før han ble benådet.

Lokal samfunnsbygging

■■■■ I Norge har samfunnet i stor grad vært bygget «nedenfra», fra lokalsamfunnene. Antall kommuner har variert. På det aller meste – i 1930 – hadde Norge 747 kommuner, langt over dobbelt så mange som i 2020.

■■■■ Den gang ga det høye antallet kommuner god mening. Jordbruk og fiske var viktigste næringsvei i alle deler av landet. Bosettingen var spredt, kommunikasjonene var få og ganske ineffektive – og fjorder, fjell og øyer dannet naturlige grenser mellom kommunene.

■■■■ I de minste kommunene var det absolutt ikke vanlig med egne herredshus eller rådhus. Den administrative virksomheten ble drevet der de folkevalgte bodde – i deres private hjem. Men behovet for samlingssteder var likevel stort. Derfor ble det bygget bedehus, kirker, grendehus og samfunnshus som bidrag for å knytte mennesker sammen, skape felles aktiviteter og opplevelser – og å skape samfunn.

■■■■ For Lars Bangsund Jacobsen er det ikke mulig å undervurdere lokal tilhørighet. Lokalsamfunnet er ikke rammet inn av kommunegrenser. Han er mer tromsodaling enn han er tromsøværing.

“ Jeg er fjerde generasjon tromsodaling, og jeg vet hvilken betydning Bellevue hadde for Tromsdalen. Det var her Tromsøs senere kinosjef Hans Henrik Berg organiserte kino. Det var her Arthur Arntzen skapte «Oluf», da han skulle finne på underholdning under en festkveld i ungdomslaget Freidig. Bellevue var en viktig scene, og det var her Pussycats hadde sine konserter – etter at de kom tilbake fra oppholdet sitt i Stockholm, og brakte rocken til Norge. Det er ingen grunn til å tro at Tromsø hadde hatt verken «Oluf» eller filmfestival om det ikke hadde vært for Bellevue. Selv er jeg for ung til at jeg fikk oppleve Bellevue i husets storhetstid, men også jeg har mine minner fra dette bygget. Det var et naturlig møtested for store anledninger.

TUIL har vært en uvurderlig drivkraft for lokalsamfunnet, og jeg husker da A-laget spilte med «Bygda i byen» på drakten. Dette bidro til å styrke identiteten vår. TUIL ble skapt da Ungdomslaget Freidig og Tromsdalen Idrettsforening slo seg sammen, og begge disse

tradisjonene, idrettslaget og ungdomslaget, lever videre i dag. Revytradisjonen er sterk, og jeg husker at jeg hadde Øystein Martinsen (blant annet kjent fra rollen som trell i TV-serien «Vikingane») som instruktør på skolerestyen Tromteateret. Selvsagt har jeg også vært med i TUIL, der TIL var motstander og rival, og denne erfaringen gjør at jeg har litt vanskelig for å heie helhjertet på TIL i dag. Vi som har identiteten vår sterkt knyttet til Tromsdalen, regner oss nesten mer som tromsodaling enn tromsøværing, i alle fall i møter med andre fra Tromsø. Dette har ikke noe med avstander å gjøre. Fra Tromsdalen har vi kortere vei til Tromsø sentrum enn de har fra Håpet, Hamna eller Stakkevollan. Disse var også en del av Tromsøysund kommune, men har ikke like sterk identitet som det vi har.

Jeg tror du må lete for å finne noen fra Tromsdalen som ikke har vært involvert i TUIL på ett eller annet vis. Etter at TUIL solgte Bellevue og dette ble gjort til boliger, har klubben brukt pengene sine til å bygge ut anlegget sitt. Det

som tidligere bare var en kunstgressbane, er i dag et imponerende anlegg som gjør klubben i stand til å tilby et mangfoldig tilbud om aktivitet til alle. Det er imponerende, men det beste av alt er at klubben også legger til rette for uorganisert aktivitet; at gutter og jenter som har lyst til å spille fotball sammen får mulighet til dette, så lenge ikke hall eller bane er leid ut av andre. I min oppvekst var dette forbudt, og jeg opplevde mange ganger å bli jaget bort av vektere. I dag legges det tvert imot til rette for aktivitet, og det synes jeg klubben fortjener honnør for.

Jeg skulle selvsagt ønske at jeg hadde vært med på å bygge TUIL Arena, eller for den saks skyld Bellevue Terrasse, men jeg har ikke vært med på noe av dette. Jeg ble ansatt i Bjørn som tømmer i 2011, og begynte i 2013 på kontoret. I 2021 ble jeg leder for prosjekteringsavdelingen. Men det er ennå ikke for sent, og jeg håper på muligheten til å skape nye bygg som i fremtiden kan tjene som viktige identitetsmarkører for lokalmiljøet.

Tromsdalingen Lars Bangsund Jacobsen omkranset av bygg som definerer Tromsdalen: Bellevue, Ishavskatedralen og Brua.

LOKAL SAMFUNNSBYGGING FØR: «SAMFUNNSHUSET».

Møteplassen: Bellevue sto ferdig i 1952, og ble et naturlig samlingspunkt for Tromsdalen – som her, 17. mai 1954. (FOTO: TUIL)

Festlokalet: Bellevue var en hyppig brukt arena for å markere store anledninger, som her – ved festmiddagen under 40-årsjubileet til Tromsøysund tuberkuloseforening. (FOTO: TUIL)

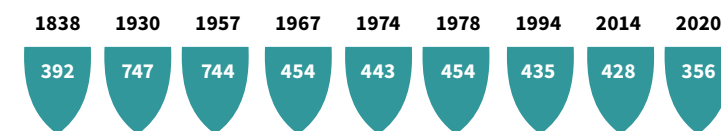
Kinoen: Bellevue kino holdt et høyt nivå, og trakk store mengder publikummere også fra Tromsø. (FOTO: TUIL)

LOKAL SAMFUNNSBYGGING NÅ: «FLERBRUKSHUSET».

Vardø flerbrukshus, ferdigstilt i 2014 til en kontraktssum på 133 millioner. Jobben ble gjennomført i samarbeid med Nilsen & Haukland. Bygget består av svømmehall, kulturhus og idrettshall.

Utviklingen i antall norske kommuner

■■■■ Antall norske kommuner var på sitt høyeste i 1930, med 747 selvstendige kommuner. Den virkelige kommunereformen skjedde på 1960-tallet, etter innstillingen fra «Schei-komiteen», som hadde i oppdrag å se på hvordan antall kommuner kunne reduseres. Kommunesammenslåingene frem mot 2020 har vært beskjedne til sammenlikning.

(KILDE: REGJERINGEN.NO)

Identitetsmarkøren

Prosjekt: Bellevue Terrasse.
Byggherre: TUIL Alliansen.
Byggeperiode: 2002.
Kontraktssum: 40 millioner.

På prosjektet: Hansten Stenvoll / Leif Karlsson.

Det er mer enn storslagen utsikt og høy standard som gjør leilighetene i Bellevue Terrasse attraktive. Bellevue er fortsatt et viktig begrep for alle med tilknytning til Tromsdalen. Gamle Bellevue var et knutepunkt: Kafe, festlokale, kino og en viktig scene bidro til å gjøre Bellevue til en identitetsmarkør. Viktigheten ble redusert etter at Tromsdalen ble en bydel i den nye storbyen Tromsø, men byggingen av leilighetene ga Tromsdalen UIL inntekter som ga mulighet til å bygge sitt fantastiske anlegg ved kunstgressbanen.

Rotløs ungdom

■ ■ ■ Knappt noen film har satt større spor etter seg enn «Blackboard Jungle», med norsk premiere senhøsten 1955, om en skoleklasse i en av New Yorks belastede bydeler. Filmens lydspor var «Rock Around the Clock», som er erklært som gjennombruddet til rocken som sjanger – og også ungdommelig opprør.

■ ■ ■ Liknede filmer fulgte i kjølvannet av denne suksessen, og flere steder rundt i verden kom det til sammenstøt mellom ungdom og politi utenfor kinoene. Dette skjedde også i Oslo utenfor Sentrum kino – selv om det i etterkant er kommet frem at de norske opptøyene i stor grad var medieskapte.

■ ■ ■ «Ungdomskulturen» nådde Nord-Norge senere. I årene dominert av gjenreisning var kjøpekraften blant ungdom fortsatt liten, og mulighetene til å kunne kjøpe musikk og moteriktige klær og å ta del i andre viktige identitetsmarkører var derfor ikke like godt til stede i epokens første år.

■ ■ ■ Trond Breivik jobber som sveiser på dagtid. Da er det kanskje ikke så rart at metalsjangeren står sentral når han trakterer bassgitaren på fritiden.

“ Jeg er jo absolutt ikke noen skolert musiker, og jeg har ikke engang holdt på med dette hele livet. Jeg begynte på 1990-tallet, og er sjøllært. Den gang fantes det jo ikke noe YouTube, så jeg leste i bøker og prøvde meg fram på egen hånd. I dag bruker jeg også jeg YouTube. Der henter jeg tips som jeg selv kan bruke, og som jeg tar fram når jeg møter resten av bandet til øving. Jeg spiller i tre forskjellige band. I «Broken Harry» spiller vi egne låter, og du må ikke spørre hvordan vi kom opp med dette navnet. «Road Runner» er et coverband, som ofte spiller på MC-treff og festivaler. Og så har vi et tributeband som spiller AC/DC-låter, men som foreløpig ikke har fått navn.

Rock og metal er sjangeren jeg spiller innenfor, og for alle som driver med dette består den aller første utfordringen av å finne steder å øve. For mange har dette vært et stort problem, i alle år, men selv har jeg vært veldig heldig. Vi har funnet oss et flott øvingslokale, men vi er voksne og i full jobb og har derfor

også mulighet til å betale husleia. Slik er det jo ikke nødvendigvis når du er ung skoleelev uten inntekt, så derfor er det fantastisk at Tromsø har fått Tvibit, med 10-11 øvingslokaler og utstyr tilgjengelig. Det er et flott tilbud.

Rock'n'roll, ungdomsopprør og kampen for et sted å være er ting som henger sammen. Jeg kommer fra Breivikeidet, og er i tillegg litt for ung til at jeg kunne være direkte involvert i de store ungdomsopptøyene på begynnelsen av 1980-tallet. Men jeg husker jo disse sammenstøtene veldig godt. Jeg husker husokkupasjonen og etableringen av Ungdommens Hus i Bangsund-brygga. Men jeg

Filmen «Blackboard Jungle» (1955) (Vend dem ikke ryggen) introduserte verden for rock'n'roll, med «Rock around the clock» som filmmusikk. Slik kom ungdomsopprøret i gang.

Filmen «Rebel without a Cause» (1955) (Rotløs ungdom), bidro til styrket ungdomskultur. James Dean gikk fra å være et ungt idol til å bli et ungdomsidol.

husker også at det oppsto veldig mange band i denne byen i løpet av denne perioden – band som Norgez Bank, Bols og så videre. Noen av disse bandene markerte seg også utenfor Tromsø. Sånn blir det når man får etablert et miljø. Da oppstår muligheten til å inspirere hverandre og til å lære av hverandre.

Det går an å se litt av det samme på jobb også. Jeg har i lang tid jobbet på SalMar-anlegget på Stonglandseidet, som er et omfattende oppdrag. Jeg jobber som sveiser, men gjør jo andre ting også. Jeg er med på det meste, og tar i et tak der det trengs. Vi håndverkere hjelper hverandre, og lærer av hverandre underveis.

I 1981 ble det arrangert protestkonsert i Gyllenborghallen. Til stede var den unge forbruker og administrasjonsministeren Sissel Rønbeck. Hun fikk en temmelig kjølig mottakelse.

Trond Breivik og bassgitaren i ett av 11 øvingslokale som ungdomshuset Tvibit disponerer i sitt nye bygg.

Skapt av ungt opprør

Prosjekt: Tvibit, ombygging/rehabilitering.

Byggherre: Tromsø kommune.

Byggeperiode: 2015-2016.

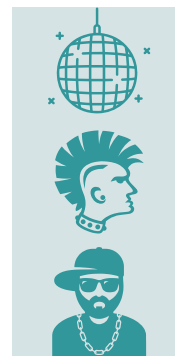
Kontraktssum: 62 millioner.

På prosjektet: Frank Gunnar Bjørn / Vidar Joakimsen.

Ungdomsopptøyer har vært utgangspunkt for mange viktige endringer. Tromsø ble «stukket i brann» vinteren 1981, i et opprør som endte med etableringen av Ungdommens Hus. Dette ble nedlagt i 1994 og senere erstattet av ungdomshuset Tvibit, som i 2016 flyttet inn i stilfulle lokaler på den gamle brannstasjonen, med et tilbud som har vakt nasjonal og internasjonal anerkjennelse. Tvibit fokuserer på ny og ung kultur, musikk, film, media og kreativ virksomhet. Her finner du en møteplass, en kafé og en helsestasjon for ungdom.

Bølger av ungdommelig opprør med musikk som uttrykk

■ ■ ■ Rock'n'roll er absolutt ikke den eneste musikkjangeren som kan settes i sammenheng med ungdom og opprør.

DISCO: Forbindes av mange som sorgløs dans i fargerike kostymer. Men sjangeren oppsto som en protestbølge i afro-amerikanske og homofile klubbmiljøer i New York på begynnelsen av 1970-tallet – miljøer som hadde vært ofre for både marginalisering og diskriminering.

PUNK: Oppsto i New York og London på slutten av 1970-tallet, og i England ble punken en protestbevegelse mot arbeidsledighet og fattigdom i arbeiderklassen – med klar brodd mot «Thatcherismen». Også i Tromsø vokste det et stort punk-miljø.

HIP-HOP: Består i dag av mangfoldige kunstneriske uttrykk og er spredt over hele verden, der den særlig står sterkt i innvandrer miljøer. Oppsto først blant afro-amerikansk ungdom i bydelen Bronx i New York, i en tid der ungdomsledigheten var på over 60 prosent.

(KILDE: STORE NORSKE LEKSIKON)

I januar 1981 ble Storgata i Tromsø «stukket i brann» i form av ungdomsopptøyer, og politiet stilte med køller og skjold. Opprøret fortsatte med husokkupasjon i kampen for et selvstyrt ungdomshus. (FOTO: OLA RØE)

Brødre fant brødre som hadde funnet brødre

Da svenske Peab kjøpte Bjørn Bygg i 2007, ble sentral bedriftshistorie spunnet mellom tre ulike brødrepar. Brødreparene hadde samfunnsbygging til felles, men var for øvrig svært forskjellige.

KONSOLIDERINGER

I løpet av sine hundre år har Bjørn-konsernet vært gjenstand for en rekke konsolideringer: Datterselskaper er etablert, andre selskaper er kjøpt opp, noen er fusjonert – og til slutt ble også Bjørn Bygg kjøpt opp og gjort til en del av Peab-konsernet. Noen av oppkjøpene har vært mer sentrale enn andre, og i historien over alle fusjoner og oppkjøp står de tre brødre-fortellingene helt sentralt.

Ulike brødrehistorier

Historien om brødrene Erik og Mats Paulsson er fortellingen om to svært unge gutter med sans for forretninger, som ble gitt en mulighet som de grep og utnyttet bedre enn noen kunne tenke seg. 16 og 14 år unge

Steinar Rørnes lot seg inspirere av brødrene Meland, og deres hvileløse vilje til å søke ny kunnskap og å prøve nye metoder.

ble de gitt ansvar for renhold og avfallshåndtering på hjemstedet Bjärehalvön i Skåne. Ved hjelp av familiens traktor kunne de utføre arbeidet, og behovet for hjelpa deres var så kritisk at de lokale myndighetene skrev ut tillatelse for traktorkjøring – deres unge alder til tross. Traktoren ble anslaget i deres industrivirksomhet, for etter hvert som inntjeningen økte, ble de i stand til å overta Lennart Axelssons maskinstasjon. Virksomheten som maskinentreprenør ble senere utvidet til både entreprenørvirksomhet og industri, etter hvert som flere selskaper ble kjøpt opp, og hele veien levde en filosofi om å opptre samfunnsnyttig.

Historien om brødrene Rolf og Leif Bjørn var annerledes. Da de overtok familiebedriften Ric Bjørn, var dette alt annet enn en gullgruve. De to klarte likevel å finne lønnsomhet i satsning på materialhandel, og Ric Bjørn ble en sentral samfunnsbygger under gjenreisningen etter krigen. Ved siden av å utvide til også å engasjere seg i bygging av boliger, etablerte de også industriproduksjon – i en landsdel som har begrenset kultur for industri.

Historien om brødrene Finn og Bjørn Meland skiller seg vesentlig fra Bjørn-brødrene. Mens Bjørn-brødrene hadde minimalt med utdanning og i stor grad var

«Nordkalotthusene» var en årelang suksess for Bjørn-selskapet og bygging av trebaserte småhus var en spesialitet frem til oppkjøpet av Nils Meland AS – som hadde sin styrke innenfor betong.

selvlærte, hadde Meland-brødrene solid ingeniørutdanning. Og der Bjørn-brødrene i utgangspunktet drev allsidig virksomhet og baserte seg på trevirke, holdt Meland-brødrene et sterkt fokus på betongfaget da de overtok familiebedriften Nils Meland AS.

Bjørn Byggs erfaring på småhus i tre kombinert med Melands sterke kompetanse på betong, gjorde at det fusjonerte selskapet fra 1998 kunne fremstå som en sterk og allsidig entreprenør. Og deres felles gode omdømme og satsning på samfunnsbygging, gjorde dette selskapet til et åpenbart valg for Peab, i sitt ønske om å styrke seg i Norge.

BRØDRENE PAULSSON: Mats og Erik Paulsson fikk en mulighet – og grep denne på et så imponerende vis at det startet et industrieventyr.

BRØDRENE MELAND: Bjørn og Finn Meland levde med en sterk faglig ærgjerrighet, og skaffet seg et nasjonalt omdømme som betongentreprenører. (FOTO: FINN)

Petersborggata er blant de mest undervurderte byggverkene av betong Nils Meland AS utførte før selskapet ble kjøpt av Bjørn. Ved å bygge den smale gata delvis som ei bru, kunne gatebredden utvides, kapasiteten tåle trafikkveksten og Petersborggata bli ei av de viktigste gatene for trafikken ut fra Tromsø sentrum.

En vellykket fusjon

Fusjonen, eller Bjørns oppkjøp av Meland, var helt klart et vellykket grep. Kombinasjonen av Bjørns tradisjoner på tømmer og Melands kompetanse på betong, utgjorde et sterkt partnerskap, mener Steinar Rørnes.

At sammensmeltingen av de to tradisjonsrike selskapene forløp så smertefritt, mener han dessuten hadde sammenheng med at begge selskapene var kjent for en høy etisk standard, noe som reduserte risiko for interne gnisninger.

Røres legger ikke skjul på at han selv lot seg inspirere av brødrene Finn og Bjørn Meland.

– De to var preget av en usedvanlig høy faglig ærgjerrighet. De var hele tiden på jakt etter vitenskapelig utvikling for å bedre kvaliteten på sine egne konstruksjoner, og de tok nye metoder i bruk – metoder som ofte var banebrytende i Norge. Og så var de kreative! Vi er kjent for mange spektakulære bygg, men et av de mest undervurderte byggene er Petersborggata – ei av de mest trafikkerte gatene ut fra Tromsø sentrum. Den var åpenbart underdimensjonert for trafikkveksten, og det var Meland som lanserte løsningen som ble valgt og som fortsatt fungerer: Ved å bygge gata som ei slags bru, kunne kjørebanelen utvides i bredden og kapasiteten øke dramatisk!

BRØDRENE BJØRN: Rolf og Leif Bjørn måtte lete etter markedet – og skapte virksomheten som vokste seg til en solid aktør i byggebransjen.

■■■ Som selskap hadde Bjørn-Gruppen i en årrekke betjent et marked fra Senja til Kjøllefjord. I 1960 ble AS Byggmaterialer etablert på Finnsnes (bildet), som byggevarerhus, møbelhus og utstillinger for kjøkken, bad og garderobe.

KAVALKADE
1960-
TALLET

■■■ Den industrielle produksjonen på Bjørnstrand var en stor suksess. Produktene Nordkalottdøra og Nordkalottvindu ble anerkjent som merke- navn, og solgte svært godt.

■■■ I 1964 ble Tromsø slått sammen med sine tre nabo-kommuner, og utover 1960-tallet vokste folketallet i den nye storbyen. Behovet for boliger var stort, og Bjørn engasjerte seg i feltutbygging. Bydelen Hamna var det fremste eksemplet, og utbyggingen her pågikk så lenge som i 30 år.

■■■ «Hovedbasen» på Bjørnstrand ble utvidet utover 1960-tallet. Deler av sjøen ble fylt ut og et fabrikkbygg på 14.500 kvm ble reist. På det meste var bygningsmassen på 30.000 kvm.

■■■ I 1967 ble ferdighus-fabrikken etablert, og datterselskapet fikk navnet Tromsø byggsenter og boligindustri AS. Samme år ble det første Nordkalottshuset oppført. Disse husene ble solgt både som nøkkelferdige og som byggesett, og ble raskt etterspurt, etter hvert som de ble markedsført utover 70-tallet.

■■■ For å systematisere arbeidet med å skaffe tomtegrunn, ble Tromsø Tomteformidling AS etablert i 1969, med 2/3 eierandel til Bjørn og den siste tredjedelen til Tromsø Elektro AS. ■■■ Selv om hovedvirksomheten ble drevet fra Tromsø, fortsatte Bjørn & Co AS sin virksomhet i Birtavarre utover hele 1960-tallet. Denne opphørte først på begynnelsen av 1970-tallet, da bygningene og den gamle kaia ble revet.

Industri- reisningen

Den industrielle revolusjonen inntraff på slutten av 1800-tallet – også i Norge. Men land som Sverige bygde ut industrien sin mye raskere enn hva Norge gjorde.

1960-tallet og utbyggingen av vannkraft til den kraftkrevende industrien, bidro til en markant industriell oppblomstring, der industrien ble modernisert og kraftig effektivisert. I løpet av 1960-tallet passerte dessuten industrien primærnæringene i forhold til antall arbeidsplasser, og 1970 markerte toppen for industrien med tanke på sysselsetting. Konsekvensen av dette var sterk sentralisering, der folk flyttet fra landsbygda og inn til byer preget av industriell virksomhet.

Også Nord-Norge ble preget av industrialiseringen, med Mo i Rana og Hammerfest som klare eksempler – der Norsk jernverk ble etablert i Mo og Findus-fabrikken som drev fiskeforedling ble hjørne-
steinsbedriften i Hammerfest.

I løpet av alle sine år i Bjørn Bygg, har Ole Andreassen jobbet på nær sagt alle mulige slags bygg. Én ting har de alle hatt til felles: Behovet for energi.

Jeg ser jo verden rundt meg, og skjønner at utvikling av fornybar energi er noe som kommer til å prege samfunnet vårt i årene vi har foran oss. Jeg kommer fra Josefvatn i Balsfjord, og vokste opp i en tid der strømforsyningen var ustabil, og der vi kunne oppleve strømbrudd fra tid til annen. Slik er det jo ikke nå. Strømnettet er blitt stabilt, og dette har vært viktig for hverdagslivet vårt. Jeg var selv innom jobben med å bygge trafostasjonen i Balsfjord, selv om jeg ikke var med hele tiden, og disse trafostasjonene har jo vært med på å bidra til utviklingen.

Spørsmål om energi er selvsagt kontroversielle, uansett hvilke energikilder vi velger, og helst vil jeg ikke uttale meg så mye om politikk. Jeg husker diskusjonene som pågikk for noen år siden om at noen av de store, internasjonale IT-gigantene vurderte å etablere seg i Målselv eller Balsfjord. I dag ser det jo ikke ut til at slike etableringer kommer til å skje, men slike aktører har behov for enorme mengder energi for å kjøle ned serverrommene sine, og det var jo en forutsetning at stedet de etablerte seg hadde tilgang på fornybar energi. Jeg ser bare hvor

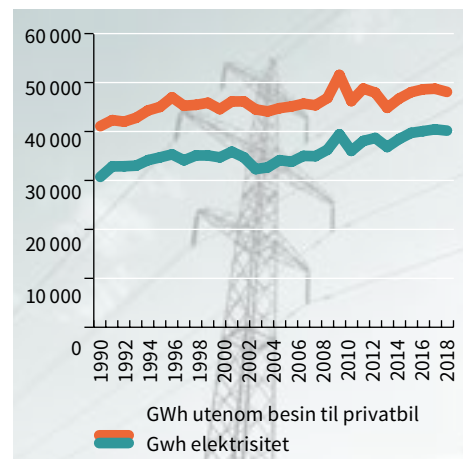
Bjørn Bygg har bidratt til å realisere vindmølleparken på Sør-Kvaløya. Denne parken er omstridt, men det er alle former for energi-produksjon; oljeutvinning, vannkraftutbygging eller oppgradering av høyspentmaster.

store mengder energi vi i Bjørn Bygg trenger på byggeplassene våre. Det erklærte målet er jo at vi skal klare å bli utslippsfrie, og at vi bare skal bruke fornybar energi. Akkurat nå klarer jeg ikke å se hvordan vi skal nå dette målet, men samtidig vet jeg jo at utviklingen har gått veldig fort i løpet av min generasjon, og jeg kan jo ikke tro at fremskrittene blir færre eller mindre for den generasjonen som kommer etter oss. Jeg har rullet å bli 64 nå, så derfor kan jeg med trygghet si at denne utfordringen hviler på skuldrene til den neste generasjonen. Jeg har hatt en lang karriere i Bjørn Bygg. Jeg begynte som tømrer i 1979, og mitt første formannsoppdrag var under byggingen av Hotel With. I løpet av disse årene har jeg vært med på veldig mye forskjellig, og på ganske mange oppdrag for Forsvaret – særlig i Indre Troms. I dag holder jeg til på Evenes på oppdraget for Forsvaret. Forsvaret er viktig, først og fremst i form av rollen sin med å sørge for militær beredskap, men også som samfunnsaktør. Det å jobbe på prosjekter for Forsvaret er også spesielt – ikke minst fordi kravene til fortrolighet er høye.

Kvitfjell vindmøllepark er blant Norges største, og Bjørn Bygg har bidratt med å reise servicebygg, koblingsbygg og fundamenter for trafostasjonene. Kontraktssummen var 8,8 millioner.

Energibruk i norske husholdninger

I flere tiår har vi opplevd sterkt fokus på energiøkonomisering, og siden 1990 har forbruket av fyringsolje blitt redusert. Men forbruket av elektrisk kraft i norske husholdninger har økt – så mye at det totale energiforbruket i norske husholdninger har økt betydelig de siste 30 årene. (KILDE: SSB)

For å kunne frakte de enorme rotorbladene til vindmølleparken, var det nødvendig å bygge egen kai til sjøfrakta. Bjørn Bygg utførte dette oppdraget. Kontraktssummen var 6 millioner.

Ole Andreassen har jobbet i Bjørn Bygg siden 1979 og har opplevd enorme endringer. Utfordringen med det grønne skiftet og overgangen til at byggeplassene utelukkende benytter fornybar energi, regner han med at neste generasjon tar.

Beskjeden velferdssymbol

Prosjekt: Trafostasjon, Balsfjord.

Byggherre: Statnett / Kivijärvi entreprenør.

Byggeperiode: 2019-2020.

Kontraktssum: 13,7 millioner.

På prosjektet: Ole Andreassen / Leif Karlsson / Espen Haugan.

Hver for seg er de beskjedne, men samlet sett finnes det knapt byggverk som har endret Norge mer enn hva alle transformatorstasjonene har gjort. Utbygging av vannkrafta ble avgjørende for industribyggingen i Norge, og dermed også for hvor vi arbeider. Men en stadig mer effektiv distribusjon av elektrisiteten og omforming til riktig spenningsnivå, har også hatt avgjørende betydning for hvor vi bor – og hvilke hus vi kan bo i – etter hvert som elektrisiteten overtok for vedfyring som viktigste varmekilde. Trafostasjonen i Balsfjord er dermed et viktig velferdssymbol, i all sin beskjedenhet. Aktør har i årenes løp hatt flere jobber knyttet til Balsfjord trafo. Siste jobben ble utført av Bjørn Bygg i 2020.

Vei i vellinga

■■■■ Det første tiåret etter krigen var preget av gjenreisning og industribygging, men veiutbyggingen var i liten grad en del av denne gjenreisningen. Med begrenset tilgang på utenlandsk kapital, ble infrastruktur for eksportindustrien prioritert – og prioriteringen var tøff.

■■■■ Rasjoneringen på privatbiler varte helt fram til 1. oktober 1960, og omfanget av privatbilismen var frem til dette svært liten. Veldig mange bygder, selv på fastlandet, var veiløse. I Nord-Norge var sjøveien viktigste reisevei, og lokalbåten var viktigste transportmiddel.

■■■■ Men med flere biler, ble det også bygd mer vei. I en periode ble det etablert en rekke samband for bilferger, og for de mest trafikkerte sambandene vokste behovet frem for brubygging. Særlig tydelig var dette behovet i Troms fylke; det eneste fylket i Norge der flertallet av innbyggerne, også i moderne tid, har vært bosatt på øyer.

Den gylne ormen

Prosjekt: Tromsøbrua.

Byggherre: Statens vegvesen.

Byggeperiode: 1958-1960.

Kontraktssum: 14,58 millioner.

Størrelse: 1.016 meter lang.

Det er minst tre grunner til at Tromsøbrua er et ikonisk byggverk; byggemetoden, lengden og formen. Dette var landets første bru som ble bygget etter fritt frambygg-metoden, og da brua åpnet var den Norges lengste, en posisjon den hadde helt frem til Sotrabrua åpnet i 1971. Bruas form, med slanke doble pilarer, gjør den til et vakkert byggverk, og med beliggenheten nær Ishavskatedralen, fjellheisen og Tromsdalstiden, er Tromsøbrua blant Norges mest fotograferte byggverk. Tromsøbrua ble i 1963 tildelt æresbevisningen «Betongtavlen» av Norske arkitekters landsforbund og Norsk Betongforening.

■■■ Gretha Pedersen sin historie handler om alle dem som satt hjemme og var engstelig, mens de ventet på fedre som deltok på anleggsarbeid som en gang var forbundet med livsfare.

– For meg har Tromsøbrua alltid vært spesiell. Jeg elsker denne brua, og synes den er nydelig, erklærer Gretha Pedersen.

Voldsomme stillaser, vinsjer og tilsynelatende små anleggsarbeidere ved en av brupilarene nærmest Tromsdalen.

Brudekket nærmest Tromsdalen tar form – høyt over fergeleiet.

Den etterlengtede Tromsøbrua vokser fra Tromsdalen til byen – og fra byen til Tromsdalen – samtidig.

Tromsøbrua var den første i Norge som ble bygget etter fritt-ram-metoden. (ALLE FOTO OVER: PERSPEKTIVET MUSEUM)

” Ja, se på han, tullingen, som balanser på brua under bygginga! Det var jo sånn pappa var. Det er klart at dette var et farlig arbeid, der folk også mistet livet underveis, men pappa snakket ikke om dette hjemme. Slik slapp vi andre å bli redd. Pappa var ikke av den pratsomme typen. Han snakket jo ikke om følelser, selv om jeg vet at han forgudet mamma, og i løpet av yrkeslivet sitt hadde han mange jobber som var farlige. Han reiste til sjøs, og opplevde fæle ting der. Og han reiste på Ishavet, der han opplevde at skipperen fikk en stygg drøm ei natt og derfor bestemte seg for å føre båten ut av isen, uten at mannskapet helt forsto hvorfor. Dagen etter ble mange av de andre ishavsskøytene skrudd ned i den samme isen og forliste. Dette er jo dramatiske historier, særlig når vi snakker om dem i dag, men det var sånn arbeidslivet var den gangen. Det fantes ikke noe påbud om hjelm eller strenge regler for HMS som i dag. Pappa opplevde dessuten å få leve lenge. Han ble nesten 89 år.

Jeg var selv 19 år da brua sto ferdig, og selvsagt husker jeg dette som en stor ting for byen. Jeg husker åpningen, men nesten enda bedre husker jeg den dagen de ulike delene av brua ble forbundet sammen, og det for første gang ble mulig å gå tørrskodd mellom byen og Tromsdalen. Det skjedde på skuddårsdagen, 29. februar 1960. Jeg sto på kaia og fikk med meg det fantastiske fyrverkeriet som feiret begivenheten, men mamma og minstebroren min, som er 13 år yngre enn meg, gikk over brua. Broren min ble redd etter den turen, for brua hadde fortsatt ikke fått ordentlig rekkverk, så spasserturen var vel egentlig farlig.

Sånt hadde jo ikke gått an i dag.

Pappa var også med på bygginga av Fjellheisen, og jeg husker de bar materialene opp på fjellet, og at de overnattet i snøhuler underveis mens de jobbet. Det finnes mange gode historier og mange flotte byggverk i Tromsø, men Tromsøbrua er nok det aller viktigste byggverket vi har i denne byen. Den fikk så stor betydning for så mange. Jeg brukte selv å gå på kino på Bellevue, og dette ble jo mye enklere etter at vi slapp ferga – for ikke å snakke om hver gang vi skulle til Tromsdalen på skitur. Brua er dessuten nydelig å se på, og ingen har vel tall på hvor mange som har fotografert den. Det ble tatt en god del bilder underveis i løpet av byggingen også, men bildet av pappa som balanser på kanten av brua, er det ingen i familien vår som har originalbildet til. Jeg tror det en gang ble brukt i ei bok. Et artig bilde, er det i alle fall. Og det er veldig typisk pappa!

Erfaringene fra Tromsøbrua kom til nytte da Valjok bru ble bygget i Karasjok ti år senere under ekstreme forhold. I dag nevnes Valjok hver vinter under «Finnmarksløpet».

(FOTO: GOOGLE STREET)

«Tromsøbrua, den er et teknisk eventyr, sant nok, men også mye mer enn det. Den vil for alltid bli stående som et symbol på innsatsvilje, og en klar utfordring til landsdelens befolkning om at her kan de største oppgaver løses bare man vil»

Per Hansson i Dagbladet, 1959

Martin Dønland, Gretha Pedersens far, var i en årrekke anleggsarbeider i Nils Meland AS. (FAKSIMILE)

Norges lengste bruer

	NAVN	LENGDE	ÅPNET	FYLKE	TYPE
1	Drammensbrua	1892	1975	Viken	Bjelkebru
2	Nordhordlandsbrua	1614	1994	Vestland	Skråkabelbru
3	Hålogalandsbrua	1533	2018	Nordland	Hengebru
4	Sandesund bru	1528	1978	Viken	Fritt frambygg bru
5	Mjøsbua	1421	1985	Innlandet	Kassebru
6	Hardangerbrua	1380	2013	Vestland	Hengebru
7	Tresfjordbrua	1290	2015	Møre og Romsdal	Kassebru
8	Måløybrua	1274	1973	Vestland	Fritt frambygg bru
9	Gjemnessundbrua	1257	1992	Møre og Romsdal	Hengebru
10	Sotrabrua	1236	1971	Vestland	Hengebru
11	Sandnessundbrua	1220	1973	Troms og Finnmark	Fritt frambygg bru
12	Gisundbrua	1147	1972	Troms og Finnmark	Fritt frambygg bru
13	Stordabrua	1077	2000	Vestland	Hengebru
14	Stavanger bybru	1067	1978	Rogaland	Skråkabelbru
15	Helgelandsbrua	1065	1991	Nordland	Skråkabelbru
16	Osterøybrua	1065	1997	Vestland	Hengebru
17	Askøybrua	1057	1992	Vestland	Hengebru
18	Tromsøbrua	1016	1960	Troms og Finnmark	Fritt frambygg bru
19	Hadselbrua	1011	1978	Nordland	Fritt frambygg bru
20	Skarnsundbrua	1010	1991	Trøndelag	Skråkabelbru
21	Tjeldsundbrua	1007	1967	Troms og Finnmark	Hengebru
22	Bømlabrua	998	2001	Vestland	Hengebru
23	Sortlandsbrua	948	1975	Nordland	Fritt frambygg bru
24	Bergsøysundbrua	931	1992	Møre og Romsdal	Flytebru
25	Sykkylvsbrua	860	2000	Møre og Romsdal	Kassebru

■■■ Tromsøbrua var Nord-Europas lengste bru da den åpnet i 1960, og den hadde status som Norges lengste helt frem til 1971. I 2008 ble brua fredet av Riksantikvaren.

Ferie med fritid

■■■■ I 1964 ble ferieloven revidert, og retten til ferie utvidet til fire uker. I et land der jordbruk og fiske var hovednæringene, betydde ikke lange sommerferier annet enn slåttonn og gårdsarbeid for storfamilien, men etter hvert som industrien ble mer dominerende og maskinene også inntok jordbruket, ble også feriene viktigere.

■■■■ I generasjoner har viktigste feriemål vært å kunne søke mot naturen, og etter hvert som bilen ble vanligere og veiene ble bedre, ble campingferier populære og campingplasser viktigere. Selv om de første charterturene til «Syden» startet så tidlig som i 1959, var kostnadene så høye at disse ikke ble vanlige før flere tiår senere.

■■■■ Lengden på ferien er i liten grad endret etter 1964. Fra 1976 fikk arbeidstakere over 60 år rett til en ekstra ferieuke, og i 1988 ble det vedtatt å gradvis øke ferien for alle. Den eneste konkrete økningen kom med én dag som ble innført fra 1982, «Gro-dagen».

■■■■ Som ung lærling lot Jørn Mørch seg inspirere av en spesiell oppfordring: «Glem aldri gleden ved å skape». Oppfordringen har fulgt ham senere – både på jobb og når han utfører håndverket sitt på hytta.

Jørn Mørch har lagt sjela si i alle detaljene på hytta «Høgtun». Slik får han levd ut sin lidenskap for faget, både på jobb og i fritid.

“Jeg får brukt meg selv og evnene mine både på jobb og på fritiden. Ei hytte skal jo aldri bli «ferdig». Hele tiden skal det være noe nytt å holde på med. Jeg veksler mellom store prosjekter utendørs, og små prosjekter innendørs, der jeg også bygger møbler og kan fordype meg i små detaljer.

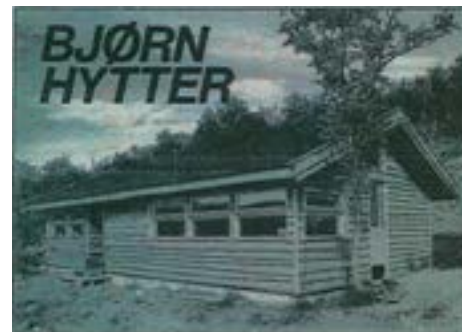
Hytta «Høgtun» ble satt opp her på Kvaløya i 1970, den gang veldig mange realiserte hyttedrømmen. Det var far min som bygde den, og også han jobbet i Bjørn. Den eldste delen ble bygget av materialer som ble til overs da et gammelt materiallager på Bjørnstrand ble

revet, så det ligger historie i veggene her. Jeg overtok hytta i 1995, og siden 2009 har jeg jobbet på den. Utvidet. Modernisert. Jeg har en lidenskap for håndverket. Selvsagt har jeg prøvd å dra hit bare for å sitte i solveggen og kose meg, men da blir jeg rastløs. Jeg trives best når jeg kan holde på med ting, så får jeg heller leve med at familien synes jeg overdriver – og kanskje bygger mer plattning enn hva som strengt tatt er nødvendig.

Egentlig var det vel aldri tvil om at jeg skulle bli snekker. Læretida tilbrakte jeg hos Byggmester Bredal & Hansen, og det var et

veldig fint sted å være lærling. Det var der jeg fikk påminnelsen om å aldri glemme gleden ved å skape, som noe grunnleggende i dette yrket. Påminnelsen har fulgt meg siden. I Bjørn har jeg jobbet siden 2000, det meste av tiden som formann. Jeg jobbet på Serviceavdelingen, og etter at denne ble lagt ned og oppgavene ble overført til Peab Bogstrand, har jeg jobbet på anlegg. Aller best trives jeg på rehabiliteringsoppdrag. På slike prosjekter får vi utfordret oss selv, både faglig og kreativt. Jeg er så heldig at jeg har fått vært med på mange store og viktige bygg, som Hålogaland

Teater, Sametinget, Tinghuset og så videre, men det som har gjort størst inntrykk på meg, var rehabiliteringen av «Kafé 103» – et bygg som var brukt og bebodd av byens løseste fugler; mennesker som av mange er utstøtt og som mange er redde for. I stedet for å jage dem mens vi holdt på, startet vi dagen med å servere vaffer og kaffe, og vi inviterte dem til å komme med innspill om utforming. Dette førte for det første til at vi fikk noen merkelige forslag, men det førte også til noe annet og mye viktigere: Vi fikk se at de vokste med

På 1970-tallet var hytter og fritidsboliger et viktig satsningsområde for Bjørn – både som ferdigbygg og «prekapp» og som marked for levering av materialer. (FAKSIMILE, «RIC BJØRN 60 ÅR»)

For dem som ikke har hytte selv, er hyttene til turlagene og Turistforeningen gode alternativer. «Maistua» er blant hyttene til Harstad Turlag. Denne bidro Bjørn Bygg til å renovere i 2018, og fremstår i dag som et smykke – med en himmelsk plassering og en eventyrlig utsikt over Vågsfjorden.

ansvar – og ved å bli tatt på alvor. De tok i et tak og hjalp til med å bære gipsplater, og de gjennomførte et glimrende vakhold slik at vi ikke opplevde svinn på byggeplassen.

Jeg har en drøm, basert på disse erfaringene, og kanskje må jeg vente til jeg blir pensjonist før jeg får realisert den: Jeg drømmer om å kunne renovere hus som i dag står falleferdig, og å kunne gjøre dette ved hjelp av gatefolket. Jeg synes disse like mye som alle oss andre fortjener å få oppleve gleden ved å skape. Jeg har sett hvor mye folk kan løfte seg selv og bli nyttige, bare de får mulighet til det. Jeg kjører rundt med en firmabil med teksten «Lokal samfunnsbygger». Jeg kan ikke tenke meg noe bedre eksempel på samfunnsbygging enn å kunne ta vare på både mennesker og bygg samtidig!

Standardløftet

Prosjekt: Servicebygg, Tromsø camping.

Byggherre: TUIL AS.

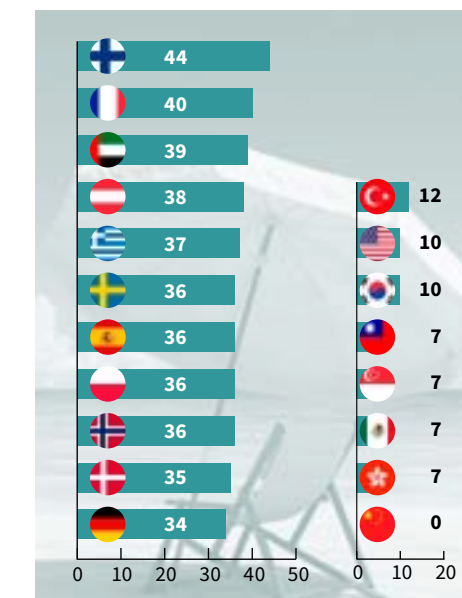
Byggeperiode: 2014-2015.

Kontraktssum: 14,2 mill.

På prosjektet: Magnus Mevåg.

Den opprinnelige campingplassen i Tromsdalen var tradisjonell på alle måter. Den besto av små og enkle campinghytter, samt teltplasser liggende ved Tromsdalselva. Etter oppgraderingen er standarden løftet til å kunne tilfredsstille behovet året rundt, med et innholdsrikt servicebygg, moderne og isolerte hytter og oppstillingsplasser for bobiler. Det moderne anlegget er dermed en sentral del av reiselivsnæringen, og et viktig supplement til Tromsøs hotellnæring.

Ferietoppen... og feriebunnen

Tabellen viser antall arbeidsdager med lønn – pluss offentlige helligdager med lønn. I USA har man for eksempel ikke føderalt lovfestet rett til ferie, men amerikanerne har likevel fri 10 helligdager med lønn.

Grunnskolen innføres

■■■■ I 1969 innføres niårig grunnskole i Norge. Dette er en milepæl i utviklingen av det norske skolesystemet, som på mange måter har vært et barometer for utviklingen av det moderne Norge. Idealet har vært å skape en skole av høy kvalitet for alle – uavhengig av bosted og økonomi.

■■■■ Selv etter krigen fremsto dette målet nokså fjernt, for forskjellene var store, ikke minst mellom ulike landsdeler, der det i enkelte områder ikke var praktisk mulig å gjennomføre mer enn noen få års skolegang. En viktig milepæl ble nådd ved Folkeskolelovene i 1959, da 7-årig folkeskole ble gjort obligatorisk. Året etter, i 1960, ble det gjort forsøk på å utvide tilbudet til 9-årig skole og i 1969 ble denne niårige grunnskolen gjort permanent og obligatorisk.

■■■■ Med innføringen av niårig grunnskole, oppsto «ungdomsskole» som begrep og institusjon, slik «ungdom» som begrep var blitt en stadig mer sentral del av den offentlige debatten.

En ny skolehverdag

Prosjekt: Melbu skole.

Byggherre: Hadsel kommune.

Byggeperiode: 2014-2016.

Kontraktssum: 40 millioner.

På prosjektet: Svein Kyrre Tollefsen.

Nybygget ved Melbu skole ble reist av Nilsen & Haukland i tilknytning til det eksisterende skolebygget, og bundet sammen med en foaje i glass og aluminium. Dette er en skole som er moderne både i fysisk utforming og i innhold. Med elever fra 1.- til 10. klasse er dette en kombinert barne- og ungdomsskole, som også har SFO-tilbud. Og blant skolens 300 elever finner du elever fra mange nasjonaliteter, som følge av arbeidsinnvandring og av at mottakssentralen i Hadsel har lyktes i å bosette mange som ankom kommunen som flyktninger.

■ ■ ■ Sigurd Guttormsen er stolt av alle de skolebyggene han har vært med på å få ferdigstilt. Men selvsagt er han enda mer stolt av sin datter Tora. Som kontaktlærer tar hun imot 8F til første skoledag; årets viktigste dag.

” Skolebyggene er viktige, fordi vi alle har et forhold til dem. Vi husker vår første skoledag, fordi denne dagen er så viktig, og de årene vi gikk på skolen forteller mye om hvordan samfunnet var på vår tid. Min egen første skoledag var i 1963, i en tid der veldig mye var i endring. Jeg var blant de første som gikk ni år i grunnskolen. Jeg har en eldre bror som gikk sjuårig folkeskole, og deretter gikk realskole. Jeg begynte i førsteklasse på Sommerlyst skole, som den gang var helt ny og moderne. Etter noen få år ble dette gjort til en ren ungdomsskole, og da måtte vi flytte ned til Gyllenborg. Den var absolutt ikke like moderne. Jeg gikk på steinskolen, den skolen som fortsatt står der i dag. På den andre siden av skolegården lå treskolen – jenteskolen – som en påminnelse om at det ikke hadde gått så mange årene siden gutter og jenter gikk på forskjellige skoler.

Jeg har stort sett bare positive minner fra min egen skoletid, og særlig fra Sommerlyst. Men jeg husker også at man på den tiden

Skattvoll skole i Birtavarre er historisk i Bjørn-sammenheng; ikke bare var dette det første skolebygget, men også det første Bjørn som selskap bidro til å reise, og ikke bare bidro med materialer til. Bygningen ble revet på 1980-tallet, og erstattet med et mer moderne bygg.

opererte med «obs-klasser», der man plasserte de «umulige» elevene. Jeg tror de fleste er enige om at dette eksperimentet var mislykket. Disse elevene ble jo ikke mindre umulig av å bli samlet – tvert imot. Vi andre var redde for dem, og vi betraktet dem som farlige. Dette var en frykt jeg fortsatt tror var berettiget, og derfor tror jeg mange av de reformene som har skjedd i skolen har vært fornuftig – både for elevene og for samfunnet.

Jeg har jobbet i ganske mange år i Bjørn. Jeg er funksjonær, og har jobbet på kontoret med regnskap og kalkyler. Jeg har ikke konkret erfaring fra byggeplassene, men erfaringen min med å samarbeide med byggeledere og prosjektledere har gitt meg et overblikk – der jeg har kunnet følge utviklingen på avstand, og der jeg samtidig har fått en ganske god innsikt i detaljene. Jeg har sett hva de ulike reformene har hatt å bety for utforming av skolene, fra vi gikk fra sjuårig til niårig skole, og da vi utvidet til 10 år og innførte skolefritidsordningen. Jeg har også sett hvordan ulike trender har preget skolene. Gymsaler og svømmebassenger ble en del av skolen. I en periode overtok undervisningslandskapet for de tradisjonelle klasserommene. I en periode ble skolene dessuten organisert som «baser», der elever i ulike aldre fikk undervisning sammen.

Mange av endringene har vært omstridt, og ikke minst gjelder dette baseskolene. Men selv har jeg tre barn, og to av dem har gått på baseskole på Langnes. To av de tre har senere valgt å bli lærere. Derfor tror jeg de lot seg inspirere av denne undervisningsformen, og som foreldre fikk vi et veldig godt inntrykk av denne formen for skole.

Når vi i et historisk perspektiv skal vurdere alle ulike skolebygg-prosjekter, er det litt andre ting som avgjør forskjellen på hvilke

prosjekter som har vært vellykket og hvilke som ikke har vært særlig heldige. Ofte handler det om hvor god planleggingen har vært. Skolen i Workinnmarka måtte utvides med et nytt byggetrinn etter veldig kort tid. Dette kan jo være en påminnelse om at det er lett å undervurdere behovet – og å undervurdere utfordringen det er at man skal reise et bygg som skal leve i 50- til 100 år. På den andre siden har vi Tromstun skole. Byggingen av denne skolen huskes fortsatt av mange for stridighetene. Overskridelsene var jo store, og avslutningen endte med rettsak mellom oss og byggherren. Sånt er naturligvis forferdelig kjedelig, selv om det av og til skjer. Og når et prosjekt har vært preget av mye støy, er det vanskelig å snakke om det viktigste: Både lærere, elever og foreldre er i dag veldig fornøyd med Tromstun skole. Det er jo det viktigste. Dette må faktisk alltid være det viktigste.

Utviklingen av grunnskolen

1889: Folkeskolen innføres i Norge ved at det innføres lov om byfolkeskolen og lov om landfolkeskolen.

1935: Realskolen innføres som treårig utdanning mellom folkeskolen og gymnas eller handelsskole.

1946: Framhaldsskolen innføres, med mindre teoretiske fag enn realskolen. Framhaldsskolen kan være ett-, to- eller treårig.

1959: Folkeskolen lovfestes, med allmenn rett til sjuårig skole.

1969: Grunnskolen innføres som niårig skole for alle. Realskolen og Framhaldsskolen legges ned.

1975: Grunnskoleloven revideres, og kommunene får ansvar for å tilby skole også for funksjonshemmede.

1994: Allmenn rett til treårig videregående skole innføres (Reform 94).

1997: Grunnskolen utvides til 10 år med skolestart fra 6 år (Reform 97).

(KILDE: STORE NORSKE LEKSIKON)

Sigurd Guttormsen med to eksempler på det han er mest stolt av: Datteren Tora som har valgt å bli lærer – og Tromstun skole, som er ett av de skolebyggene han selv har vært med på å realisere.

Skistua barneskole i Narvik sto ferdig renoverert i 2018. Kontraktssummen var 13 millioner.

Vadsø barneskole sto ferdig i 2015. Kontraktssummen var 200 millioner.

Kautokeino skole er planlagt åpnet i 2022, med en kontraktssum på 207 millioner.

SAMFUNN:

Tak for svømmetak

For en landsdel som i stor grad hadde hentet levebrødet sitt fra havet, var den organiserte svømmeopplæringen tilnærmet fraværende helt frem til 1960-tallet. Tromsø fikk sitt første svømmebasseng da Tromsø lærerskole sto ferdig i 1952, men kapasiteten var liten, blant annet fordi badedrakter ikke var tillatt. Datidens badedrakter «loet», og skadet svømmeanlegget.

Åpningen av Alfheim svømmehall i 1965, med et basseng på 25 meter, var en stor milepæl, men størrelsen på bassenget ved lærerskolen, 12,5 meter, var mer standard på alle de bassengene som utover 1960- og 1970-tallet ble bygget i tilknytning til samfunnshus og skoler.

I 2004 hadde sju av Tromsøs kommunale skoler egne svømmebasseng, og de fleste hadde basseng i rimelig nærhet. Etter den tid ble flere av anleggene stengt, og man satset på sentrale «badeland» i stedet. Denne trenden har Tromsø hatt til felles med resten av landsdelen.

For Johan Ljung er kajakken en helårig lidenskap. I Bjørn Bygg har han jobbet allsidig, og var blant annet med på byggingen av Brensholmen skole, som også inkluderte renovering av svømmebassenget.

Vannsport er lidenskap – i så stor grad at en svensk stålarbeider som Johan Ljung tok kajakken med seg og flyttet til Nord-Norge for å få bedre forhold for lidenskapen.

Mulighetene for å kunne padle var absolutt en viktig grunn til at jeg valgte å flytte hit og jobbe i Bjørn Bygg. Jeg begynte å padle for 12 år siden, hjemme i Växjö i Sør-Sverige. Men der padlet jeg bare i ferskvann, og jeg hadde veldig lyst til å prøve havpadling. Nå er det åtte år siden jeg flyttet fra Sverige, og i fire år har jeg jobbet i Bjørn. Her trives jeg veldig godt, og ærlig talt synes

I øykommunen Karlsøy har svømmebasseng vært særlig viktig, men Vannvåg skole kom til på et utradisjonelt vis, ifølge Knut Wilhelmsen, som den gang jobbet i Bjørn. Kommunen lyste ut byggingen av skolen på anbud, men tilbudet som ble gitt av et finsk selskap var for dyrt til at Fylkesmannen aksepterte finansieringen. Bjørn Bygg fikk utfordringen om å bygge en skole innenfor de rammene kommunen hadde råd til, og løste utfordringen gjennom godt samarbeid med andre anleggsbedrifter. (FOTO: VANNVÅG SKOLE)

jeg ikke det er mer enn rett og rimelig at det jobber en og annen svenske i et selskap som er svensk.

Padlermiljøet er faktisk ganske stort. Nesten hver eneste dag ser jeg noen som er ute med kajakkene sine. Det er en fin sport, men det er ikke noen billig sport, hvis man tar med alt av utstyr – som våtdrakt og sånt. Selve kajakken kan du få i veldig mange ulike prisklasser. Selv har jeg en kajakk av plast. Kajakken av glassfiber er lettere, og dyrere, men tåler ikke dunking i fjæresteine like godt.

Jeg vet ikke hvor viktig svømmebassengene er for utbredelsen av en sport som kajakkpadling. Det arrangeres jo kurs for nybegynnere også om vinteren, og da foregår treningene i svømmebassenger, men de fleste av kursene foregår på våren. Mai er den måneden der de fleste starter med dette. For rutinerne padlere finnes det ikke noen sesonger for denne lidenskapen. Jeg padler selv året rundt, og liker veldig godt å padle midt på vinteren, mens det er nordlys – selv om jeg ikke pleier å ha kamera med. Hvalinnrykket skjedde jo i perioden november-februar, og det var spennende å følge hvalene fra kajakken. Vi kom temmelig nær, og ved ett tilfelle litt for nær. Vi merket først at det «kokte» av sild under kajakken, og

så fikk vi besøk av hvalene; 30 spekkhoggere og sju knølhvaler samtidig. Det føltes ganske dramatisk, og det ble å iverksette en ganske kraftkrevende retrett.

Da jeg kom til Tromsø og begynte i Bjørn Bygg, planla jeg ikke for mer enn at jeg skulle prøve dette i ett år. Nå har jeg vært her i fire år, og har ingen planer om å reise noe annet sted. Jeg trives på jobb og jeg trives på fritiden. Havet og kajakken er jo ikke det eneste jeg har lidenskap for. Jeg er også veldig glad i fjell, og da er dette et bra sted å være!

Nye Brensholmen skole sto ferdig i 2019, til en kontraktssum på 85 millioner. Med til oppdraget hørte også rehabilitering av svømmebassenget som ble bygget på 1970-tallet – noe som er et brudd med en trend der nærmiljøbassengene over flere år har blitt stengt.

Svømmebassengene i Norge

	Antall	Full drift
Østfold	29	89 %
Akershus	59	70 %
Oslo	24	71 %
Hedmark	42	40 %
Oppland	45	67 %
Buskerud	43	55 %
Vestfold	28	79 %
Telemark	29	64 %
Aust-Agder	22	80 %
Vest-Agder	27	71 %
Rogaland	67	82 %
Hordaland	75	67 %
Sogn og Fjordane	38	58 %
Møre og Romsdal	62	46 %
Sør-Trøndelag	41	59 %
Nord-Trøndelag	39	47 %
Nordland	83	44 %
Troms	56	46 %
Finmark	39	63 %
Sum / snitt	848	63 %

I 2012 var det totalt 848 svømmebassenger i Norge av ulik størrelse – 178 av dem i Nord-Norge. Men slett ikke alle av disse var i full drift – det vil si at de holdt åpent for publikum minst ni måneder i året.

(KILDE: STATUSRAPPORT FOR SVØMMEBASSENG 2012, KULTURDEPARTEMENTET)

Ikonisk sjumilssteg

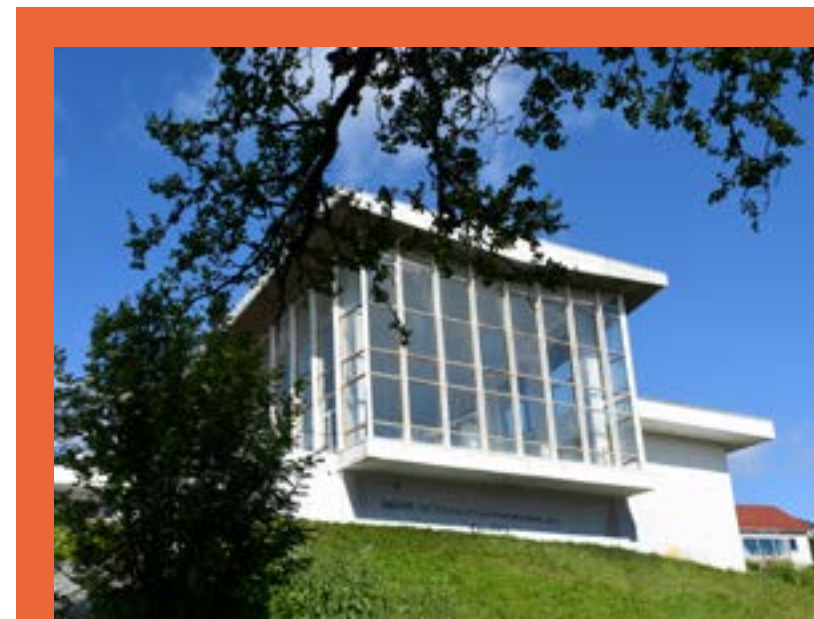
Prosjekt: Alfheim svømmehall.

Byggherre: Tromsø kommune.

Byggeperiode: 1965.

Kontraktssum: 990.535 (11,0 millioner målt i 2020-verdi).

Både i innhold og form representerte Alfheim et stort steg da det ble åpnet. Tromsø fikk et fullverdig svømmebasseng i et bygg som også inneholdt restaurant og som fungerte som bydelshus. Arkitekten til Jan Inge Hovig bidro til å gjøre bygget ytterligere ikonisk, som et symbol på den tiden det ble reist i; en moderne og optimistisk tidsalder med dristige former og elegante betongkonstruksjoner som ga følelsen av et svevende tak – og en vilje til å se bygget i sammenheng med sine omgivelser og dermed også til å gi brukerne en spektakulær utsikt.

En helt ny tidsregning

■■■■ I 1968 vedtok Stortinget og etablere et universitet i Tromsø, og fra 1972 var de første studentene på plass i Ishavsbyen. Dette skapte en ny tidsregning – både for Tromsø og resten av Nord-Norge. Den første synlige endringen var det studentene selv som skapte, med økt folketall og endret demografi.

■■■■ Kompetansedimensjonen kom etterpå: Utdanningsnivået i landsdelen økte betydelig etter denne etableringen, og med økt forskningsaktivitet økte også kunnskap om – og fra – Nord-Norge, både innenfor helse, klima, politikk, urfolksspørsmål eller andre fag.

■■■■ Kompetansedimensjonen har bidratt til å øke gjennomsnittsinntekten, og dermed levestandard. Men blant de mange undervurderte endringene universitetet har skapt, er næringsdimensjonen, der det i kjølvannet av forskningsmiljøet har vokst frem et nytt næringsliv med basis i kunnskap skapt i dette forskningsmiljøet.

Symbolet på seier

Prosjekt: Nytt medisin- og helsefagbygg, UiT.

Byggherre: Statsbygg.

Byggetid: 2016-2018.

Kontraktssum: 577 millioner.

Størrelse: 20.000 kvm.

På prosjektet: Roy Gunnar Berg / Stian Paulsen.

Da norske myndigheter debatterte etableringen av et eget universitet i Nord-Norge, var motforestillingene mange, og størst var skepsisen til å etablere medisinutdanning så langt nord. Det nye medisin- og helsefagbygget (MH2) er derfor et symbol på overvunnet skepsis, der det er sammenføyet med det opprinnelige medisinbygget (MH1), og er samlokalisert med Universitetssykehuset Nord-Norge. Samlet sørger ikke bare dette for et attraktivt undervisningsmiljø, men også et miljø for medisinsk forskning på internasjonalt nivå.

■■■ I flere år var Therese Horn Johansen «innbygger» i det som er Nord-Norges største by: Universitetsområdet i Tromsø.

For Therese Horn Johansen ble det en voldsom overgang å starte på Universitetet i Tromsø – der alt var stort og der det krydde av studenter overalt. Hun elsket det! MH-bygget på universitetsområdet var det første prosjektet hun jobbet på som ansatt i Bjørn Bygg.

” I dag er jeg anleggsleder i Bjørn Bygg, men tanken om å jobbe innenfor bygg var ganske fjern for meg den gangen jeg flyttet fra Mehamn til Tromsø for å studere. Etter forberedende tok jeg et årsstudium i psykologi. Jeg har ei eldre søster som hadde valgt dette, og som gikk videre med psykologi som yrkesvei. For meg var ikke det aktuelt. Etter et halvt år med forkurs på ingeniørstudier, valgte jeg å utdanne meg som prosess- og gassingeniør.

Overgangen da jeg flyttet fra Mehamn til Tromsø var selvsagt stor. Alt var stort! Det krydde av folk her på campus. For meg dette på ingen måte skremmende. Tvert imot: Min første tanke var at det med så mye folk burde være lett å finne noen å trives sammen med – og det var det jo. Selvsagt har det alltid vært sånn at det store studentmiljøet også har satt sitt preg på Tromsø som by, men mytene om studentene og studentlivet er ganske overdrevet – i alle fall med tanke på festing og det å være «på byen». Jeg hadde jo deltidsjobb ved siden av studiene, men jeg tilbrakte veldig mye tid sammen med studiekameratene, og det aller meste av tiden var vi på universitetet. På mitt kull var vi rundt 100 studenter, og vi holdt til på Strandveien. Der skapte vi oss et miljø for oss selv, og jeg husker vi lagde innebandybane inne på

Naturfagbygget ble satt opp av Nils Meland, og var det første bygget som ble reist på Campus Breivika. Dette skjedde i 1974, to år etter at de første studentene kom til Tromsø. I 2020 startet Bjørn Bygg renovering av dette bygget.

skolen som ga oss mulighet til avveksling. Det kunne vi neppe gjort om vi hadde holdt til på campus i Breivika. Vi jobbet lange dager og satt som regel sammen lenge utover kveldene, og i helgene også. Ved å holde på så lenge klarte vi vel kanskje ikke å være maksimalt effektive, men vi skapte et sterkt samhold gjennom denne måten å jobbe på. Kullet var selvfølgelig sterkt dominert av gutter, og det trivdes jeg egentlig godt med, selv om vi fikk høre at akkurat vårt kull skilte seg ut ved at det var flere jenter der enn hva som hadde vært vanlig.

Jeg har alltid vært fascinert av oljenæringen, av mange grunner, og drømte jo derfor om å få jobbe i den bransjen. Men underveis i studieløpet skjønte vi jo at oljenæringen var i kraftig endring, at det ikke var så mange jobbmuligheter og at det ville bli «trangt». Derfor gikk jeg videre og tok noen fag i Narvik, slik at jeg kunne kvalifisere meg for å jobbe med bygg-administrasjon. Å jobbe innenfor bygg var altså i utgangspunktet ikke førstevalget mitt, men det var heller ikke noen kriseløsning. Jeg vil heller si at jeg har funnet en ny forelskelse i bygg. Jeg stortrives med å jobbe med noe som er konkret, der jeg hver eneste dag ser fremgang og fremdrift og der det står noe håndfast igjen når jobben er utført. Det gir en veldig god følelse.

Kunstakademiet ble en del av UiT i forbindelse med sammenslåingen med Høgskolen. De renoverte lokalene sto ferdig i 2013. Kontraktssummen var 46 millioner.

Teorifagbygget i Breivika sto ferdig i 2014, og kontraktssummen var 84 millioner: 9.000 kvm til 560 studenter og 250 universitetsansatte.

Våre ti universiteter

- 1: Universitetet i Oslo (1811).**
I over 100 år Norges eneste universitet.
- 2: Universitetet i Bergen (1946).**
Første universitet utenfor Oslo; eldste avdeling fra 1825.
- 3: Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet (1968).**
Vedtatt opprettet samtidig som Universitetet i Trondheim.
- 4: Norges teknisk-vitenskapelige universitet (1996).**
En videreføring av Universitetet i Trondheim (1968) og Norges Tekniske Høgskole (1910).
- 5: Universitetet i Stavanger (2004).**
Høgskole frem til status som universitet.
- 6: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (2005).**
Før status som universitet var dette kjent som Landbrukshøgskolen på Ås.
- 7: Universitetet i Agder (2007).**
Kristiansand. Høgskole før statusen som universitet.
- 8: Nord Universitet (2016).**
Tidligere Universitetet i Nordland (2011-2015), som var slått sammen av fire høgskoler.
- 9: Oslomet (2011).**
Profesjonsutdanninger som samlet fikk universitetsstatus.
- 10: Universitetet i Sørøst-Norge (2018).**
Høgskolen i Telemark og Høgskolen i Buskerud og Vestfold ble slått sammen, og fikk senere universitetsstatus.

Inn i oljealderen

■ ■ ■ Lille julaften 1969 gikk Norge inn i oljealderen. Leteboringen hadde foregått i Nordsjøen siden 1966 og etter flere års leting talte det meste for at det ikke fantes olje på norsk sokkel. Flere aktører trakk seg tilbake, men i et siste boreforsøk lyktes det amerikanske selskapet Phillips petroleum å finne olje, på Ekofisk-feltet, i det som var verdens største oljefelt til havs.

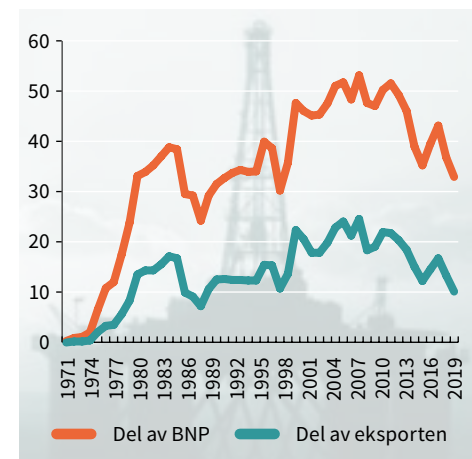
■ ■ ■ Strenge reguleringer, krav om bruk av norske leverandører, etableringen av Statoil og etter hvert strenge regler for bruk av oljeinntektene, bidro til at Norge i årene som fulgte tok kvantesprang i forhold til velferdsvekst – og lyktes bedre i forvaltningen av naturressursen enn de fleste andre som har vært i tilsvarende situasjon.

■ ■ ■ I 1979 vedtok Stortinget å utvide oljevirksomheten til å gjelde også nord for 62. breddegrad, men det tok en hel generasjon før Nord-Norge ble direkte involvert i petroleumsutvinningen.

■ ■ ■ Per Ivar Rasmussen har bidratt sterkt til å bygge opp Bjørn Bygg i Finnmark – som på sin side har vært sentral i den tredje gjenreisningen av Hammerfest by.

” Ja, det er faktisk sant at Hammerfest er gjenreist hele tre ganger: Først etter den store bybrannen i 1890, så etter krigen – der Hammerfest i likhet med resten av Finnmark var svidd av – og nå sist etter at fiskeindustrien ble nedlagt og byen reiste seg igjen som petroleumsby, med gassanlegget på Melkøya og landbaserte arbeidsplasser knyttet til Goliat-feltet. Vi i Bjørn Bygg har vært med på noen av de store prosjektene i Hammerfest i denne siste gjenreisningsperioden, og vi har opplevd på nært hold hvordan hele kulturen

Enorm betydning for økonomien

■ ■ ■ Selv om de fleste snakker om «siste kapittel» i oljeeventyret, har petroleumsvirksomheten fortsatt enorm betydning for norsk økonomi. På det meste har petroleumsinntektene utgjort mer enn halvparten av landets eksportinntekter, og en fjerdedel av landets BNP. (KILDE: NORSK PETROLEUM)

i byen er endret i løpet av noen ganske få år. Verken endringene eller etableringene har jo kommet av seg selv. Det har startet med en aktiv kommune som har vært villig til å legge forholdene til rette – og en grunnleggende «ja-holdning» som har preget både kommuneorganisasjonen og kommunesamfunnet. Jeg tror mange kunne tjene på å hente inspirasjon i måten Hammerfest har jobbet på.

Selv sitter jeg med ansvar for en organisasjon med 26 funksjonærer og 35 håndverkere i Finnmark, og jeg opplever sterk støtte i eget konsern for det vi prøver å få til her oppe. Vi kan ikke la oss prege negativt av at befolkningsgrunnlaget er lavt eller av mangelen på store private investorer, og dermed tro at det er vanskelig å få være med på store og spennende prosjekter, for det er absolutt ikke riktig. Men ingenting kommer av seg selv. Vi må være proaktive; lete etter de mulighetene som finnes – og gjerne også de mulighetene som kan dukke opp senere. For de fleste er Alta kjent som utdanningsby, Vadsø som

«Finduspromenaden» er et symbol på det moderne Hammerfest: Åpnet i 2016 til en kontraktssum på 23 millioner. Promenaden strekker seg forbi flere bygg som er reist av Bjørn Bygg; Arktisk kultursenter, Smarthotellet, ENI-bygget og Strandparken Nord.

administrasjonsby og Kirkenes som industriby, men bildet er mer sammensatt enn som så. Alta har mye privat næringsliv. Vadsø har kanskje levd mye på fylkesadministrasjonen, men dette er i ferd med å endre seg nå. I Kirkenes lever håpet om at gruva skal gjenåpnes, og det som kan bli en ny gullalder for denne byen.

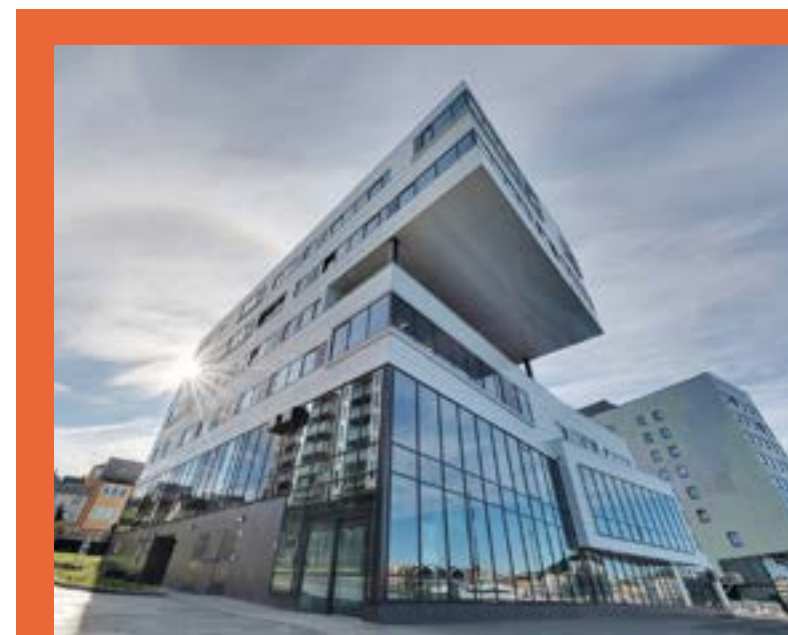
Hjørnesteinsbedriftene er viktige i alle disse byene, som lokomotiver og som store arbeidsplasser, slik tilfellet også er i Hammerfest. Men hjørnesteinsbedriftene er ikke alene nok. Det er viktig å også dyrke frem de alternative næringene, slik at hver enkelt by blir mindre sårbar. Og så er det naturligvis viktig å tenke på det som følger i kjølvannet av store etableringer – samfunnsbyggingen – og her har jo vi i Bjørn Bygg tradisjon for å være aktive og dyktige, i skolesektoren, kultursektoren og omsorgssektoren, for å ta tre viktige eksempler. Jeg er ikke bekymret for at ikke vi skal få være med på spennende ting også i fremtiden, men det vil selvsagt kreve at vi selv er aktive.

Gassflammen på Melkøya er et synlig symbol på Hammerfest som petroleumsby. For nordnorsk petroleumshistorie er denne et like viktig symbol som gassflammen på Ekofisk har vært for den norske oljealderen.

Per Ivar Rasmussen har vært med på en lang og seig prosess som har modernisert Finnmark – ikke bare Hammerfest. Han er overbevist om at det er mer i vente.

Etterlengtet suksess

Prosjekt: Kontorbygg ENI, nybygg.
Byggherre: Strandparken Eiendom AS.
Byggeperiode: 2012-2013.
Kontraktssum: 140 millioner.

På prosjektet: Tone Wiik / Torfinn Fredheim.

Kontorbygget til ENI i Hammerfest representerer en synlig og etterlengtet suksess i nordnorsk oljehistorie. Goliatfeltet, 85 kilometer nordvest for Hammerfest, er det første oljefunnet nord for Lofoten. ENI Norge, som operatør for dette feltet, etablerte egen administrasjon i Hammerfest, og bidro dermed også til ringvirkninger på land – i en by som fra før av var preget av mottak og prosessering av naturgass på Melkøya, og som dermed utvilsomt er kronet som Nord-Norges petroleumshovedstad.

En smertefull vei inn i fremtiden

I 1986 kjøpte Terje Wiik Bjørn-konsernet fra familien Bjørn. I løpet av sine drøyt 20 år med eierskapet, gjennomførte han omfattende modernisering. Først én gang. Så én gang til.

KONSERNMODELLEN

Han trodde han visste hva han gikk til, for han hadde jobbet som markedsdirektør i Bjørn i to år før overtakelsen ble gjennomført, og han hadde full oversikt over både selskapet og markedet. Men han kunne nok absolutt ha ønsket seg en mer behagelig velkomstgave enn den han fikk som forsk eier: På slutten av 1980-tallet opplevde norsk økonomi en kollaps. Lånerentene steg til himmels og byggeaktiviteten sank til bunns. Terje Wiik ble tvunget til å nedskalere og nedbemanne i stedet for å tenke vekst.

Nødvendig å tenke modig

Terje Wiik døde i mars 2021, men før han gikk bort ga han et intervju der han fortalte om tiden sin i Bjørn.

– Jeg hadde jobbet noen år i USA da jeg fikk tilbud om å komme til Bjørn og Tromsø. Jeg så på Tromsø som en spennende

Terje Wiik måtte starte innsatsen sin i Bjørn med en smertefull omstilling. Han endte med å levere fra seg et rendyrket entreprenørselskap.

mulighet, og tenkte jeg skulle bli her i et par år. Jeg hadde ingen tanke for at det skulle bli over 35 år, sa han.

Grepene han ble tvunget til å gjennomføre da markedet knakk sammen, var på ingen måte lystige. Selskapet som hadde spredt seg over det meste av Nord-Norge, ble tvunget til å gi opp det meste utenfor Tromsø. Senere ble det også nødvendig å legge ned fabrikkene i Tromsø, fordi det ikke ble bygget nok til å holde liv i en dør- og vindusproduksjon i Tromsø. Men selv i krisetider kan det oppstå muligheter.

– Vi ble invitert til å starte et utviklingsprosjekt i Russland, der vi i realiteten flyttet dørfabrikken vår til Arkhangelsk. Norske myndigheter bidro med hjelp til at vi lyktes med denne etableringen, og i det store og hele var dette en stor suksess. Men samtidig opplevde vi at de russiske partnerne i prosjektet «kuppet» hele virksomheten og stengte oss ute. I rettsakene som fulgte vant vi i alle rettsinstanser, både i St. Petersburg og i Moskva, men ingenting endret realiteten. Fabrikken var tapt for oss, oppsummerte han.

De rene økonomiske tapene ble dekket av norske myndigheter, men Bjørn investerte mer enn bare penger i dette prosjektet. Terje Wiik selv nektet likevel å angre på den utradisjonelle satsingen.

– En ting har jeg lært tydeligere enn noe annet: Hvis man ikke tør å ta sjansen i denne bransjen, av frykt for at man av og til kan feile, så har man ingenting i bransjen å gjøre.

Tårnkranen der Frank Bergli tilbringer arbeidsdagen, er eid av Kranor – som også er et selskap i Peab-konsernet.

Da blir man innhentet av aktører som har det motet som trengs, erklærte han.

Rustet som entreprenør

I Terje Wiiks tid som eier av Bjørn, ble selskapsstrukturen endret, og Bjørn Bygg ble skapt som selskapsnavn. Og etter en smertefull omstilling ble også virksomheten endret og rigget for oppturer.

– Vi hadde vært kjent for bygging av småhus, men så at det lå muligheter i leilighetsbygg og en virksomhet som entreprenør. Vi startet med dette, men opplevde at vi trengte å knytte til oss annen kompetanse enn hva vi hadde fra før av, fortalte han, om begrunnelsen for at det ble innledet forhandlinger om oppkjøp av Nils Meland AS, som hadde sin faglige spisskompetanse innenfor betongfaget.

Samlet dannet tømrertradisjonen hos Bjørn og betongtradisjonen hos Meland til at det «nye» selskapet opplevde vekst og inntok

nye markeder. Likevel valgte Terje Wiik i 2007 å selge selskapet til svenske Peab. Grepet var viktig, men begrunnelsen var forholdsvis udramatisk.

– På den tiden hadde jeg begynt å tenke på avløsning, og ingen av barna mine ønsket å gå inn i bedriften akkurat da. Jeg ønsket å sikre en god og profesjonell drift for fremtiden, med friske krefter, fortalte han.

Konsernstøtte

Salget til Peab førte ikke bare til «friske» krefter, men også «forente» krefter, ettersom Bjørn Bygg dermed ble en del av et stort konsern der de ulike delene av konsernet har mulighet til å bidra til vekst for hverandre.

Bjørn Bygg har i dag ca 450 ansatte og en omsetning på 1,5 milliarder. Lokalisert i Tromsø, Bardufoss, Narvik, Finnsnes, Harstad, Stokmarknes, Alta og Kirkenes.

Peab Eiendomsutvikling nord. Datterselskap av Bjørn Bygg. Vurderer og kjøper tomter og har kompetanse innenfor regulering, utvikling, markedsføring og salg. Kontorer i Tromsø og Harstad.

Ni ansatte. 433 millioner i omsetning i 2020. **Peab Anlegg.** Driver anleggsvirksomhet som maskinentreprenør. Kontorer i Tromsø og Narvik. 46 ansatte. 146 millioner i omsetning i 2020.

Peab Bogstrand. Datterselskap av Bjørn Bygg. Driver med tømring, maling, flis og mur. Kontorer i Tromsø og Harstad. 73 ansatte. 89 millioner i omsetning i 2020.

Swerock betong. Leverer ferdigbetong til byggeplass og har kontor i Tromsø. 7 ansatte. 39 millioner i omsetning i 2020.

Swerock pukk og grus. Leverer fra Lødingen, Bjarkøy, Ullsfjord, Alta, Porsanger, Tana og Sør-Varanger. Fem ansatte. 140 millioner i omsetning i 2020.

Kranor. Selger og leier ut kraner og maskiner. Kontor i Tromsø. Fem ansatte. 19 millioner i omsetning i 2020.

Peab Asfalt. Som de andre selskapene driver også disse i et åpent marked, men de er viktig for ferdigstilling av utearealer på byggeplasser. Kontor i Tromsø, Harstad, Lødingen og Tana. 70 ansatte. 412 millioner i omsetning i 2020.

Skir i Tromsø er et prosjekt som involverer nær sagt alle selskapene til Peab som har tilhold i Nord-Norge.

■■■■ I 1971 ble Bjørn forhandler av bilmerket Ford. I starten holdt nyetablerte Bjørn Auto AS til i leide lokaler i Skippergata, men virksomheten ble raskt flyttet til eget nybygg på Skattøra (bildet).

■■■■ I 1973 ble Erik Moe (bildet) ansatt som ny administrerende direktør, som den første utenfor familien. Brødrene Rolf og Leif Bjørn fortsatte likevel i selskapet med direktør-titler.

■■■■ 1970-tallet var preget av sterk vekst. Bjørn var representert over det meste av landsdelen, med kontorer i Bodø, Fauske (bildet), Narvik, Harstad, Finnsnes, Tromsø, Alta, Lakselv, Båtsfjord, Vadsø og Bjørnevatn.

■■■■ Aktiviteten lar seg illustrere ved at det hver uke gikk én trailer fra Nordland til Finnmark med eneboliger, og at traileren på turen tilbake igjen var like fullastet med trelast fra Finland.

■■■■ Tromsø var preget av etableringen av universitetet og behovet for flere boliger. Rundt 250 Nordkalotthus ble solgt årlig. Tromsø Tomteformidling AS kjøpte 365.000 kvm byggegrunn i Hamna og 86.000 kvm på Kvaløysletta.

■■■■ Julaften 1975 raste lageret til ferdighusproduksjonen på Bjørnstrand sammen. Den ble raskt gjenreist – som betongbygg pålet til fjellet.

■■■■ Boliger hadde hovedfokus, men Bjørn leverte også kommunale bygg, som eldreboliger, skolebygg og barnehager – som i Alta (bildet) der det ble reist en forholdsvis stor barnehage.

■■■■ Mindre kjent for de fleste er det at Bjørn også leverte fjøsbygninger og små kirker – som Bentsjord kapell (bildet) på Vikran.

■■■■ I 1976 etablerte Statoil seg i Harstad, noe som skapte stor optimisme i landsdelen. Bjørn bygde opplæringscenteret for oljenæringen (bildet).

■■■■ I 1976 gikk Bjørn og datterselskapet AS Byggematerialer sammen om å kjøpe en elementfabrikk på Rødskjær utenfor Harstad. Distriktenes utbyggingsfond var pådriver for dette kjøpet.

KAVALKADE
1970-TALLET

Bratt velferdsvekst

■■■■ Ved inngangen til 1970-årene var mye av velferdsstaten slik vi kjenner den i dag på plass i Norge. Barnetrygden var innført i 1946, loven om uføretrygd kom i 1961 og i 1964 kom loven om sosial omsorg; offentlig omsorg gikk fra å være almisser og fattighjelp til å bli rettighetsbasert. I 1967 ble folketrygden innført, der alle velferdsordningene ble samordnet – og som også inkluderte pensjon.

■■■■ Velstanden økte. I 1960 var gjennomsnittsinntekten 15.063. I 1975 hadde denne økt til 55.829. Der utbredelsen av vaskemaskinen illustrerte forrige generasjons fremgang, var det nå oppvaskmaskin, TV-apparater og stereoanlegg som inntok norske hjem – hjem som i løpet av 1970-tallet også ble langt romsligere enn hva tidligere byggeskikker tilsa.

■■■■ Kravet til komfort økte, og en nyvinning fra Sunnmøre illustrerer tiden: I 1970 lanserte møbelprodusenten Ekornes hvilestolen «Stressless». Stolen markerte salg nummer 500.000 i 1983.

■■■■ Knut Wilhelmsen hadde orkesterplass til utviklingen da Norge ble modernisert, nordmenn kunne unne seg en mer komfortabel hverdag og boligene ble et tydelig symbol på velstandsvekst.

Knut Wilhelmsen jobbet i Bjørn i 18 år, og poserer i Storgata mellom to sentrale bygg med Bjørn-historikk: Tempogården (t.v.), som ble bygget av Meland på slutten av 1960-tallet og Wi-To-kvartalet (t.h.) som ble renoverert og ombygget i 2018.

” Oppdraget vårt var enkelt: Vi skulle bygge gode boliger til vanlige folk! Disse boligene var romslige og preget av moderne komfort, men de var heller ikke ekstravagante. De holdt seg innenfor rammene Husbanken satte for å innvilge lån. I Bjørn hadde vi god oversikt. Vi bidro i hele prosessen, og vi fikk også et godt innblikk i kjøpernes finansiering. Derfor kunne vi underveis korrigere kunder som ble for ivrige. Det skjedde ikke ofte, men det hendte vi høflig måtte fortelle at planene og ønskene var større enn hva kunden hadde råd til, og at det derfor var nødvendig å skalere ned.

Jeg jobbet i Bjørn i 18 år, og startet som 20-åring, rett etter avtjent verneplikt. Jeg husker et tidlig møte jeg hadde med en av Bjørn-brødrene, Rolf Bjørn, som forklarte at dette selskapet ønsket å være litt annerledes. For det første hadde selskapet en målsetting om å betale minst én million kroner i skatt hvert år. For det andre budsjetterte de overskuddet inn som en kostnad i budsjettet. Dette var ganske annerledes enn hva jeg selv hadde lært under utdannelsen, men det var slik Bjørn ønsket å bygge fri egenkapital – altså virkelig handlefrihet – og det var slik man

ønsket å opptre samfunnsnyttig. Vi som den gang var unge, ble ikke bare opplært, men på et vis også oppdratt av tenkningen til brødrene Bjørn. Verdigrunnlaget lå selvsagt også til grunn for måten vi både solgte og bygde eneboliger på.

De første moderne eneboligene Bjørn satte opp, lå på Mortensnes – og dette skjedde fra 1966. Senere fulgte andre bydeler etter, som Tomasjord, Kvaløysletta, Hamna – og egentlig veldig store deler av Nord-Norge. Mange forbinder 1960- og 1970-tallet med at vi leverte «ferdighus», og det gjorde vi jo, men de fleste

Mortensnes i Tromsø er en sentral bydel i Bjørn-historien, fordi det var her feltutbyggingen med store og moderne eneboliger levert fra Bjørn først tok til.

husene vi solgte, ble bygget konvensjonelt. For å etterleve vårt eget verdigrunnlag om å opptre samfunnsnyttig, engasjerte vi oss i hele prosessen ute blant kundene. Dette begynte med et ganske stort engasjement for å skaffe til veie tomter. Jeg hadde selv etablert meg på Kvaløysletta, før brua sto ferdig, og jeg husker jeg forhandlet med grunneiere og at jeg reiste land og strand rundt for å besøke arvinger til grunneiere for å kjøpe tomtegrunn. I mange tilfeller opplevde vi dessverre at kommunen benyttet seg av sin forkjøpsrett og kjøpte de

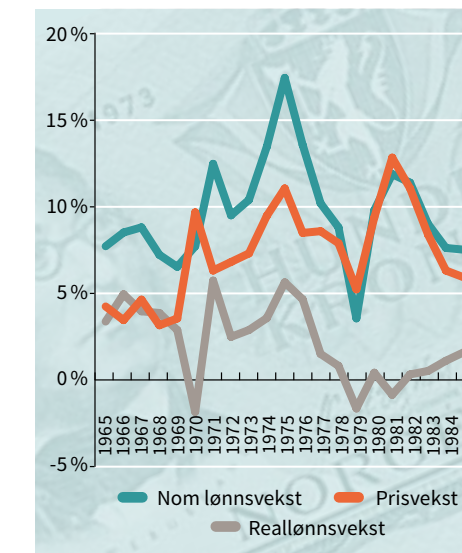
Ett av de staseligste «Nordkalott-husene» fra 1972-katalogen. Totalt bruttoareal var 190 kvm, med et boareal i hovedetasjen på 89 kvm og en 47 kvm utleieleilighet til sokkeletasjen.

tomtene vi hadde forhandlet kjøp av, men som en kompensasjon husker jeg at vi i Bjørn fikk overta noen av tomtenes fra kommunen.

Virksomheten vår var omfattende, og den strakk seg helt opp til Sør-Varanger, og veldig mange steder var det behov for at vi engasjerte oss i mer enn bare salget av hus. I Tromsø var mangelen på tomter det mest prekære, og her engasjerte vi oss gjennom å få etablert selskapet Tromsø Tomteformidling. I Bjørn var vi likevel tydelig på at vi ikke hadde til hensikt å tjene penger på formidling av tomter. Tomtene solgte vi til kostpris, husene solgte vi til listepreis, og filosofien gjorde at vi selv drev en lønnsom virksomhet og at huskjøperne samtidig fikk bygget seg rimelige boliger av høy kvalitet.

Min bror Gunnar var blant de første som bygget seg hus i Hamna, i 1977, før han selv var blitt 20 år. Hans hus endte med å koste under 200.000 kroner, og selv om mye har skjedd med kroneverdien siden den gang, ville tilsvarende pris i dag holdt seg godt under millionen. Derfor tror jeg vi kan hevde at Bjørn klarte å etterleve sine egne målsettinger, selv om de for noen kunne fremstå som selvmotsigende: Vi lyktes i å være samfunnsnyttig og lønnsom samtidig – ved å produsere gode boliger til vanlige folk.

Det søte 70-tallet

■■■■ I siste halvdel av 1960-tallet og gjennom 1970-tallet kunne norske lønnstakere jubile over en sterk lønnsvekst. I 1975 var den nominelle lønnsveksten på hele 17,5 prosent. På 1980-tallet fulgte lønnsveksten og prisveksten hverandre langt tettere.

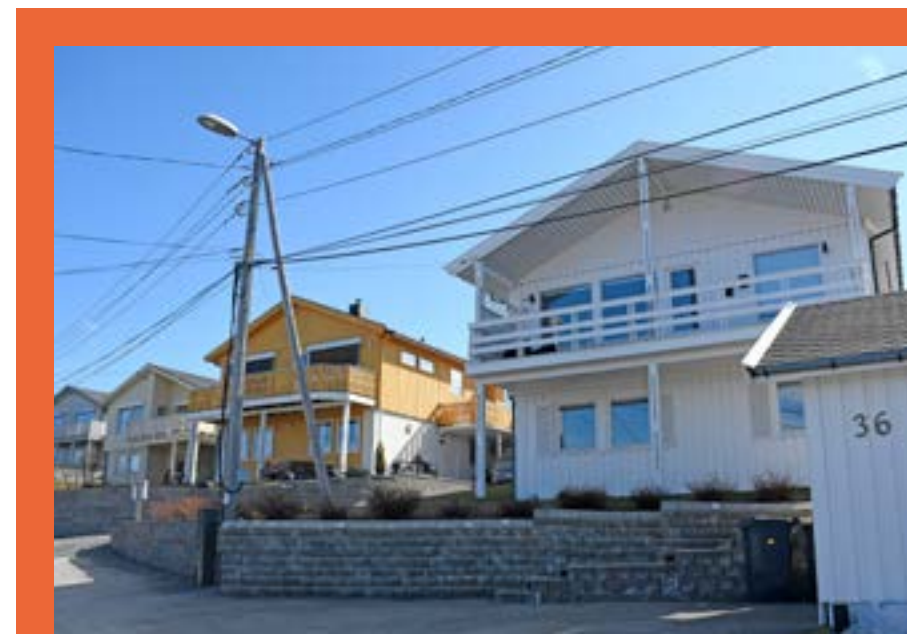
(KILDE: ØKONOMISKE ANALYSER 5/2003, SSB)

Komfortabelt trendy

Byggverk: 70-tallsboligene.

Særpreget: Én etasje + innredet kjeller.

Utbyggingen av elektrisk kraft fikk store konsekvenser for måten vi bygde hus på. Strømmen ble billigere og mer stabil, og elektrisiteten overtok for vedovnen som husets viktigste varmekilde. Boligene ble større i grunnflate, romløsningene ble åpnere, loftet ble fjernet og kjelleren ble innredet med oppholdsrom i tillegg til lagerrom – ofte ble det innredet egen leilighet til utleie i sokkeletasjen. Materialene ble mer eksklusive, byggingen ble utført av profesjonelle snekkere, men arbeidet ble utført effektivt. Store deler av boligene ble levert som «ferdighus», «prekappet» på fabrikk, og montert på stedet.

Nordnorsk identitetskamp

■■■■ Da visebølgen oppsto på 1960-tallet, ble dette en anledning for å også formidle nordnorsk egenart, dialekt og identitet. Behovet for å løfte frem det genuint nordnorske var økende, etter lange tider der nordnorske dialekter hadde vært undertrykket.

■■■■ I denne kulturelle bølgen av bevissthet ble Hålogaland Teater etablert i 1971, som det første helprofesjonelle teateret i landsdelen. Forfatteren Lars Berg hadde lenge kjempet for et eget teater i Nord-Norge. «Nordnorsk mål på nordnorsk scene,» var hans kongstanke, og det nye teateret fikk ikke ordentlig grep om publikum før det valgte å spille med nordnorsk språk.

■■■■ Det skulle gå en generasjon fra teateret ble etablert til teateret fikk sitt eget teaterbygg, men grepet om publikum kom lenge før den tid. De største publikumssuksessene er stykker skrevet av Arthur Arntzen, som selv var en foregangsmann for bruk av nordnorsk dialekt.

Katedral for dialektbruk

Prosjekt: Hålogaland Teater.

Byggherre: Statsbygg.

Byggeperiode: 2003-2005.

Kontraktssum: 113 millioner.

På prosjektet: Morten Andreassen.

Byggetiden var 19 måneder, ventetiden var 34 år, så det nye bygget til Hålogaland Teater var absolutt etterlenget. Som landemerke har bygget bidratt til å endre hele den sørlige delen av Tromsø sentrum, men først og fremst er dette et eksempel på et bygg som er preget av sitt innhold og sin historie; kontraster, ikke minst, mellom den mørke tegl-fasaden og skulpturparken i lys betong utenfor, som symboliserer teaterets sju første skuespillere. På scenen lever kongstanken fortsatt: Nordnorsk mål på nordnorsk scene.

■■■ Prosjektsjef Morten Andreassen og teaterveteran Ketil Høegh møtes i det staselige bygget til Hålogaland Teater, og minnes arbeidet med å reise det som hadde vært ett av Nord-Norges mest etterlengtede bygg.

” Jeg var med på arbeidet med dette bygget fra start til slutt, og startet karrieren min i Bjørn Bygg som assisterende anleggsleder her. Dette er på alle måter et spesielt bygg, både på grunn av beliggenheten, utformingen og utførelsen, men også på grunn av innholdet og historien bygget har. Hålogaland Teater ble jo etablert så tidlig som i 1971, men man måtte vente helt til 2005 før teateret fikk sitt eget bygg.

Vi som jobbet på bygget, merket dette underveis; at bygget var etterlengtet og at forventningene var så høye. Alt dette ble så tydelig for oss da det skulle arrangeres kranselag for bygget. Dette er jo en tradisjon, men i de fleste tilfellene er markeringen nokså beskjeden. Slik var det absolutt ikke med kranselaget til Hålogaland Teater. Vi ante at noe var i gjerde da det på forhånd dukket opp teknikere og arrangører som skulle rigge til festen, og under selve festen kom det høyt profilerte gjester – musikere og skuespillere – fra hele landet, noe som viste at dette bygget ikke bare er viktig for Tromsø og Nord-Norge, men egentlig også for hele landet. Sverre Kjelsberg, Maryon Eilertsen og teaterets egne ansatte var selvsagt med som bidragsytere og gjester, men jeg husker også folk som Finn Arve Sørbø og Bjørn Sundquist – folk som kom utenfra og hadde reist langt for å være med. Nils Utsi var jo en av de første ansatte skuespillerne ved teateret, og han sto også på scenen under den første forestillingen som ble vist i det nye teaterbygget, Benoni og Rosa. Slik ble dette ei markering av både fortid, nåtid og fremtid.

I arbeidet med å bygge Hålogaland Teater, brukte Statsbygg teaterbygget til Trøndelag Teater for å hente erfaringer. Slik fikk vi kunnskap om hva vi trengte å vektlegge i arbeidet, og hvilke funksjoner som skiller et

godt teaterbygg fra andre typer bygg. Dette hjalp selvsagt, men det aller viktigste var at arbeidet ble utført av inspirerte medarbeidere. Det ble utført godt arbeid, rett og slett, og i

Skulpturparken «De sju musene» av Inghild Karlsen, er inspirert av de sju første skuespillerne som i 1971 ble ansatt ved Hålogaland Teater: Torill Øyan, Tone Danielsen, Svein Scharffenberg, Klaus Hagerup, Nils Utsi, Sigmund Sæverud og Knut Husebø.

ettertid viste det seg at det var usedvanlig lite behov for korrigeringer og etterarbeid. Derfor er det så mange grunner til å være stolt av dette teaterbygget.

GJENNOMBRUDDET: «Det e hær æ høre tel» (1973) av Klaus Hagerup ble Hålogaland Teaters store publikums-gjennombrudd, og det første stykket skrevet og spilt på dialekt. En bearbejdet forestilling ble sendt som fjernsynsteater på NRK.

(FOTO: HÅLOGALAND TEATER/ODD A. SØNVISEN)

MEST KONTROVERSIELLE: «Dikt og før-bainna løgn» (1976) av Klaus Hagerup ble Hålogaland Teaters mest omstridte forestilling, samtidig som sluttsangen «Ellinors vise» fortsatt synges i hele Nord-Norge, der det finnes et bål og en kassegitar. (FOTO: HÅLOGALAND TEATER/SIGGEN STINESSEN)

(FOTO: HÅLOGALAND TEATER/OLA RØE)

PUBLIKUMSSUKSESSEN: «Den fordømte nordlendingen» (1996) av Arthur Arntzen er Hålogaland Teaters største publikumssuksess, der over 100.000 publikummere kjøpte billett. Dette er en rekord flere institusjonsteatre har problemer med å matche.

(FOTO: HÅLOGALAND TEATER/OLA RØE)

■■■ Under «Byggedagene 2006» i regi av Byggeindustrien og EBA, ble Hålogaland Teater kåret til Årets bygg 2005. Juryen vektla særlig fokus på HMS og miljøforhold i byggeprosessen.

– Vi ved Hålogaland Teater er veldig stolt av bygget vårt, og vi liker godt å vise det frem. Det tok tid å få på plass, men det var til gjengjeld godt planlagt, og noe av det viktigste som ble gjort var å sette av penger til vedlikehold, slik at det fortsatt kan være et staselig bygg, sier skuespiller Ketil Høegh (t.v.) til anleggsleder Morten Andreassen.

Det norske teatermangfoldet

■■■ De norske teatrene er fordelt mellom stats-finansierte institusjons-teatre, teatre som også er regionalt finansiert – som Hålogaland Teater – og teatre som primært henter sine inntekter fra private kilder.

(KILDE: STORE NORSKE LEKSIKON).

Rene institusjonsteatre

Den Nationale Scene (1876), Bergen.
Nationaltheatret (1899), Oslo.
Det Norske Teater (1913), Oslo.
Riksteatret (1948), Oslo.
Den Norske Opera & Ballett (1958), Oslo.
Beaivvas Sami Nasunalteahter (1987), Kautokeino.

Øvrige institusjonsteatre

Trøndelag Teater (1936), Trondheim.
Rogaland Teater (1947), Stavanger.
Oslo Nye Teater (1959), Oslo.

Regionteatre

Hålogaland Teater (1971), Tromsø.
Teatret Vårt (1972), Molde.
Telemark Teater/Teater Ibsen (1975), Skien.
Teater Vestland/Sogn og Fjordane Teater (1977), Førde.
Nordland Teater (1979), Mo i Rana.
Haugesund Teater (1986).
Hedmark Teater (1987)/Teater Innlandet (2010), Hamar.
Det Vestnorske Teatret/Hordaland Teater (1988), Bergen.
Nye Carte Blanche (1989), Bergen.
Kilden Teater/Agder Teater (1991), Kristiansand.

Private scener

Chat Noir (1912), Oslo.
Edderkoppen Teater (1942), Oslo.
Chateau Neuf (1983), Oslo.
Teaterhuset Avant Garden (1984), Trondheim.
Black Box Teater (1985), Oslo.
Dizzie Show Teater (1990), Oslo.
Victoria Teater (1990), Oslo.
BIT Teatergarasjen (1990), Bergen.
Dramatikkens hus (2009), Oslo

Kvinnekampen

■■■■ 1970-årene var et tiår preget av kvinnekamp og kamp for likestilling. Den økonomiske veksten etter krigen hadde vært betydelig, men fremskrittene for reell likestilling mellom kjønnene hadde vært beskjeden.

■■■■ 1975 var FNs internasjonale kvinneår, og i Stortinget ble i 1978 loven om selvbestemt abort vedtatt, en kamp som ble startet av kvinnesaksforkjemperen Katti Anker Møller så tidlig som i 1913.

■■■■ På det mer moderate plan var det likevel ingenting som var mer avgjørende for likestilling, enn tilrettelegging for kvinners deltakelse i arbeidslivet. Utbygging av barnehager var avgjørende for å lykkes med dette. Utbyggingen av «daghjem» startet på 1970-tallet, men det var først i 2003 at Stortinget samlet seg om «barnehageforliket», en reform som blant annet innebar likebehandling mellom offentlige og private tilbydere. Reformen bidro til en enorm utbygging av barnehager, og endelig full barnehagedekning.

Et kollektivt løft

Prosjekt: Tusseladden friluftsbarnehage.

Byggherre: Tusseladden Friluftsbarnehage AS.

Byggeperiode: 2015-2016.

Kontraktssum: 11,6 millioner.

På prosjektet: Erik Fredriksen.

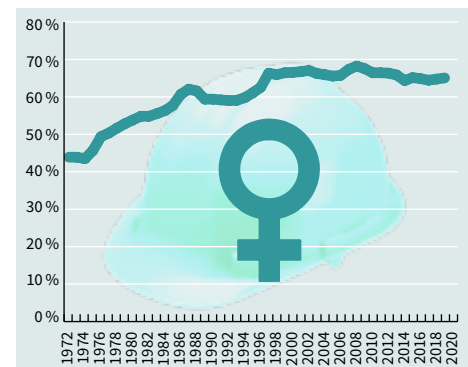
Tusseladden friluftsbarnehage er et resultat av det brede barnehageforliket fra 2003 som bidro til et kollektivt løft og en storstilt barnehageutbygging – og som ble fulgt opp med vedtaket om rett til barnehageplass som ble innført i 2009. Friluftsbarnehagen er bygget som passivhus, og er bevisst plassert i landskapet med nærhet til naturen. Uteområdene er skjermet for støy og er universelt utformet.

■■■ Det finnes mange bygg som har forandret Norge, men for Kaja Halvorsen er barnehagen ett av de viktigste. Barnehagen gjør at både hun og ektemannen Endre kan satse på spennende yrkeskarrierer, samtidig som vesle Emily (4) har en trygg hverdag.

” Vi er 100 prosent avhengig av barnehagen for å kunne være i jobb begge to. Dette fikk vi virkelig demonstrert under pandemien, da barnehagen var stengt. Vi jobber på anlegg, og kan jo ikke utføre jobben vår fra hjemmekontor. Endre er tømrer og jeg er anleggsleder. I en normal hverdag fungerer det veldig godt. Endre starter på jobb klokka sju – jeg en time senere – så derfor er det jeg som leverer og han som henter i barnehagen.

Vi møttes gjennom jobben, ettersom vi begge jobber i Bjørn. I stor grad skjønner vi hverandres arbeidshverdag, selv om vi jobber på ulike prosjekter og derfor ikke møter

Kvinnelig yrkesdeltakelse

■■■ Høy deltakelse i arbeidslivet fra begge kjønn har vært en av de viktigste årsakene til norsk velstandsvekst. Etter FNs internasjonale kvinneår i 1975, skjøt kvinnenes yrkesdeltakelse i været. Grafen viser prosentvis yrkesdeltakelse av kvinner mellom 15-74 år siden 1972, og andelen har holdt seg høy, til tross for pensjonsreformer, innvandring og innføring av kontantstøtte.

(KILDE: ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN, SSB)

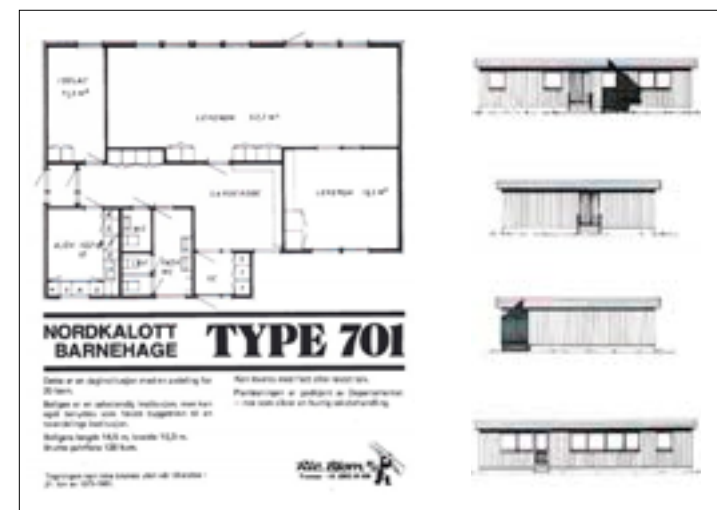
hverandre i arbeidstiden. At vi begge jobber i Bjørn velger vi å se på som en tilfeldighet, men det er absolutt ikke tilfeldig at vi begge er innstilt på å etterstrebe likestilling i vårt eget hjem. Vi prøver å fordele arbeidet 50-50, og prøver å gi hverandre mulighet til å kunne trives både hjemme og på jobb.

For meg var drømmen å bli tømrer, men jeg trodde jeg var for lita, og valgte derfor å utdanne meg innenfor elektrofag. Det angret jeg på, og jeg tok senere ingeniørutdanning i Narvik. Slik havnet jeg i anleggsbransjen – og begynte i Bjørn i 2010 – fire år etter at Endre gjorde det.

Barnehagene er et resultat av kvinnekampen og en forutsetning for likestilling mellom kjønnene, men jeg vet ikke om jeg kan si at jeg selv er vokst opp med noen klare feministiske forbilder. Jeg vokste opp på gård, på Tennevoll i Lavangen, og der fikk jeg gjøre det jeg hadde mest lyst til. Jeg likte å kle meg i rosa, og var ei hestejente, men samtidig hadde jeg mye mer lyst til å hjelpe pappa med traktoren enn jeg hadde til å hjelpe mamma med å lage mat. Ingen protesterte mot dette, men samtidig tror jeg forventningene om de tradisjonelle kjønnsrollene likevel var ganske klare. I barnehagen og på skolen husker jeg at vi ofte ble kjønnsdelt. Etter at vi hadde hatt fest på skolen, var det liksom helt naturlig å si at jentene skulle rydde og vaske opp og at guttene skulle bære stoler og bord. Sånt gjorde meg alltid rasende, og jeg krevde alltid å få være blant dem som skulle bære stoler og bord. Jeg merker noe av det samme når vi i dag snakker med foreldrene våre eller med venner: De omtaler bil og hus som «Endre sitt», og det reagerer jeg på, nettopp fordi vi eier alt likt, deler på kostnadene og bidrar like mye både med oppussing og vedlikehold. Alt som angår Emily er det jeg

som må svare for, og det er naturligvis like galt. Jeg tror ikke denne måten å snakke på kommer av vond vilje eller av motstand mot likestilling, men jeg tror det er et resultat av vanetenking og et eksempel på at det kan ta en hel generasjon å endre holdninger.

Det blir selvsagt spennende å følge Emily, og se hvordan hennes holdninger formes etter hvert som hun blir eldre. I dag har hun mange typiske jente-interesser. Samtidig er hun veldig bevisst på at både mamma og pappa jobber i Bjørn, og at jobben vår handler om å bygge bygninger hun har et konkret forhold til. Hun liker å være med oss på jobb de gangene det passer seg sånn. Hun er en «Bjørn-unge», men det betyr jo ikke nødvendigvis at hun kommer til å havne i denne bransjen selv. Hun skal få lov til å satse på det hun selv vil. Når alt kommer til alt er det dette som er likestilling.

På 1970-tallet leverte Ric Bjørn barnehager – eller «daghjem» – som ferdighus, dimensjonert for 20 barn, og med eget isolat for tilfeller med forkjølelser eller annet virus.

Hele familien Halvorsen samlet i barnehagen for én gangs skyld. Normalt er det mamma Kaja som leverer Emily – og pappa Endre som henter på ettermiddagen.

Byggklossen barnehage i Harstad ble satt opp av Nilsen & Haukland, og har 120 plasser til barn i alderen 0-6 år. Barnehagen er universelt utformet, og er dermed tilrettelagt for barn med alle typer funksjonshemming.

Etter at Stortinget vedtok målet om full barnehagedekning, ble det bygget en rekke barnehager over hele landet – og flere av dem av Bjørn Bygg. Husby barnehage (t.v.) i Kvæfjord er en kommunal barnehage som ble bygget av Nilsen & Haukland i 2012, og kontraktssummen var 25 millioner. Marsveien barnehage (2014) i Tromsø er privat, og kontraktssummen var 27 millioner.

Kriminalomsorg

■■■■ I 1978 ble «Kriminalmeldingen» lagt frem av justisminister Inger Louise Valle. Blant forslagene var at hevnt måtte fjernes fra strafferettssystemet, rehabilitering måtte få en mer sentral plass i soningen, at dødsstraffen måtte avskaffes, soningsforholdene måtte bli mer humane og at det måtte innføres forsøk med samfunnsstraff i stedet for fengsel – alt i en erkjennelse at lange straffer i seg selv ikke bidrar til redusert kriminalitet.

■■■■ Den politiske motstanden var så formidabel at Valle selv trakk meldingen fra videre politisk behandling, men mye av det som den gang var så kontroversielt er i dag allment akseptert. Dødsstraff ble fjernet i 1979, forebygging har en mer sentral plass og fengslene er blitt langt mer humane.

■■■■ Resultatene vekker oppsikt internasjonalt, noe filmskaperen Michael Moore gjorde et poeng av i sin «Who to Invade Next», der han påpeker at en human kriminalitetspolitikk fører til mindre kriminalitet og ikke mer.

■■■■ Kravet til frie rømningsveier teller sterkt, men det finnes likevel klare unntak. Henrik Sivertsen har erfaring med at et fengsel ikke er som andre bygg.

” Rehabiliteringen av Vadsø fengsel var på alle måter et spesielt oppdrag – preget av veldig mange hensyn som måtte tas. Hvert tiltak for seg var ikke så vanskelig å forholde seg til, men summen av alt gjorde at vi måtte utføre arbeidet på en helt annen måte enn hva som er vanlig.

Vadsø fengsel er et vernet bygg, og dermed står man på ingen måte fritt i valg av materialer eller løsninger. Mer utfordrende var det at fengslet var i full drift hele tiden mens vi utførte arbeidet. I en situasjon med soningskøer var det ikke snakk om å tømme etasjer eller avdelinger, og dermed kunne vi ikke jobbe som vi er vant til – oppgave for oppgave – men måtte jobbe oss helt ferdig, rom for rom. Dette gjorde at vi måtte bruke ganske mye lenger tid enn vi ellers ville ha gjort.

Hver arbeidsdag måtte planlegges nøye. Både av hensyn til plassmangelen og sikkerheten kunne vi ikke ta med oss inn mer verktøy eller materialer enn det vi skulle bruke akkurat den aktuelle dagen. Og det å

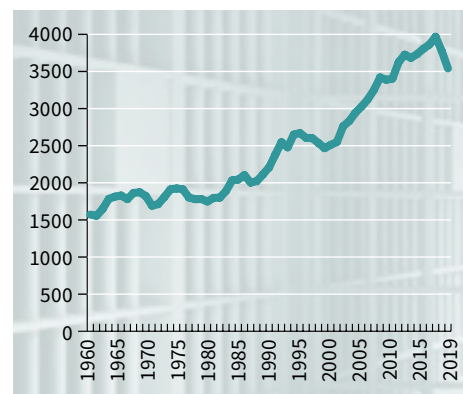
ombestemme seg var jo heller ikke så lett. Ingen av oss hadde nøkler, så vi måtte låses inn og ut av de ansatte, og i deler av fengslet måtte vi også legge fra oss mobiltelefoner før vi gikk inn.

Hensynet til sikkerhet veide tungt når arbeidet vårt ble planlagt, men det gjorde jo også hensynet til personvernet. Arbeidet ble planlagt på en måte som skulle hindre oss fra å komme i direkte kontakt med de innsatte i fengslet. Muligheten var jo der for at vi kunne kjenne noen av dem fra vårt eget lokalmiljø, og det kunne ha ført til ubehagelige situasjoner. Stort sett gikk dette veldig greit, men når vi jobbet i nærheten av dem som bodde på åpen soning, var det ikke til å unngå at vi kom i kontakt med hverandre. I slike situasjoner var regelen veldig klar: Vi kunne si «hei» når vi passerte hverandre, men fikk ikke lov til å føre samtaler. Da ville vi bli bortvist fra stedet uten å få lov til å komme tilbake. Jeg tror ikke dette skjedde med noen av oss.

Når alt dette er sagt, er det også viktig å si

at selve jobbingen forløp greit. Vi gjorde veldig mye, og sluttresultatet ble jo som planlagt. Vi opplevde at både ansatte og innsatte var tålmodige med oss, og hvis vi begrenset boring i betong til de tidspunktene vi hadde avtalt på forhånd, så opplevde vi heller ingen klager. Å jobbe på anlegg der kravene til sikkerhet og fortrolighet er høye, er ikke noe vi er uvant med. Mange av oss har jobbet på oppdrag for Forsvaret der sikkerhetskravene er like høye som i fengslene. Likevel var oppdraget med Vadsø fengsel noe helt utenom det vanlige, og veldig spennende å ha vært med på.

Økning i antall innsatte

■■■■ Forholdene i fengslene for norske innsatte har endret seg mye på de siste 40 årene, men Norge har ikke noen lavere andel innsatte i forhold til folketallet enn hva tilfellet er for andre land det er naturlig å sammenlikne med. Antall innsatte har dessuten vært sterkt stigende, når tallene for innsatte både inkluderer forvaringsdømte, fengselsdømte, dømte til bøtesoning og varetektsfengslede. (KILDE: SSB)

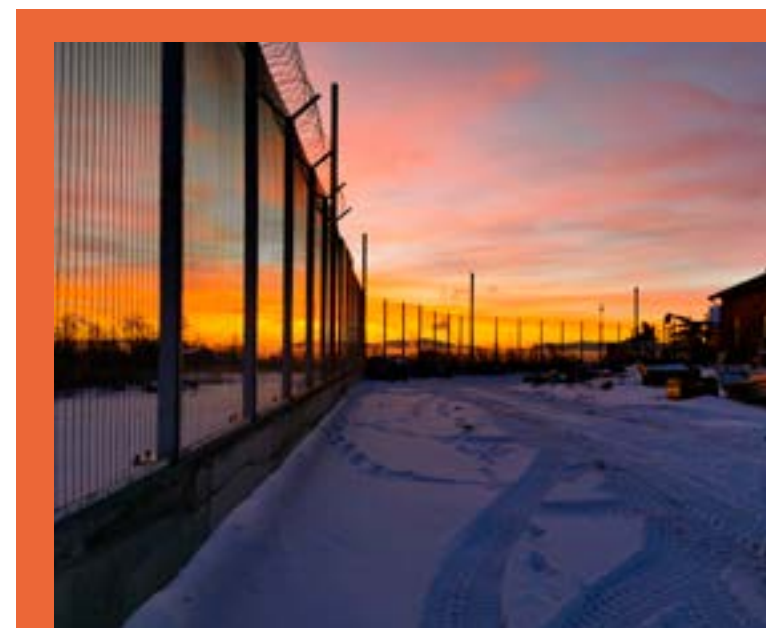

Tromsø fengsel ble bygget på 1960-tallet av Nils Meland AS, og ble i 2004 påbygget og totalrenovert av Bjørn Bygg. Kontraktssummen var 100 millioner.

Inger Louise Valle var omstridt som justisminister, men bidro sterkt til å endre norsk kriminalpolitikk. (FOTO: NTB)

Henrik Sivertsen foran et rehabilitert Vadsø fengsel, der den mest tydelige endringen sett utenfra er 400 meter ringmur og stolpefundament.

Fengslende oppgradering

Prosjekt: Vadsø fengsel, rehabilitering.

Byggherre: Statsbygg.

Byggeperiode: 2020-2021.

Kontraktssum: 19,5 millioner.

På prosjektet: Reidar Ingebrigtsen / Roland Haumann.

Vadsø fengsel er nå renoveret og modernisert, med ny sikring og bygging av oppvarmet dobbeltgarasje. Fengslet i Vadsø er en svært spesiell bygning. Da denne ble reist (1957-1960) etter nedbrenningen i 1944, ble bygget reist i tilnærmet samme stil som det opprinnelige 1860-fengslet, som ble bygget før Staten overtok ansvaret for fengslene i 1904. Vernemyndighetene mener dette er et eksempel på gjenreisningen av de statlige funksjonene i Finnmark etter krigen. Fengslet har totalt 40 soningsplasser.

SAMFUNN:

Samisk opprør

■■■■ I 1978 vedtok Stortinget å demme opp Alta-Kautokeinovassdraget for kraftutbygging. Knappt noe har sterkere bidratt å øke bevisstheten om samisk kultur enn den bitre konflikten dette vedtaket skapte. Både nasjonalt og internasjonalt oppnådde sameenes kamp for å bevare sine reinbeiteområder stor sympati.

■■■■ Folkeaksjonen mot utbyggingen hadde over 20.000 medlemmer. Og i Stilla, der utbyggingen skulle starte, sørget store mengder demonstranter for å forsinke utbyggingen. Høsten 1979 ble 92 demonstranter arrestert og bøtelagt. I januar 1981 sørger 600 politifolk for å fjerne hele Stilla-leiren. Over 500 demonstranter ble arrestert.

■■■■ I 1987 ble kraftverket satt i drift, men allerede i 1984 ble Samerettsutvalget nedsatt, for å styrke sameenes rettsstilling. Dette arbeidet la grunnlaget for at Stortinget kunne vedta etableringen av Sametinget. Ironisk nok ble dette vedtaket fattet samme år som kraftverket ble satt i drift.

Viddas triumfbue

Prosjekt: Sametinget.

Byggherre: Statsbygg.

Byggeperiode: 1999-2000.

Kontraktssum: 54 mill.

På prosjektet: Hansten Stenvoll / Leif Karlsson / Alf Gunnar Johnsen. Knappt noe bygg var mer kjærkomment enn Sametinget i Karasjok, da Kong Harald V kunne åpne bygget 2. november 2000. Bygget forbindes først og fremst som parlamentsbygget med plenumsalen, men består også av Sametingets administrasjon og Samisk spesialbibliotek. Sametinget er viktig for sitt innhold, men også for sin form, som respektfullt speiler både innhold, historie og kultur. Sametingsbygningen ble tildelt Statens Byggeskikkpris 2001 og Nordnorsk arkitekturpris i 2002.

■■■ Bernt Nilsen vokste opp med foreldre som ikke ønsket at barna skulle lære samisk. De ville ikke at ungene skulle bli utsatt for samme hets som de selv hadde opplevd.

Sametingsbygget er særegent, og arkitekt Stein Halvorsen Arkitekter AS mottok i 2001 Statens Byggeskikkpris og Nord-Norges Arkitekturpris.

” Når joik har blitt en anerkjent musikalsk sjanger og det er blitt vanlig å se og høre joik som en del av TV-underholdningen, så forteller dette noe om at utviklingen faktisk har kommet ganske langt. Dette var utenkelig da jeg selv vokste opp.

Striden om Alta-utbyggingen representerte et tidsskille, fordi veldig mange mente at flere generasjoners fornorskningsspolitikk var gått for langt, og at det var på tide for samer å ta tilbake egen kultur. At Sametinget ble etablert, har selvsagt vært viktig. Om ikke annet har vi nå et organ som tar hånd om samiske interesser, og så vil det jo selvsagt være et spørsmål om hvor stor makt dette organet har. Den første sametingspresidenten, Ole Henrik Magga, har hatt stor betydning for å gi Sametinget status og tyngde, og både kong Olav og kong Harald har bidratt med sitt for at vi samer skal kunne gå med hevet hode.

Selv kommer jeg fra Spansdalen i Lavangen kommune. Samiske miljøer i bygder som dette har i generasjoner opplevd en dobbel stigmatisering. For det første har vi i likhet

Demonstrasjonene mot utbyggingen av Alta/Kautokeino-vassdraget var startskuddet på det samiske opprøret, og en ny bevissthet blant samene om å gjenvinne egen kultur. (FOTO NTB)

Oppmerksomheten rundt samenes kamp for egne beiteområder, bidro til at Sverre Kjelsberg og Mattis Hætta vant Melodi Grand Prix med «Samiid Ædnan», og at hele Norge fikk et forhold til joik. (FOTO NTB)

9. oktober 1989 åpnet Kong Olav det første Sametinget, og signerte en minnetavle i reinskinn. (FOTO NTB)

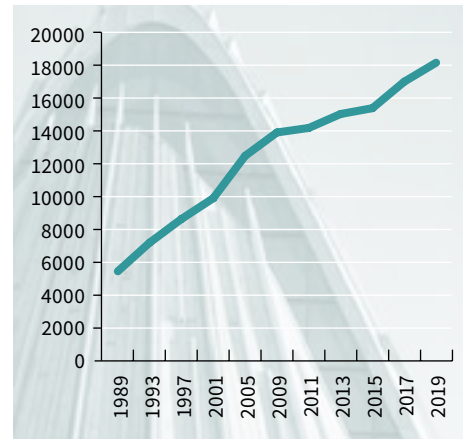

Da Ella Marie Hætta Isaksen fra Tana i 2018 vant «Stjernekamp» på NRK, var joik én av 11 musikk sjan- gere det ble konkurrert i. De øvrige var rock, country, hiphop, soul, opera, blues, EDM, viser, hardrock og musikal. (FOTO NTB)

med alle andre samer blitt rammet av fornorskningsspolitikken. Men i tillegg har sjøsamene også blitt nedlatende omtalt fra reindriftssamene, og kritisert for å ikke være «samisk nok». Dette har naturligvis vært vondt, og en grunn til at mange ville skjule sin samiske identitet. Mine foreldre og besteforeldre ønsket ikke at deres barn og barnebarn skulle lære samisk. De hadde selv opplevd å bli trakassert fordi de var samer, og så ingen verdi i at vi skulle lære det samiske språket. Hva skulle vel dette språket brukes til? Vi burde heller lære oss engelsk!

I løpet av det siste tiåret har vi sett en økende oppslutning om «Samefolkets dag», 6. februar. For mange av oss er denne dagen vel så viktig som 17. mai. Dagen feires i kofte, ofte med kulturinnslag og med tradisjonsmat. Bidos og finnbiif er jo de mest kjente og vanlige, men også blodmat er viktig tradisjonsmat, blodklubb, ikke minst. I hjembygda er det storfamilien som danner rammen for feiringen av «Samefolkets dag», mens det i Tromsø er blitt en fint tilrettelagt felles feiring

Sametingets valg- manntall vokser

■■■ Ved det første Sametingsvalget var 5.500 mennesker registrert i samemann- tallet. I 2019 var tallet økt til 18.103 – en økning på hele 229 prosent.

(KILDE: SAMETINGET/STORE NORSKE LEKSIKON)

på rådhuset – og det er jo i Tromsø jeg selv har bodd i veldig mange år. Jeg begynte i Meland i 1988. Jeg hadde et lite opphold rett etter at Meland ble kjøpt opp av Bjørn Bygg, men var tilbake i Bjørn i 2003, og har siden vært her som anleggsleder.

I Tromsø har vi de siste årene lest om flere tilfeller der samisk ungdom har blitt mobbet på grunn av sin samiske identitet. Selvsagt er det forkastelig at slik mobbing finner sted, samtidig som jeg synes debatten rundt denne

mobbingen er interessant. Er det virkelig slik at unge samer opplever mer mobbing i dag enn hva som var vanlig tidligere? Eller er det slik at denne mobbingen ikke lenger ties i hjel, men at både samer og etniske nordmenn er villig til å ta tydelig avstand fra den, og slå fast at mobbing er uakseptabelt? I så fall har vi kommet et stykke på vei for å skape gjensidig respekt, og da kan vi også si at både etableringen av Sametinget og byggingen av dette parlamentet har vært historisk viktig.

Bernt Nilsen kan glede seg over stadig sterkere markering av «Samefolkets dag», og at flere viser stolthet over sin samiske identitet.

Sametinget er utformet som en halvsirkel, mens plenumsalen har form som en lavvo. (FOTO: SAMETINGET/ JAN HELMER OLSEN)

Kjemper kampen mot de gamle vanene

I dag handler jobben for bedre helse, miljø og sikkerhet om alle de små detaljene som samlet gjør en forskjell. Med i arbeidet hører også et hemmelig verktøy.

HMS

Prosjektingeniør Tora Medbø har hatt jobben som HMS-ansvarlig, og har forståelse for at det er krevende å endre på gamle vaner.

Tiden for revolusjonerende endringer er over. Det er ikke lenger slik at befaringer på byggeplassene gjennomføres i sandaler. I dag er det summen av alle små detaljer som utgjør den store forskjellen for et sterkere HMS-arbeid.

Høy bevissthet om HMS

– Heldigvis er det ikke ofte vi opplever store ulykker i bransjen vår, men hver gang det skjer, preges vi – uansett hvor ulykken inntreffer. Nå har ikke jeg jobbet her så veldig lenge, men jeg opplever at bevisstheten om gode HMS-rutiner er svært høy, sier Tora Medbø.

Hun er prosjektingeniør og jobber ved SalMar-prosjektet nær Stonglandseidet – et omfattende prosjekt som involverer 100 medarbeidere og der risikoen for uhell er ganske stor.

– Vi har en del fokusområder, som for eksempel god sikkerhet ved arbeid i høyden, og når det kommer til konkrete tiltak der risikoen fremstår som åpenbar, er det ikke noe problem å få alle med på nødvendige tiltak. Det er litt vanskeligere å få til tiltak som er ment å forebygge langtidsskader, hørselsskader, for eksempel, forteller hun.

Hun har hatt sin periode som HMS-ansvarlig. Det er en rolle som ikke uten videre er særlig ettertraktet, fordi denne rollen ofte handler om å mase – og om å gjenta.

– Dette er naturlig, og jeg har faktisk forståelse for at det er nødvendig å mase,

når oppgaven egentlig handler om å skape bevissthet rundt detaljer man ikke er bevisst på fra før av, eller å endre på uvaner mange har skaffet seg gjennom et langt liv i yrket. Håndverkerne har funnet sin måte å løse en oppgave på så effektivt som mulig – og med så høy kvalitet som mulig. Rutiner som reduserer effektiviteten og som heller ikke umiddelbart øker kvaliteten, kan derfor fort oppfattes som distraksjoner, og da kan det ta tid å få nye rutiner innarbeidet. Den reaksjonen kan jeg forstå, sier hun.

– Men skjønner du behovet for fokus på detaljer?

– Ja, selvsagt! Vi har ikke hatt mange ulykker, men vi har hatt mange uhell, og de fleste hører vi aldri om. Jeg ser jo at forbruket av plaster er mye høyere enn hva jeg kan lese i rapportene.

Tre store utfordringer

Selv har hun tre punkter hun opplever som utfordrende for at nivået på HMS-rutinene skal kunne bli perfekt.

– Den første utfordringen handler om de utenlandske medarbeiderne. Norge befinner seg i front på rutinene for HMS, og det er derfor ganske kjent at bevisstheten om HMS er høyere blant norske håndverkere enn blant utenlandske. Dette krever en mer aktiv oppfølging og opplæring av utlendingene. Den neste utfordringen handler om arbeidstid og hviletid, som selvsagt står sentralt i HMS. På et anlegg som dette kan arbeidsdagene bli lange, og det krever god planlegging for at vi får lagt opp arbeidet på en måte som sikrer fremdriften, og som samtidig ivaretar hensynet til HMS, sier hun.

– Den siste utfordringen er kanskje den vanskeligste, og det er vegringen mot rapportering. Mange opplever at det å rapportere brudd på HMS-reglene føles som «tysting», og de unnlater derfor å melde ifra. Dermed får vi ikke oversikt, og mangel på oversikt er noe av det verste du kan oppleve når du har ansvar for HMS, sier hun.

Et hemmelig verktøy

En av de vanligste kildene til uønskede hendelser på en byggeplass, er rot. Materialkapp og andre ting som slenger rundt på byggeplassen, kan skape uhell og dessuten være til hinder for effektiv produksjon. Det hemmelige verktøyet for å eliminere denne formen for risiko, heter Pål Hartvik Småland. Som håndverker jobber han ikke på det bygget Bjørn Bygg skal levere til byggherren. Han er riggarbeider, jobber på mange måter «internt», og har som oppgave å legge til rette for at arbeidet forløper så trygt og effektivt som mulig.

– Jeg ble leid inn til dette oppdraget fordi de trengte hjelp, og jeg er jo en mann som har passert 64 år – og da sier man ikke nei til en slik mulighet. Jeg får jobbe ganske variert. Jeg fjerner rot og tilrettelegger slik at håndverkerne kan jobbe så effektivt som mulig. Noen ganger er det ganske små detaljer. Andre ganger er det viktigere ting, som å sikre god belysning. Jeg stortrives, og er glad for å være en del av en arbeidsplass der latteren sitter løst, sier han.

Pål Hartvik Småland er riggarbeider. Det innebærer å bidra til at arbeidet på anlegget kan løpe så effektivt og trygt som mulig.

Anleggsområdet er avsperrt, og skiltet med hvilket sikkerhetsutstyr som kreves. Her på SalMar-anlegget.

HMS-containeren er synlig og riktig utstyrt. Her ved anlegget Kautokeino skole.

■■■ Ved inngangen til 1980-tallet var Bjørn-Gruppen AS et solid konsern med sju datterselskaper og nærmere 600 ansatte. Direktørene Rolf og Leif Bjørn hadde rukket å bli 74- og 71 år i 1980, og forberedt et generasjonsskifte også for eierskapet.

■■■ I jubileumsåret 1982 tiltrådte Johnny Kristiansen (bildet) som ny direktør. Han etterfulgte Erik Moe, som hadde hatt det daglige ansvaret siden 1973.

■■■ Ingen av Bjørn-brødrenes etterfølgere ønsket å overta eieransvaret, og i 1986 ble selskapet solgt til nye eiere – med Terje Wiik (bildet) i spissen. Wiik hadde to år i forveien blitt hentet til Bjørn fra USA, i første omgang som markedsdirektør.

■■■ Om inngangen til 1980-tallet var preget av optimisme, ble fortsettelsen dyster. En rente på nærmere 18 prosent bidro til «krakk» for hele bransjen. Svært mange aktører gikk overende. Bjørn overlevde, men måtte igjennom en omfattende og smertefull omstilling.

■■■ I en periode der bankene var svært restriktive med å yte lån, ble «Bjørn Minuttlån» lansert i et forsøk på å stimulere forbrukerne til oppussing. Kundene kunne gis lån på inntil 50.000 kroner til svært gunstige betingelser, mot at de benyttet Bjørn til jobben.

■■■ I løpet av 1980-tallet ble virksomheten i Nordland og Finnmark lagt ned. Noen datterselskaper ble solgt, mens andre gikk konkurs. Elementfabrikken på Rødskjær (bildet) ble slått konkurs i 1986. I 1987 opphørte trevarefabrikken på Bjørnstrand.

■■■ I 1987 ble Bjørnar Danielsen (bildet) ansatt som direktør – med bakgrunn fra Selmer. I Bjørn bidro han til å dreie virksomheten mot entreprenørdrift, selv om dette ikke handlet om de største prosjektene.

KAVALKADE
1980-TALLET

En ny form for individualisme

Etter flere tiår preget av gjenreinsning etter krigen og en kollektiv orientering, representerte «høyrebølgen» på slutten av 1970-tallet og inngangen av 1980-tallet en ny trend. Individuell frihet ble langt sterkere vektlagt.

Jappetiden, med ren egoisme og uansvarlig høyt personlig forbruk, ble en negativ konsekvens av den nye epoken. Til gjengjeld vil epoken også bli husket for en rekke grep for dereguleringer og fjerning av begrensninger som det ikke lenger fantes rasjonelle grunner for å videreføre. Norge ble åpnere.

Uavhengig av senere regjeringsskifter, er den omfattende dereguleringen som fant sted ved inngangen av 1980-tallet videreført. Markedet har blitt enda friere, konkurransen har blitt enda åpnere – og i stadig større grad er konkurransen også internasjonal. Mobiliteten er stor, slik at mennesker kan flytte – dit hvor egne drømmer enklere lar seg realisere.

Jarle Henriksen har vært her hele tida – og rundt ham har Hamna vokst seg til å bli en særegen bydel det er vanskelig å finne maken til; dominert av eneboliger.

Jeg begynte å jobbe i Bjørn i 1974, men huset her i Hamna bygde jeg i 1981. Dette var på mange måter starten på den virkelige utbyggingen i Hamna, som startet med husene i Oterveien – og det vi kan kalle første byggetrinn. Disse husene har de typiske trekkene fra det som ble bygget av eneboliger på 1970-tallet. Du kan gjerne kalle det én etasje pluss kjeller, men i virkeligheten var det to fulle etasjer – og sokkeletasjene var innredet. Vårt hus ble innredet med utleieenhet i sokkelen, og da ungene ble store og trengte mer plass, tok vi i bruk hele huset selv. I dag, når ungene er blitt store og har flyttet hjemmefra, er det jo ingen vits med så mye plass for seg selv, så da har vi gjort sokkelen klar for utleie igjen. Jeg tror dette er en ganske vanlig utvikling.

De husene vi omtaler som «Bjørn-husene» kom senere, rundt 1984 og 1985, og disse ble bygget høyere opp i Hamna, for eksempel i Grevlingveien. Disse husene ser annerledes ut, og den viktigste forskjellen er at

de er bygget med loft. Jeg har aldri selv forbundet disse husene med jappetiden, for det eneste de har til felles med jappetiden er tidsperioden de ble bygget i. I virkeligheten var husene sterkt preget av nøkternhet, og med en stor egeninnsats fra kjøpernes side. Kjøperne sørget først på egen hånd for grunnarbeidet, og så kom vi og satte opp bygget til det var malingsklart. Etter at kjøperne hadde fått utført dette malerarbeidet, kom vi tilbake for å få på plass listverk og kjøkkeninnredninger – for eksempel. Noen av kjøperne valgte til og med å utsette arbeidet med å innrede loftet, for å holde kostnadene nede.

Jeg har ikke reflektert over at mange ansatte og tidligere ansatte i Bjørn har valgt å bygge og bosette seg i Hamna. Kanskje ble mange fristet etter å ha jobbet med å sette opp så mange av de eneboligene som etter hvert ble til en hel bydel, eller kanskje skyldes det rett og slett bare tilfældigheter. Men Hamna har alltid vært et populært område, med god

utsikt og med kveldssol. Derfor var Hamna i gamle dager et populært hytteområde. Allerede tidlig på 1970-tallet ble de første eneboligene bygget her, og disse var jo ikke akkurat preget av nøkternhet. Etter hvert som Tromsø har vært preget av fortetting, har nærheten til turterreng vært en viktig kvalitet ved bydelen. Men Hamna har selvfølgelig ikke appellert til alle. Avstanden til sentrum er ganske lang, bussforbindelsene var lenge veldig dårlige og det tok mange år – faktisk helt til slutten av 1980-tallet – før Ringveien ble asfaltert. Skolene ble ikke bygget før på 1990-tallet (Hamna skole i 1994 og Solneset skole i 1998), så vi levde lenge litt utenfor allfarvei. I dag er veldig mye av dette endret. Hamna er på alle måter populær som bydel, og selv om dette er en bydel som tradisjonelt har bestått av eneboliger, begynner vi også å få innslag av større boligblokker. I dag har folketallet passert 4.000. Det er nesten like mange som i en by som Vadsø.

Jarle Henriksen viser rundt i Hamna, en bydel han er stolt av og som han har bodd i siden 1981.

Hamna er en bydel som er gammel nok til at den består av en rekke ulike tidsepoker, og ulik utforming av takskjegg og gesimser er med på å avsløre de ulike epokene.

«Basilia» er et eksempel på «Bjørn-hus» fra 1990-tallet, med et bruttoareal på 157,5 kvm og utleieleilighet i sokkelen på 77 kvm.

Slik bor vi i Norge

Enebolig		2.948.583	62,2 %
Tomannsbolig		471.616	9,6 %
Rekke-/kjede-/småhus		554.293	11,3 %
Boligblokk		818.823	16,7 %
Bofellesskap/annet		105.222	2,1 %

Til tross for sentralisering, urbanisering og utstrakt satsning på store boligprosjekter, er det fortsatt slik at halvparten av alle som bor i Norge, bor i eneboliger. I hver enebolig bor det i gjennomsnitt 2,5 husstandsmedlemmer. I blokkleiligheter er det tilsvarende tallet 1,6. (KILDE: BOLIG- OG FOLKETELLINGEN 2011, SSB)

Drømmen om fire vegger

Byggverk: 80-tallsboligene.

Særpreget: 1,5 etasje + innredet kjeller/sokkel

En epoke som fremelsket individualismen, la slett ingen demper på drømmen om å eie en frittstående bolig. I tettbygde områder var tomtene blitt både dyrere og i mindre størrelser, og dette preget også formen på boligene: Grunnflata krympet sammenliknet med de omfangsrrike variantene generasjonen i forveien. Til gjengjeld ble høyden økt. «Loftsstua» ble et kjent begrep, samtidig som sokkeletasjen fortsatt holdt stand – enten som utleiedel eller som en viktig del av boligen.

Blå triumf

■■■■ I 1971 ble den første oppdrettslaksen slaktet i Norge. Dette skjedde på Hitra i Trøndelag, etter at brødrene Grøntvedt lyktes å sette ut laksesmolt i sjø – og med å utvikle flytende merder. Dette ble startskuddet for en eventyrlig ekspansjon utover 1970- og 80-tallet langs hele kysten – fra Agder til Finnmark.

■■■■ Betydningen til denne næringen har blitt enorm. Med over 65 mrd i eksportverdi (2017-tall), utgjør oppdrett 5,5 prosent av Norges totale eksportinntekter. Norge produserer halvparten av all oppdrettslaks i hele verden.

■■■■ Men den totale oppdrettsnæringen i verden er større enn de fleste i Norge har oversikt over, og Kina leverer over 50 prosent av verdens totale mengde oppdrettsfisk. Karpefisker og ferskvannsfisk troner øverst på statistikken.

Norge leverer 2,4 prosent av det totale volumet av oppdrettet fisk, og drøyt fem prosent av verdien.

■■■■ Kristian Berntsen er et eksempel på at anleggsplasser av og til kan fremstå som slektstreff. Selv har han lært om et fenomen han på forhånd ikke kjente til: At det forekommer skilsmisse-sorg blant dem som jobber sammen på anlegg.

“ Jeg kom inn som hjelpemann på SalMar-anlegget for nesten et år siden. Etter et drøyt halvår begynte jeg som lærling innenfor betongfaget. Det sier seg selv at jeg ikke ville ha satset på dette som yrke, om det ikke hadde vært fordi jeg trivdes veldig godt.

Jeg tror ikke det er uvanlig at man på store prosjekter som dette kommer i situasjoner der det er vanskelig å finne nok arbeidskraft. Og pandemien gjorde det spesielt denne gangen. Det ble nødvendig å lete blant

venner eller slektninger for å finne noen som kunne ta i et tak. Dette er grunnen til at dette anlegget kan fremstå som et slektstreff, der vi er tre generasjoner som jobber på samme anlegg.

Simen André Berntsen. Bror. Betongarbeider. Han er noen år eldre enn meg, og egentlig er jeg blitt lærlingen hans. Det var ikke hans valg, for å si det sånn.

Frank Tore Berntsen. Far. Innleid som selvstendig næringsdrivende, som SW montasjeleder og blikkenslager.

Kristian Berntsen fikk mulighet til å jobbe som hjelpemann, men trivdes så godt i miljøet på anlegg at han bestemte seg for å gjøre betongfaget til yrkesvei.

Simen André Berntsen, bror.

Frank Tore Berntsen, far.

Kai Ole Berntsen, onkel.

Max Gressmyr, bestefar.

Det nye matfatet

Prosjekt: Settefiskanlegg.

Byggherre: SalMar.

Byggetid: 2022.

Kontraktssum: 439 millioner.

På prosjektet: Kai Ole Berntsen / Stefan Gestsson / Tora Medbø. Havbruk har fått sin anerkjennelse som en vesentlig del av norsk industri, men produksjon av settefisk er likevel for mange fortsatt en undervurdert suksessfaktor. Det nye settefiskanlegget på Sør-Senja er en kraftig utvidelse av SalMars store anlegg. Det består av sju avdelinger, og vil inkludere servicearealer, förlager, verksted, laboratorier, kantine og hybler for ansatte.

Kai Ole Berntsen. Onkel. Anleggsleder. «Onkel Kai» jobber jo administrativt, og i den praktiske hverdagen er jeg ikke så mye i direkte kontakt med ham.

Max Gressmyr. Bestefar/stebestefar. «Far Max» jobbet her ei lang stund, og var innom det aller meste i rollen som altnuligmann. Han er pensjonert ingeniør og har rukket å bli over 75 år, men springer likevel rundt de fleste unggutta her. Innsatsen hans imponerer og inspirerer.

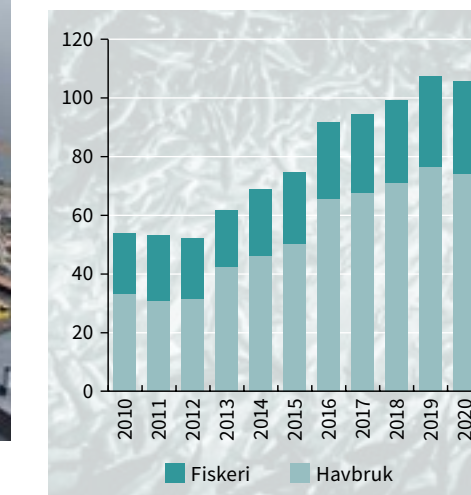
Jeg jobber 14/14; to uker bor jeg på anlegget, før jeg har fri i to uker og reiser hjem til Storfjord. Når vi jobber, lever vi tett på hverandre. Vi har en brakkerigg med 88 rom, som noen har omtalt som «Senjas største hotell». Vi jobber sammen to og to, fordi dette viser seg å være mest effektivt: To som samarbeider utfyller hverandre, og utnytter hverandres beste egenskaper. Når man jobber på dette viset, kommer man jo tett på hverandre. Vi spiser sammen. Etter litt alenetid, møtes vi på TV-stua og tilbringer noen timer sammen der også. Miljøet blir veldig spesielt når vi lever slik vi gjør. Humoren blir spesiell. Jeg kan sammenlikne det med slik vi får beskrevet miljøet i en fotballgarderobe; når karrieren er over, er det kameratskapet, sjargongen og den daglige fleipen de savner mest. Jeg hørte

noen bruke begrepet «skilsmisse» om det som skjer når en anleggsjobb er ferdig utført – og alle reiser videre. Da splittes de parene som har jobbet så tett sammen, og ingen vet om man kommer til å jobbe sammen på neste jobb, eller om man kommer sammen med noen helt andre. Jeg har ikke jobbet så lenge, så jeg har ikke erfart dette selv, men jeg skjønner at det må handle om en liten sorgprosess. Naturligvis er det trist, men så lenge det kommer som følge av et godt kameratskap, er det jo på en måte veldig fint også.

Miljøet på et stort anlegg blir tett og særegent. Brakkeriggen ved SalMar-anlegget består av 88 rom; «Senjas største hotell».

Havbruk dominerer

■■■■ Norge har i generasjoner vært en stor eksportør av sjømat. I 2020 eksporterte vi sjømat til en verdi av 105,7 milliarder kroner. Hele 70,2 prosent av eksportinntektene kom fra havbruk. Oppdrettslaksen sto i 2020 for 66,3 prosent av eksportverdien, mens torsken sto for 9,1 prosent. Målt i mengde – altså tonn – er det derimot ikke så stor forskjell mellom fiskeri og havbruk.

(KILDE: SEAFOOD.NO)

Utelivet

■ ■ ■ Kafeer, restauranter og pub'er har eksistert i over hundre år, men utelivet ble kraftig vitalisert da «nattklubbene» som begrep og trend spredte seg på 1980-tallet. Foranledningen var at både åpningstider og skjenkelovgivning ble kraftig liberalisert. Fenomenet med nattklubber var godt kjent fra utlandet, der utesteder holdt åpent langt utover tradisjonell stengtid, og primært serverte alkohol – i mørke lokaler preget av skarpe lyseffekter og høy musikk. ■ ■ ■ Alkoholpolitikken hadde frem til dette vært svært restriktiv i Norge, særlig for brennevin, noe som er noe av bakgrunnen for klubb-begrepet. Gjennom å organisere utestedet som en klubb som krevde medlemskap og kontingent – inngangspenger – kunne man argumentere for at brennevinserveringen ble foretatt til et mer lukket selskap.

■ ■ ■ Etter å ha vært grenseløst populære i en hel generasjon, har trenden pekt nedover for de store diskotekene. Disse har tapt popularitet til de mer intime serveringsstedene, som ofte har tilhold i særpregede lokaler.

■ ■ ■ For Frank Gunnar Bjørn er det naturlig at gamle, restaurerte tregårder blir gjort til serveringssteder med særpreg.

Frank Gunnar Bjørn jobber i dag med å rehabilitere Naturfagbygget ved Universitetet i Tromsø fra 1974 – det første bygget som ble reist i Breivika etter at det ble besluttet at det ferske universitetet skulle legges hit.

” Det finnes en del gamle trebygninger som har det vi kaller sjel, og som etter å ha blitt grundig renoveret egner seg godt til nisjevirksomheter. Dette er virksomheter som har mulighet til å utnytte arealene, og som kan fungere godt i den daglige driften – selv med bjelker midt i rommet eller med en takhøyde som ikke tilfredsstiller normal standard. Det er ikke tilfeldig at dette ofte er serveringssteder.

Rehabilitering er komplisert, blant annet fordi myndighetenes krav til standarder – som for eksempel takhøyde – ofte avviker fra det som i utgangspunktet er mulig å få til i gamle bygg. Dette gjelder ikke bare for trebygninger, men også for betongbygg som ble reist lenge før disse standardene ble vedtatt. Vi løser det jo, for all del, men utfordringene kan være store

underveis. Det er dette som gjør rehabilitering så spennende: Vi vet ofte ikke hva vi risikerer å finne i de byggene vi rehabiliterer. Asbest er en ganske vanlig utfordring. Kanskje er ikke bærekonstruksjonene i bygget helt åpenbar i forhold til hva som er vanlig på moderne bygg. Alt dette gjør at vi må tenke kreativt, og ha med oss fagligheten på en helt annen måte enn når vi setter opp et nytt bygg.

Selv kan jeg feire 30-årsjubileum som ansatt i Bjørn Bygg og er en av mange veteraner her, samtidig som jeg i dag er prosjektsjef i rehabiliteringsavdelingen. Her begynner vi å få ganske god erfaring med rehabilitering, og denne erfaringen er viktig. Det er ikke utenkelig at rehabilitering vil utgjøre en like stor del av virksomheten i bransjen vår som nybygg i

løpet av få år – enten rehabilitering alene eller i kombinasjon med nybygg.

Bevisstheten om miljø og klima er den viktigste drivkraften for de byggherrene som velger å rehabilitere fremfor å rive den gamle bygningen sin og bygge et nytt fra grunnen av. Økonomisk er det nesten ikke forskjell på de to alternativene. Forskjellen i miljøgevinst er derimot enorm, særlig når hensynet til gjenbruk tas med i regnestykket, som for eksempel gjenbruk av knust betong som kan brukes av oppfylling i byggetomta eller oppbygging av terreng. Flere av byggherrene er nå også blitt bevisste på gjenbruk av interiør – møbler og skap, for eksempel. Jeg tror ikke du sparer så mange kroner på at vi skruer ned og lagrer garderobeskap, kontor-

møbler og kjøkkeninnredning, sammenliknet med at du kjøper det gamle på fyllinga og kjøper nytt. Samtidig kan hele dette regnestykket endre seg med et pennestrøk, eller ett enkelt politisk vedtak; endringer i avgifter på avfallsdeponering, for eksempel. For oss nytter det ikke å vente på at vedtakene fattes. Vi må være forberedt på hva som kan komme til å skje, og skaffe oss erfaringer som andre kan få nytte av.

Når det i dag ikke er noen stor økonomisk gevinst å hente i å velge rehabilitering fremfor nybygg, velger kanskje mange nybygg fordi mulighetene til å reise et moderne bygg med arkitektonisk særpreg blir større da. Det behøver ikke å være tilfelle. Mange bygg har fått et enda sterkere særpreg etter at de har blitt rehabilitert, enn hva de hadde som nybygg. I

Nybygget til restauranten «Du Verden» sto ferdig i 2018. Kontraktssummen var 7,5 millioner.

Tromsø er Fokus ett eksempel, som har fått et visuelt «løft» etter at kinoen ble rehabilitert og gjort til bibliotek. Vi har også mange eksempler som vi i Bjørn Bygg har stått bak. Tivbit (se side 16) har blitt et ganske særegent bygg etter sin rehabilitering, med kreative løsninger som det var veldig artig å være med på. I Narvik har universitetsområdet (se side 104-105) fått en enda mer sentral plass i bybildet etter at bygningene ble rehabilitert. Alt dette er viktig å ta med som inspirasjon. Arkitektene spiller en nøkkelrolle, også når det kommer til rehabilitering. Byggherren er jo den som til syvende og sist tar alle avgjørelsene. Men det er veldig spennende å være en entreprenør som har hatt fingeren på pulsen i en spennende utvikling, og som dermed har erfaring nok til å vite hva som kan skje i fremtiden.

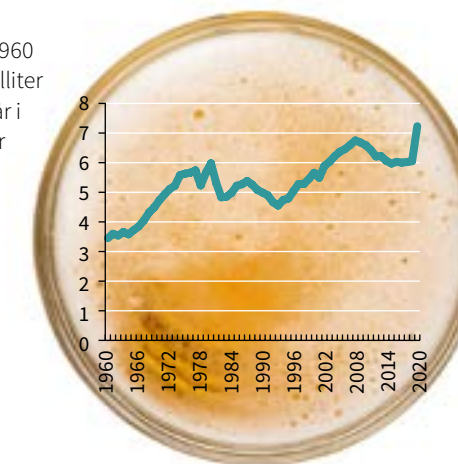
Restauranthuset til Helmersen Delikatesser sto ferdig som nyrestaurert i 2019.

Rødhettestien er et eksempel på et borettslag som er renoveret og modernisert – og som også har styrket sine visuelle kvaliteter.

Økende alkoholomsetning

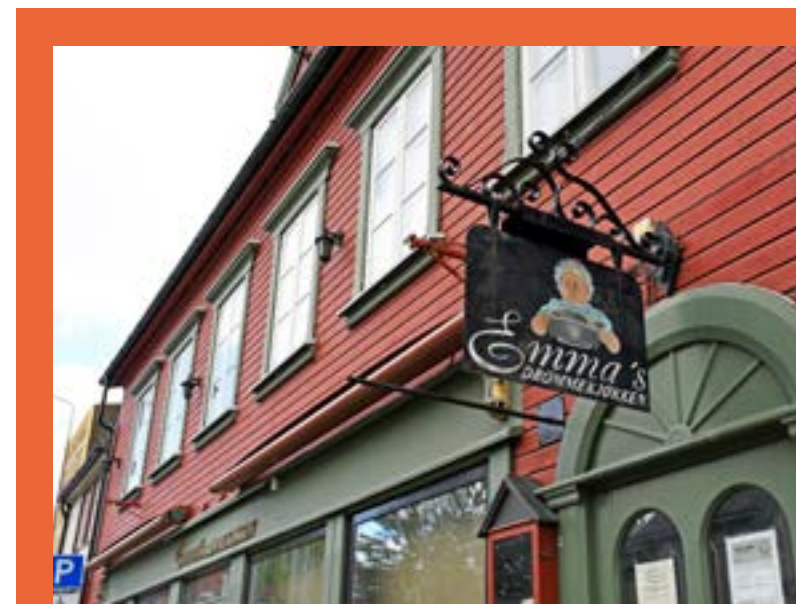
■ ■ ■ Omsetningen av alkohol har steget fra 1960 til i dag, fra 3,45 alkoholliter per innbygger over 15 år i 1960 til 7,23 alkoholliter i rekordåret 2020 – som var sterkt preget av pandemien. 2010-tallet viste derimot en synkende tendens, når alle former for alkohol er medregnet, brennevin, vin, øl og rusbrus. (KILDE: SSB)

En ny måte å spise på

Prosjekt: Emmas Drømmekjøkken.
Byggherre: Emmas Drømmekjøkken.
Byggeperiode: 1997-1998.

På prosjektet: Jon-Rikard Sørensen MacDougall.
Restauranten i Kirkegata er et eksempel på trenden som vokste frem fra 1980-tallet i Tromsø: Kvalitetsrestauranter, uavhengig av hoteller eller barer/diskoteker. Hovedrestauranten ligger i andre etasje, mens du på gateplan finner lunsjrestauranten «Emmas under» og i tredjeetasjen «Kammerset», som kan bestilles til egne selskaper. Også byggingen representerte noe nytt og annerledes. Det opprinnelige bygget ble revet, og det nye er reist i tilnærmet samme stil som det gamle.

Endelig ett rike

For mange er fotballen et effektivt barometer for samfunnsutviklingen, og da Tromsø IL i 1986 debuterte på toppnivå og kunne avslutte sesongen med tittel som norgesmester, var Norge endelig samlet til ett rike.

Mjølner fra Narvik hadde debutert i toppserien i 1972 og Bodø/Glimt hadde vunnet kongepokalen i 1975 og hadde dessuten flere år bak seg i toppdivisjonen, men det var etter at Tromsø IL tok steget opp i toppdivisjonen at Nord-Norge endelig ble en del av eliten på permanent basis.

I et samfunnsperspektiv er det interessant å bemerke at «Norway Cup-generasjonen» sto sentral i den langsiktige fotballutviklingen i Nord-Norge. Dette var spillere som fra ung alder hadde skaffet seg erfaring med å konkurrere mot nasjonal og internasjonal motstand, også som spillere på aldersbestemte landslag – i et konkurranseutbud som ble utviklet på 1980-tallet.

Roland Haumann har en genuin lidenskap for fotball, og lidenskapen gir ham referanser til historien, mulighet til å komme i kontakt med mennesker – og noen minner for livet.

Jeg kom til Norge første gang i 1980, og bosatte meg her i 1985 – det samme året som TIL rykket opp til eliteserien første gang. Mitt liv i Norge følger altså TILs liv i eliten. Under cupfinalen i 1986 bodde jeg i Saltdal, men jeg har selvfølgelig hatt mange opplevelser også fra tribunen på Alfheim. Den aller største var europacupkampen mot Chelsea i 1997, da TIL vant 3-2 mot det engelske stjernelaget. Det har vært andre morsomme opplevelser også – som ikke nødvendigvis har med sportslige prestasjoner å gjøre. Vi har et «fantasy-lag» på jobben, og en av oss hadde satt TIL-spilleren Simen Wangberg som kaptein på fantasy-laget. Da Wangberg scoret to mål i samme kamp, ble det jo ekstra mye jubel blant oss. For de fleste betyr jo ikke dette noe som helst, men samtidig er dette et eksempel på noe som betyr mest av alt: Det å kunne samles om en felles interesse, og det å dele opplevelser og drømmer.

Da vi jobbet med den nye tribunen, kom klubbens markedssjef hver fredag før kamp og ga oss kampbilletter, og det var selvsagt

veldig populært. Men hvis jeg skal være ærlig, må jeg innrømme at det var litt mer stas med TIL før – da vi hadde ståtribune, folk sto tettere, kommentarene satt løsere – og det var flere tilskuere på kampene. Større TV-avtaler og mer penger har endret veldig mye av opplevelsene på fotballkampene. Tromsø og TIL er ikke alene om å oppleve denne trenden. Det samme skjer andre steder, også hjemme i Tyskland. Min tyske klubb Stuttgart har opplevd noen store triumfer i løpet av min generasjon, men i løpet av de siste årene har det ved noen anledninger også hendt at sesongene har endt med nedrykk. Sånn er det med fotballen. Hvis man skal være fotballsupporter, så må man tåle noen kjedelige nedturer underveis.

Når jeg har fulgt TIL så lenge, har jeg også fått følge mange spennende spillere. Jeg husker da Sigurd Rushfeldt og Morten Gamst Pedersen kom – begge fra Vadsø. Jeg synes det er artig at en liten by som Vadsø kan fostre så gode spillere, som ikke bare blir gode for TIL, men som også klarer å markere seg internasjonalt. Jeg har selv fått et spesielt forhold til

Øst-Finnmark, etter at jeg har pendlet en del til anlegg der. Øst-Finnmark minner meg litt om Tromsø på 1980-tallet. Folk har fortsatt tid til hverandre der. I Tromsø er det travlere. Tromsø har blitt litt mer lik Europa, og det er absolutt ikke alle trender fra Tyskland vi trenger å hente hit!

Jeg har fått oppleve Sigurd Rushfeldt i andre sammenhenger også – i rollen som byggherre. Norges Toppidrettsgymnas (NTG) hadde gitt oss et oppdrag, en ombygging i Turnhallen ved Tromsøbadet. Rushfeldt er sportslig leder i NTG og under et byggemøte kan jeg huske at han var tydelig på hva han selv ikke hadde kompetanse på, og derfor overlot til andre å bestemme. Det slo meg at en kar som han, som har opplevd så mye suksess og som har utført så store bragder, likevel er veldig beskjeden på egne vegne. Det var både spesielt, og også veldig inspirerende.

I 2020 bygde Bjørn Bygg «Lerøyhallen», en innendørs-hall for TILs yngres avdeling, med en innendørs 7'erbane. Bygget er på 3.300 kvm, og kostet 60 millioner.

TUIL Arena ble oppgradert av Bjørn i 2005, med overbygd tribuneanlegg som også inneholder administrasjonslokaler og lokaler til utleie.

Fløya Arena ble oppgradert av Bjørn i 2016, med overbygd tribuneanlegg.

29. mai 2011 er en historisk dato. Sigurd Rushfeldt scorer tre mål mot Brann og inntar scoringsrekorden i norsk toppfotball med sin scoring nummer 167. Totalt endte han på 172 seriemål.

Roland Haumann har mange opplevelser fra tribunen på Alfheim, og for ham handler opplevelsene om noe mer enn bare kampresultatet.

Sesonger i Europa:	10
Antall sluttspill:	2
Antall kamper:	54
Antall seiere:	21
Antall uavgjort:	11
Antall tap:	22
Målforskjell:	83-68

Undervurderte eventyr

Med få unntak har Tromsø IL befunnet seg i toppen av norsk fotball siden opprykket til toppdivisjonen i 1985. Det har blitt to kongepokaler i løpet av denne tiden, men de største prestasjonene har klubben oppnådd internasjonalt, med deltakelse i Europa hele 10 sesonger; i cupvinnercupen (1987 og 1997), Europa League/UEFA-cupen (1991, 2005, 2009, 2011, 2012, 2013 og 2014) og i UEFA Intertoto Cup (1995).

(KILDE: «TRIBUNEFEBER»)

Klar hjemmeseier

Prosjekt: Tribune, Alfheim stadion.

Byggherre: Tromsø IL.

Byggeperiode: 2005.

Kontraktssum: 54 millioner.

På prosjektet: Steinar Rørnes / Stian Paulsen.

Bjørn Bygg har ved flere anledninger stått sentral ved utbyggingen av Alfheim stadion. Da anlegget ny-åpnet i 1987 var Tromsø fremst i landet på fotballanlegg, med Alfheim som «storstua» og kunstgress i Tromsdalen og Skarphallen som viktige suppleringer. I 2005 ble Alfheim modernisert for å tilfredsstille internasjonale krav – med ny, overbygget sittetribune, konstruksjoner for TV-produksjon, arealer for sikkerhetstjeneste – og i tillegg rom for dopingkontroller og nye garderobes i henhold til nye standardkrav.

Integrering

■■■■ Valgkampen 1987 var den første valgkampen der innvandring ble en av hovedsakene i den nasjonale debatten, selv om valget i seg selv var et kommunevalg. Siden den gang har innvandring og integrering vært tema som har skapt kraftfullt engasjement og sterk politisk polarisering, der det ofte har vært vanskelig å oppdage viktige nyanser.

■■■■ Selv om det finnes klar politisk strid om hvor mange innvandrere og flyktninger Norge skal ta imot, fremstår enigheten som stor om at Norge skal ta imot sine innflyttere på en måte som gjør dem til en del av det norske samfunnet. En vellykket integrering kan være tidkrevende og komplisert, og veldig mange aktører gjør en formidabel jobb på området, uten at innsatsen gis særlig tydelig anerkjennelse – som lokale skoler, menigheter, idrettslag, biblioteker og så videre.

Berhane Mengestu er godt kjent på biblioteket – en viktig integreringsarena og en inngang til det norske samfunnet.

■■■■ Berhane Mengestu var 24 år da han kom til Norge som enslig asylsøker fra Eritrea. Han har selv erfart hvor viktig bibliotekene er for en god integrering.

” For meg har biblioteket vært viktig på veldig mange måter. Her kunne jeg lese nyheter fra hjemlandet, og her har jeg fått erfaring med å lese norsk. Her fikk jeg hjelp til å gjøre lekser, både fra de som jobbet frivillig, og fra andre som også strevde med å lære seg norsk. Og kanskje viktigst av alt var det at jeg fikk venner her på biblioteket – både fra Eritrea og fra andre land, som Somalia og Afghanistan. Selvsagt var dette kjempeviktig for at jeg skulle finne meg til rette og trives.

Jeg har bodd i Tromsø i nesten tre år nå, og før den tid var jeg fire år på Bardufoss, der jeg bodde på asylmottak. I Tromsø fikk

jeg læreplass i Bjørn Bygg, og etter dette har faktisk biblioteket blitt mindre viktig for meg. Jeg jobber for det første lange dager, og da blir det ikke så mye tid til å komme hit. Jobben er utrolig viktig for meg, og den gjør det mulig for meg å leve et helt annet liv. Jeg har fått kompis, jeg er en del av et miljø og jeg får praktisere norsk språk på en annen måte enn ville kunne gjøre uten en fast jobb å gå til.

Selvsagt savner jeg familien min som fortsatt bor i Eritrea, men Eritrea savner jeg absolutt ikke, og jeg har ingen andre planer eller ønsker enn å kunne jobbe som tømrer – gjerne i Bjørn, som jeg opplever som en veldig flott

arbeidsplass. Jeg føler at jeg er i ferd med å sette verdensrekord i montering av dører og listverk, for dette har vært arbeidsoppgavene mine under arbeidet på Skir. Totalt er det snakk om flere tusen dører på dette prosjektet. Og hvis du spør om jeg ikke blir lei av å jobbe så ensformig, så er svaret absolutt nei! For det første er dette kjempegod læring og øving, fordi jeg får mulighet til å bli virkelig god til noe. Dessuten er ikke dette arbeidet så ensformig som det kanskje høres ut, fordi det tross alt er veldig mange forskjellige typer dører – ytterdører, innerdører, skyvedører og så videre. Jeg stortrives med dette arbeidet.

Den glemte giganten

Prosjekt: Det fjerde hjørnet.

Byggherre: Narvik kommune.

Byggeperiode: 2014-2016.

Kontraktssum: 215 millioner.

Størrelse: 8.500 kvm.

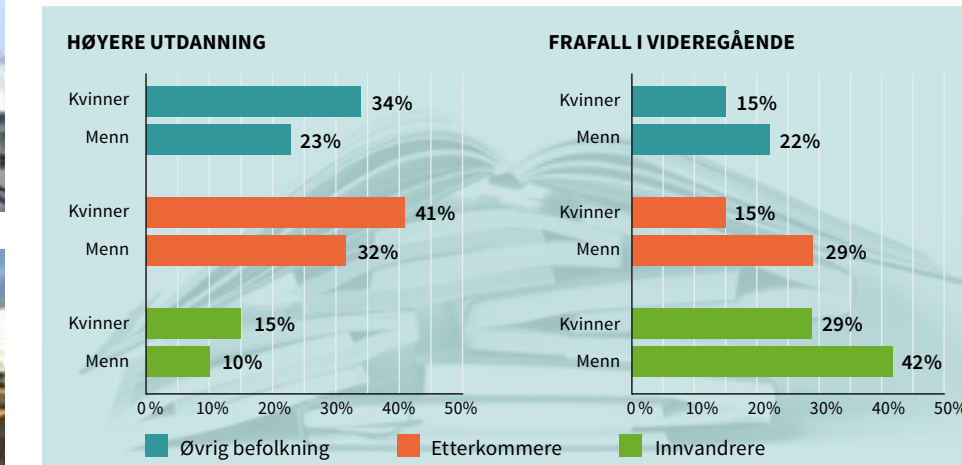
På prosjektet: Stian Paulsen.

Torget står sentralt i Narvik sentrum. I det ene hjørnet av dette finner du rådhuset, i det andre Folkets Hus og i det tredje forretningsgården Kolflaath. Nå er «det fjerde hjørnet» reist – med attraktive uterom, kontorlokaler, turistkontor, nye lokaler for det viktige krigsmuseet og – ikke minst – et nytt bibliotek og fylkesbibliotek, den ofte undervurderte gigantiske aktøren i kulturtilbudet. «Det fjerde hjørnet» fremstår som moderne og attraktivt, og har status som regionalt kulturbygg.

Fokus ble i 1973 åpnet som en av landets største kinoer, med 735 sitteplasser. I 2005 ble bygningen gjenåpnet som bibliotek. – Jeg var stolt av Fokus som kino, men jeg er faktisk enda stoltere av bygget slik det står i dag, sier Kristen Øvernes, som var med å arbeidet med den særegne, selvbærende takkonstruksjonen som omtales som «Candelaskall».

Potensial – og utfordring

■■■■ Utdanningsnivå brukes ofte som indikator på inntektsnivå, og etterkommere av innvandrere benyttes gjerne som en målestokk for hvor vellykket integreringen er. Tall viser at en større andel etterkommere av innvandrere tar universitetsutdannelse, enn tilfellet er for den øvrige befolkningen. Andelen av etterkommere som dropper ut av videregående skole er bare marginalt høyere. Men forskjellene er store: Så mange som 49 prosent av gutter med foreldre fra Marokko dropper ut av videregående – og så mange som 79 prosent av jenter med foreldre fra India tar universitetsutdannelse. (KILDE: INSTITUTT FOR SAMFUNNSFORSKNING)

SAMFUNN:

Urbaniseringen

■ ■ ■ ■ Prosessen der befolkning, markeder og tjenester forflyttes fra landsbygd til byområder, omtales som urbanisering, og denne bølgen har vart i flere hundre år – over hele verden. Det finnes flere drivere bak utviklingen, og industrialisering er blant de sterkeste.

■ ■ ■ ■ I Norge er ikke bildet helt entydig. Den ensidige sentraliseringen som fant sted på 1960-tallet, der folk flyttet fra bygda til byen og fra Nord-Norge til Østlandet, ble forsøkt korrigert med politiske vedtak. Desentralisert høyere utdanning er blant de viktige tiltakene, som gjorde at nordnorsk ungdom kunne flytte til en nordnorsk by i stedet for å flytte ut av landsdelen. Slik vokste de nordnorske byene, og kanskje er det derfor nødvendig å skille mellom begrepene «sentralisering» og «urbanisering».

■ ■ ■ ■ Flytting av statlige etater til nordnorske byer og vekst i antall kompetansearbeidsplasser, har bidratt til at nordnorske byer har vokst ytterligere. Et økt folketall har bidratt til å gjøre kulturtilbudet bredere, til å gjøre byene mer mangfoldig og pulserende – og det man i dagligtalen omtaler som «mer urbane».

Det nye Urbania

Prosjekt: Boligprosjektet «Himmel og Hav».

Byggherre: Strandveien utvikling AS.

Byggetid: 2016-2018.

Kontraktssum: 182 millioner.

På prosjektet: Kaja Halvorsen.

«Himmel og Hav» er en sentral del av en helt ny bydel som i løpet av ganske få år har vokst frem langs Strandveien sør for Tromsø sentrum. Dette er den moderne og urbane boformen: Høy standard og kompakt bebyggelse, men samtidig med nærhet til naturelementene og med luftige uterom. Den moderne og urbane boformen forutsetter gangavstand til sentrum, slik at dagliglivet kan leves uten å være avhengig av privatbil.

■■■ Ingri Kjær Hansen poserer stolt foran byggverket som mer enn noe annet representerer urbaniseringen og den moderne måten å bo på: Fortettet og sentrumsnært – og med fasiliteter som var utenkelig for noen få år siden.

Skir er et boligprosjekt som er spesielt på alle måter, og derfor har det vært spennende å være med på dette. Eget båtverksted, egen bod til skismøring, eget kajakkrom, rom for sykkelparkering og god kapasitet til ladning av både elektriske biler og sykler. Ingenting av dette har vært vanlig å prioritere i boligprosjekter tidligere. Dessuten er Skir spesielt på grunn av formen. 12 etasjer er høyere enn hva vi normalt pleier å bygge. Og vi har aldri tidligere bygget så mye som 180 leiligheter i ett og samme prosjekt.

Størrelsen gjør at et prosjekt som dette også er risikabelt. Alle feil får jo «følgefeil»; en feil i én leilighet betyr ofte feil i 179 andre leiligheter, så derfor har kravene til presisjon og god ledelse vært viktig. Det samme gjelder selvsagt i forhold til å sørge for å holde tempoet oppe. Hvis vi ikke holder fremdriften i et prosjekt som er så stort som dette, skal det lite til for at alle budsjetterte marginer

går tapt, og det hele ender opp i store økonomiske tap. Skir er dessuten spesielt ettersom det er damer som har sittet i alle sentrale lederposisjoner. I hverdagen har ikke dette vært noe tema, egentlig, og alle damene har vært veldig oppsatt på å gjøre en god lederjobb – ikke på vegne av kjønn, men på grunn av egen, faglige ærgjerrighet. Selv har jeg hatt rollen som produksjonsleder, og betong – eller råbygg – har vært mitt ansvarsområde. Jeg har bakgrunn fra oljeindustrien, med brønntechnik og arbeid med å «plugge» brønner. Til Bjørn Bygg kom jeg i 2001, fordi jeg fikk barn og fordi morsrollen ikke lot seg kombinere med turnusene i oljeindustrien. Her i Bjørn får jeg brukt kompetansen min, og her får jeg være med på å skape ting som har stor betydning for veldig mange.

Selvsagt har både jeg og alle vi andre som har vært med på Skir, fått med oss at

Skir er et veldig omstridt prosjekt. Mange er kritiske, mange har sterke meninger og bruker store ord når de skal gi uttrykk for det de mener er feil med dette prosjektet, enten det handler om størrelsen, plasseringen eller utformingen. Sånn kritikk synes jeg vi må tåle. Skir er et spesielt prosjekt, og vi kan ikke forvente at alle skal LIKE det som er spesielt eller uvant. Vi som står midt i stormen kan ikke gjemme oss, men må være modige nok til å stikke hodet frem og være stolte av den jobben vi selv utfører. Vi har faktisk all mulig grunn til å være stolte, både av innhold, utførelse og form. Alle de 180 leilighetene på Skir kan skryte av å ha god utsikt. Akkurat dette er enestående, og det gjør meg trygg på at de som skal bo her, og de som ønsker å bo urbant og sentrumsnært, vil komme til å trives veldig godt!

Fortetting i Hammerfest: «Først og Fremst» består av 42 leiligheter som sto ferdig i 2007. Kontraktssummen var 62 millioner.

Fortetting i Alta: «Gartnerhagen» består av 65 leiligheter som sto ferdig i 2008. Kontraktssummen var 91,5 millioner.

Fortetting i Harstad: «Brovingen» består av 28 leiligheter som sto ferdig i 2020. Kontraktssummen var 80 millioner.

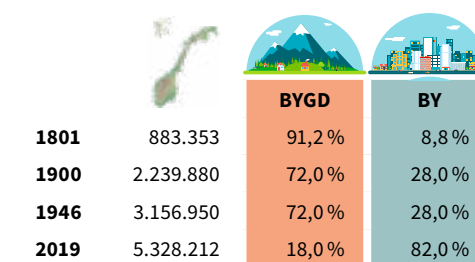
Ingri Kjær Hansen er overbevist om at de som ønsker å bo moderne og sentrumsnært vil stortrives på Skir.

Myrengblokkene på toppen av Tromsøya ble bygget av Nils Meland AS, og regnes av mange som den første store feltutbyggingen i Tromsø. Blokkene ble bygget ved hjelp av «glideforskaling», noe som vakte oppsikt, ettersom dette ikke var en metode som ikke var vanlig å benytte ved bygging av boliger.

(FOTO: PERSPEKTIVET MUSEUM)

Folk flest bor i by

Flyttestrømmene fra landsbygda og inn til de store byene startet med den industrielle revolusjonen ved forrige århundreskifte, men har skutt fart etter krigen – med utdannings-revolusjonen og fremveksten av de nye yrkene man først og fremst finner i de urbane strøkene.

(KILDE: STORE NORSKE LEKSIKON)

Stolt tradisjon som startet med en erkjennelse

Hver eneste høst reiser lærlingene i Bjørn Bygg og Bogstrand på felles samling. Grunnlaget for den systematiske satsingen på lærlinger, ble lagt i en tøff selverkjennelse.

REKRUTTERING

I dag er satsingen på lærlinger målrettet, og den handler både om samfunnsansvar og rekruttering; om at selskapet aktivt bidrar til å skaffe seg tilgang på nye fagarbeidere. Men bevisstheten har ikke alltid vært like god. Snarere tvert imot.

– Jeg begynte selv i Bjørn Bygg i 1997, og jeg husker at det ble avholdt krisemøter med opplæringskontoret der temaet var at vi ikke behandlet lærlingene på noen god måte, forteller Arild Østgård.

– Vi bidrar selv til å utdanne nye fagarbeidere, men bransjen vår er fortsatt avhengig av utenlandsk arbeidskraft til håndverksyrkene, mener direktør Arild Østgård i Peab Bygg Norge.

Fra krise til suksess

Krisemøter er aldri morsomt, og kritikk kan gjøre vondt, men i dag erkjenner Østgård at det var god grunn for Bjørn Bygg til å ta seg selv i nakken.

– Oppfølgingen av hver enkelt lærling var tilfeldig og derfor dårlig, fadderordningene var sporadiske og lærlingene kunne gå hele læretiden sin uten å få noen kjennskap om bedriften de jobbet i, forteller han.

– Dette var utgangspunktet for det som i 1999 ble den første samlingen.

– Vi bestemte oss for å ta alle lærlingene

med på ei samling, og reiste til det som den gang het Høgskolen i Narvik. Nå er disse samlingene blitt en tradisjon, og etter hvert som vi har systematisert arbeidet er det også blitt lettere å være en lærebedrift – og også lettere å forbedre seg, mener han.

I dette ligger også en ambisjon, og en erkjennelse om at det fortsatt finnes rom for forbedring.

– Ja, vi er jo absolutt ikke perfekte, men vi scorer veldig godt på de tilbakemeldingene vi får fra lærlingene, og det gir jo en trygghet og en inspirasjon, mener han.

Deltakerne på lærlingesamlingen 2021, som ble avholdt på Finnsnes.

10 prosent er lærlinger

Egne fagarbeidere er i dag en del av Bjørn Byggs kvalitetsstempel. Bedriften har som mål at 10 prosent av arbeidsstokken skal være lærlinger.

– Vi tar inn mellom åtte og ti nye hvert år, sier personalleder Hilma Salamonsen. Hun har et særskilt ansvar for lærlingene. Hvert år gjennomfører hun to samtaler med hver lærling, pluss at hun så ofte hun kan drar på besøk ute på anleggene for å høre hvordan det går.

– Dette er kosejobben min, kommer det varmt.

– Egne fagfolk er viktig for oss. De føler stolthet og ærekjærhet i forhold til den kvaliteten de leverer fra seg, ergo blir det færre feil og færre reklamasjoner. De kjenner bedriftskulturen og kan rutine, hvilket gjør oss bedre både på HMS og risikovurdering, påpeker Salamonsen. I tillegg har hun et trumf-ess i arbeidet med rekruttering:

– Generelt er det store utviklingsmuligheter her i Bjørn, og vi har flere eksempler på fagarbeidere som har tatt teknisk fagskole og blitt formenn. Vi har også en distriktssjef som startet som lærling, forteller personallederen.

Bevissthet viktigst

Arild Østgård bedyrer at han aldri har vært spesielt motivert av tilskuddet som det offentlige yter til bedrifter som tar inn lærlinger.

– Bevisstheten er det aller viktigste. Oppdragsgiverne burde være opptatt av at selskaper som vårt tar inn lærlinger, og vi har sett at dette har begynt å telle med i anbudsprosesser – noe som selvsagt er veldig bra. Vi, ledere og fagansvarlige i selskapene, burde være ekstremt opptatt av lærlinger, og vise at vi betrakter lærlinger som en ressurs, og ikke en byrde, mener han.

– Hvilken ressurs er det lærlingene først og fremst representerer?

Lærlingene utfører viktig arbeid i

Lærlingeansvarlig Hilma Salamonsen kunne i 2019 motta diplom som «Årets foregangsbedrift», for Bjørn Byggs satsing på lærlinger. Prisen ble utdelt av Næringsforeningen i Tromsøregionen.

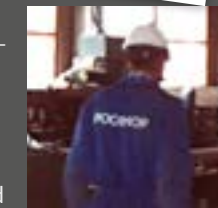
læretiden sin, men at ungdom velger å gå inn i disse yrkene er i seg selv et viktig bidrag til å gi håndverksyrkene økt anerkjennelse og status. Det kommer oss som bedrift til nytte. Lærlingene bidrar til dynamikk i selskapet, og de bidrar til bedriftskulturen – og dette er noe vi faktisk er helt avhengig av, mener han.

I 2015 besøkte senere statsminister Jonas Gahr Støre og stortingsrepresentant Cecilie Myrseth byggeplassen Teaterkvarteret, for å møte lærlingene Cato Bjørvik og Benjamin Thomassen. (FOTO: TROND TOMASSEN)

■■■ Ved inngangen til 1990-tallet ble dør- og vindusproduksjonen i Tromsø lagt ned – som en følge av lav byggevirksomhet. I 1991 ble denne aktiviteten flyttet til Arkhangelsk i Russland, der selskapet Rossnor (bildet) ble etablert. ■■■ I 1991 kjøpte Bjørn Bygg entreprenørdelen av Mathisen Eidsvold Verk, og etablerte dermed avdelingskontor på Skedsmokorset. Slik sikret selskapet seg tilstedeværelse i markedet på Østlandet, primært Romerike. ■■■ I forbindelse med OL på Lillehammer vant Bjørn som en del av en nordnorsk entreprenørgruppe anbudet om å levere medielandsbyen til lekene. Byggene ble bygget som moduler i Nord-Norge, og fraktet på trailere til mjøsbyen. ■■■ Mot slutten av 1990-tallet ble virksomheten gradvis dreid mot bygging i betong. Det første sykehuset ved Regionsykehuset i Tromsø ble et av de første eksemplene på et slikt prosjekt. Kaldslett Terrasse (bildet) sør for Tromsdalen ble det første boligprosjektet Bjørn bygde i betong. ■■■ I 1998 kjøpte Bjørn entreprenørbedriften Nils Meland AS, noe som skaffet selskapet enestående kompetanse på betong. På dette tidspunktet hadde Bjørn 33 tømrere og åtte betongarbeidere, mens Meland hadde de aller fleste av sine ansatte innen betongfaget. ■■■ Som en del av kjøpet av Meland, fulgte også AS Ferdigbetong, noe som var viktig for Bjørn-Gruppen. Dette selskapet endret senere navn til Swerock, og ble en del av Peab Industri. ■■■ Da Bjørn vant anbudet om byggingen av Sametinget, var ikke bare dette et viktig prosjekt i seg selv; dette var innledningen til en rekke engasjementer for Statsbygg om byggingen av statlige bygg. Frem til da hadde offentlige byggherrene primært vært kommuner og fylkeskommuner.

KAVALKADE
1990-
TALLET

Da muren falt

9. november 1989 står som en sentral dag i verdenshistorien: Da ble Berlinmuren åpnet. Det viktigste symbolet på den kalde krigen, og det fysiske skillet mellom den østlige og vestlige verden, ble etter hvert revet. Tilbake sto byporten Brandenburger Tor, som det nå ble mulig å passere fritt igjennom.

Sikkerhetspolitisk og økonomisk ble konsekvensene store. Sovjetunionen opphørte som nasjon, og Norge fikk det nye Russland som naboland. Store midler som under den kalde krigen hadde vært bundet til våpenkappløp, kunne nå brukes mer konstruktivt.

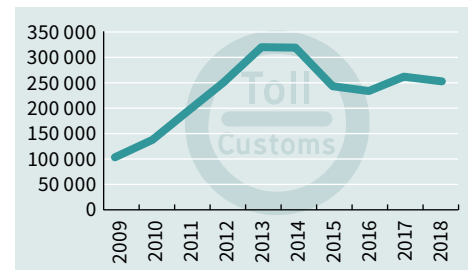
Mellommenneskelig var konsekvensene også enorme, fordi det nå for første gang på en generasjon, ble mulig for mennesker å krysse grensene problemfritt og møte slektninger på den andre siden av det gamle «jernteppet». Og endelig ble det mulig med økonomisk og kulturell utveksling.

Alf-Gunnar Johnsen befant seg midt i sentrum av verdenspolitikken. Sammen med Bjørn Bygg skulle han oppleve hvordan verdenshistorien skaper lærdom som også kan være dyrekjøpt.

Vi i Bjørn var blant de første selskapene fra Vesten som etablere seg i det gamle Sovjetunionen, etter at kommunismen falt og det nye regimet åpnet for samarbeid over grensene. Vi hadde kompetanse, teknologi og erfaring med produksjon av dører og vinduer fra fabrikken i Tromsø. Problemet vårt var at det ble bygget veldig lite på slutten av 1980-tallet, så derfor ble fabrikken nedlagt. Å etablere en ny fabrikk i Arkhangelsk, i et enormt marked, fremsto som en veldig god idé. Alt av maskiner og utstyr ble fraktet på containere fra Tromsø til Arkhangelsk.

Rusland var i 1992 fortsatt farget av kulturen fra Sovjetunionen. Butikkene var preget av varemangel, og arbeidslivet var preget av planøkonomien, der det ikke handlet om å produsere ut fra hva markedet etterspurte, men ut fra hvor mye man hadde planlagt å produsere. I tillegg fikk vi problemer med

Grensepasseringer, Storskog

Den totale norske eksporten til Russland ble brått satt til tilnærmet null etter sanksjonene i kjølvannet av Russlands annektering av Krimhalvøya. Men nedgangen i omfanget av grensepasseringene over Storskog har ikke vært dramatisk.

tyverier. Det ble nødvendig å etablere en egen vaktstyrke som passet på fabrikken, og vi hadde vakthunder, rottweilere, som gikk i løpestreng rundt bygget.

Likevel er det viktig å understreke at vi ikke hadde problemer med våre egne ansatte. Vi hadde ikke svinn, og vi hadde heller ikke problemer av betydning med alkoholmisbruk. I begynnelsen opplevde vi noen kulturforskjeller internt i bedriften. Russerne hadde for eksempel ikke erfaring med kalkyler eller med å beregne arbeidstiden som en del av kostnadene, men disse tingene falt raskt på plass. Opplæringen fungerte veldig godt, og vi fikk en stab av motiverte og kompetente medarbeidere. Gode tolker hadde vi også, og vi lyktes i å skaffe leverandører av høy kvalitet. Etter veldig kort tid ble bedriften vår en stor suksess. Vi leverte til et stort marked – både i store byer som Moskva og St. Petersburg, og også så langt sør som til grensen mot Mongolia.

Etableringen av selskapet, ROSSNOR, fikk stor oppmerksomhet. Lokale myndigheter hadde tett kontakt med oss underveis. Norsk media fulgte oss. Vi hadde prominente besøk, som av utenriksminister Johan Jørgen Holst. Også sentrale russiske myndigheter fulgte med – gjennom overvåkning – men hvor omfattende denne var, undersøkte vi aldri. Vi visste at den foregikk, særlig ut fra erfaringer vi hørte fra andre, men vi konsentrerte oss om å gjøre jobben vår, og å dokumentere alt vi gjorde.

Etter hvert som det forretningsmessige gikk bedre, ble forholdet mellom den norske og den russiske ledelsen ved selskapet dårligere, og dette er den kjedelige delen av eventyret i Russland. Noen av oss fikk ikke lenger tilgang til arbeidsplassen, og ble erklært uønsket – både ved fabrikken og i Russland. Jeg var til slutt den eneste igjen der borte fra norsk side, og

ROSSNOR påkalte seg mye oppmerksomhet, og fikk ofte selebert besøk – blant annet av daværende utenriksminister Johan Jørgen Holst.

Utstyret var kilde til russisk-norsk konflikt. Russerne påpekte at utstyret ikke var det mest moderne, mens nordmennene insisterte på at utstyret var det beste tilgjengelige.

ROSSNOR klarte å produsere effektivt – og etablerte en posisjon i markedet som var over all forventning.

møtte påstander om at vi fra norsk side ikke hadde oppfylt forpliktelsene våre. De fant jo aldri noen feil, men etter hvert fikk jeg beskjed fra russerne om at de ikke lenger hadde bruk for meg. Bjørn ble presset ut. Vi gikk rettens vei og fikk medhold, uten at det hjalp oss. Det vi hadde bygd opp, gikk tapt.

Selv om jeg var alene i Arkhangelsk den siste tiden, var jeg ikke ensom. Jeg hadde god støtte fra ledelsen i Bjørn, og særlig fra Terje Wiik, og Bjørn hadde støtte fra norske myndigheter, som dekket de rene økonomiske tapene. Det kjentes likevel tungt å reise hjem da jeg forlot Arkhangelsk for siste gang i 1996.

Jeg har ofte tenkt på hva vi kunne ha gjort annerledes, samtidig som jeg husker at jeg fikk besøk av en kar fra et stort amerikansk oljeselskap som hadde opplevd mye av det samme som oss. De lyktes i å få satt disse spørsmålene på dagsorden i et toppmøte mellom Clinton og Jeltsin, uten at det førte til raske endringer, og stort høyere opp i systemet er det jo ikke mulig å komme. Derfor har jeg slått meg til ro med at vi neppe kunne gjort noe annerledes. Vi var tidlig ute, og vi måtte selv gjøre erfaringene. Men vi skaffet viktig lærdom, som resten av verden har dratt nytte av. Det kan faktisk ingen ta fra oss.

I dag ser Alf-Gunnar Johnsen tilbake på årene sine i Arkhangelsk først og fremst med glede, men også som utrolig lærerike.

Det nye bruhodet

Prosjekt: Storskog Grensekontrollstasjon.

Byggherre: Statsbygg Nord.

Byggeperiode: 2001-2002.

Kontraktssum: 10,5 millioner.

På prosjektet: Ken Ingebrigtsen / Arne Karlsen / Torgrim Sneve.

Få grensestasjoner har fått en mer sentral rolle i nyhetsbildet enn den tihsynelatende beskjedne stasjonen på Storskog: Høsten 2015 valgte over 5.500 asylsøkere å ta seg til Norge via Russland. De kom på sykler, fordi det ifølge loven er forbudt å krysse den norsk-russiske grensa til fots. Syklister regnes som kjørende, og slik hopet det seg opp et «sykkelfjell» ved grensestasjonen. I ettertid satte norske myndigheter opp et 200 meter langt ståltrådgjerde langs grensa som vern mot mulige migranter.

Den modige reformen

■■■■ Helsevernet for psykisk utviklingshemmede (HVPU) var en reform som ble innført i 1991, og som i hovedsak besto av at ansvaret for oppfølging av utviklingshemmede ble flyttet fra fylkene til kommunene. I praksis besto denne omleggingen av at store sentrale institusjoner ble lagt ned, og at de utviklingshemmede ble flyttet til sine hjemkommuner og til tilnærmet vanlige boliger. Frem til denne reformen, hadde institusjonen Trastad samlet beboere fra hele Nord-Norge. ■■■■ HVPU-reformen var ansett for å være en modig reform, en viktig rettighetsreform og dessuten også en ambisiøs reform – fordi den i så stor grad satte høye krav til god integrering i lokalsamfunnene. ■■■■ Flere utfordringer meldte seg i etterkant. Flere av beboerne hadde bodd på Trastad hele sitt liv, og hadde derfor ikke noen «hjem-kommune». Disse mistet nettverk, venner og trygghet. Og evnene kommunene har hatt for å gi sine innbyggere et godt tilbud om bolig og aktiviteter, har dessuten vist seg å variere i veldig stor grad fra kommune til kommune.

Tømrer Sondre Skog gikk læretiden sin i Bjørn Bygg, og er veldig stolt over å ha vært med å bygge noe som endrer livet for mennesker, som Fergeveien bofellesskap.

■■■■ Sondre Skog føler det ekstra meningsfullt å kunne være med på bygg som har vært inderlig savnet.

” Bofellesskapet i Fergeveien er et eksempel på et bygg som virkelig har vært etterlengtet. Behovet for omsorgsboliger er generelt veldig stort, og særlig stort er behovet for boliger for beboere som trenger tilsyn og hjelp. Gjennom Fergeveien er åtte slike boliger nå kommet på plass, men ventelistene er fortsatt veldig lange. Det vil ta veldig mange år før vi blir kvitt

Knorrebakken bofellesskap i Harstad er satt opp Nilsen & Haukland og består av 18 leiligheter for funksjonshemmede. Bygget ble åpnet i 2010, og kontraktssummen var 48 millioner.

Avlastningsboligene for barn og unge i Alta ble åpnet i 2017. Kontraktssummen var 24 millioner.

disse ventelistene, og det vil kreve at det blir bygget ganske mange flere bygg som Fergeveien. Jeg vet litt om dette, fordi jeg gjennom familien kjenner noen som står på denne ventelista, og som venter på plass for sønnen sin. Situasjonen er egentlig ganske fortvilet.

Drømmen om et godt sted å bo er noe jeg tror de fleste kan kjenne seg igjen i, og denne drømmen gjelder jo like mye for mennesker med nedsatt funksjonsevne som for alle oss andre. Jeg har ei gudmor som er sterkt hemmet av cerebral parese. I mange år bodde hun alene hjemme, og var preget av alle de begrensningene funksjonsnedsettelsen skapte. Da hun endelig fikk omsorgsbolig, endret livet seg totalt for henne. Hun blomstret! Hun ble mindre ensom, hun ble tryggere og hun fikk en helt annen livskvalitet. Det var fantastisk å se.

For meg som tømrer betyr det noe å vite hva jeg er med på å bygge, og hvem jeg bygger for – altså hvem som skal bruke byggene når

de står ferdig. Jeg jobbet i litt over et år på Fergeveien. Jeg var ikke med helt fra starten av. Jeg ble «holdt igjen» for å være med å avslutte byggingen av Lerøyhallen. Også dette prosjektet er et eksempel på noe som var veldig etterlengtet – selv om det naturligvis handler om en helt annen brukergruppe. For barn og ungdom som ville trene fotball på vinterstid, fantes det ikke noe godt trenings-tilbud før denne hallen sto ferdig. Nå finnes dette tilbudet, og jeg er litt stolt over å ha vært med på å få det på plass.

Alt dette gjør at jobben min føles meningsfull og inspirerende. Innimellom er jeg med på prosjekter som er spennende av andre grunner. Det nye «Tannbygget» i Breivika, for eksempel, som består av mange etasjer. Jeg følte meg ikke så veldig høy i hatten da jeg jobbet i de øverste etasjene, men nå etterpå er det litt artig å se tilbake på, og vite at jeg har vært med på også dette bygget.

Stjerneboligene på Silsand ble åpnet i 2019 og består av åtte boliger for psykisk utviklingshemmede. Kontraktssummen var 24,5 millioner.

54.021

■■■■ Etterslepet av boliger for psykisk utviklingshemmede er stort, men underrapportering gjør at det er vanskelig å si konkret hvor stort omfang og behov er. ■■■■ Verdens helseorganisasjon anslår at 1-3 % av verdens befolkning har diagnose. Helsemyndighetene la i 2019 frem en rapport som anslår omfanget i Norge til 0,95-1,23 % av befolkningen. ■■■■ Med én prosent som et nøkternt utgangspunkt, betyr dette at 54.021 personer i Norge har psykisk utviklingshemming – og 771 innbyggere i en by som Tromsø. (KILDE: NAKU)

Endelig under eget tak

Prosjekt: Fergeveien bofellesskap.
Byggherre: Tromsø kommune.
Byggeperiode: 2020-2021.
Kontraktssum: 41 millioner.

På prosjektet: Mats Kim Andreassen / Espen Sørås. I Fergeveien bofellesskap får åtte beboere med behov for heldøgnsomsorg mulighet til egen fullverdig bolig, i et bygg som også består av fellesarealer og personalbase. Bygget ligger i et småhusområde i Tromsdalen og er nennsomt utformet. Både størrelse, materialvalg, arkitektur og landskapsutforming er tilpasset eksisterende omgivelser.

Religiøst mangfold

■■■ Økt innvandring har gjort Norge til et flerkulturelt samfunn, og bevisstheten om det religiøse mangfoldet har blitt større. Det finnes ikke noe register over hvor mange norske statsborgere som bekjenner seg til de forskjellige religionene. Det eneste det finnes tall på, er hvor mange medlemmer hvert trossamfunn har, som det mottas statsstøtte for.

■■■ En vesentlig del av debatten om innvandring, handler om frykten for at den kristne kulturarven skal svekke sin posisjon i det norske samfunnet på bekostning av de andre verdensreligionene, og da særlig i forhold til islam. I perioden fra 1998 til 2008 hadde andelen nordmenn som var medlem i Den norske kirke blitt redusert fra 94- til 82 prosent, men den viktigste grunnen til nedgangen skyldes utmeldinger, eller at færre velger å døpe sine barn.

■■■ Antall medlemmer i muslimske trossamfunn har økt sterkt i løpet av de siste 40 årene, men ikke like mye som innvandringen skulle tilsi, rett og slett fordi det ikke automatisk er slik at en innvandrer som kommer fra et «muslimsk» land nødvendigvis selv er muslim.

Særegen byggherre

Prosjekt: Karmelittklosteret.

Byggherre: Karmelittnonnene i Tromsø.

Byggeperiode: 1994-1996.

Kontraktssum: 39 millioner.

På prosjektet: Steinar Rørnes / Kristen Øvernes.

Siden forrige århundreskifte er det bare bygget seks nye klostre i Norge, der munkar eller nonner lever sine liv innenfor klostermurene. Ett av disse ligger altså i Tromsø, og er bygget slik at nonnene skal leve så avskjermet som mulig – uten innsyn – og med et klart og strengt skille mellom arealer som er åpne for gjester og de delene som er skjermet for nonnene selv. Innsynet er minimalt, men utsikten er stor-slagen, der klosteret ligger vestvendt med utsikt over Sandnessundet.

■■■ Magnus Mevåg poserer ved bygget som kanskje mer enn noen andre symboliserer at Norge er blitt et flerkulturelt samfunn.

”Tromsø krematorium var svært etterlengtet da det endelig ble bygget, men det som gjør dette bygget særegent er at det er livssynsnøytralt: Det er planlagt nøye for å kunne fungere til seremonier innenfor alle religioner og livssyn. Seremonirommet er uten religiøse symboler. Når det gjennomføres seremonier her har arrangørene med seg sine symboler, som de tar med seg igjen etter at seremonien er over.

Hinduistene har en tradisjon for at de etterlatte, eldste sønn eller eldste bror, selv tenner flammen ved kremasjonen. Her i Tromsø er tradisjonen ivaretatt ved at de tenner et lys som plasseres på kista, før denne føres inn i krematorieovnen. Muslimene kremerer ikke sine døde, men de gjennomfører en rituell vask av føttene før seremoni, og seremonirommet ved krematorium brukes også til bønn uavhengig av begravelser. Muslimene har et eget felt på gravlunden der de døde kan gravlegges i tråd med deres tradisjon, vendt mot Mekka. Underveis i arbeidet var vi i kontakt med flere av trossamfunnene. Det var nødvendig, for teksten i det rommet for rituelt fotbad står skrevet på arabisk – ‘renselse’ – og vi trengte hjelp for å få dette riktig.

Jeg synes det var spennende å være med på prosjektet, men selv om vi i løpet av den siste generasjonen har blitt mer bevisst på at vi er et flerkulturelt samfunn og at vi har et mangfold av livssyn, så skal vi heller ikke glemme at vi i Norge og Nord-Norge har vært preget av religiøst mangfold i mange generasjoner, og av trossamfunn som vi ikke forbinder med den norske kirken. Læstadianismen har sterke tradisjoner i Nord-Norge, og på sitt vis har denne preget historien til oss i Bjørn Bygg. Brødrene

Bjørn var læstadianere, og de var preget av dette, ikke nødvendigvis av den religiøse overbevisningen, men av den kulturelle forankringen: En grunnleggende nøkternhet var førende for virksomheten deres, selv om de samtidig også var visjonære. På mange vis lever denne arven videre i dag, og den er videreført gjennom kjerneverdiene til Peab.

Religion er kontroversielt og personlig, og vi kan flere plasser lese at både religion og ideologi får stadig mindre betydning for de fleste av oss. Det er ikke sikkert at dette uten videre er riktig. Kanskje søker vi oss bare til andre arenaer for å få oppfylt det behovet vi har for ritualer, fellesskap og overbevisning. De fleste bedrifter er jo preget av sine kjerneverdier. Vi skal ikke sammenlikne dette med religion, men det er jo en form for ideologi – et verdissyn – et felles mål om hva vi skal være og hvordan vi skal opptre.

Personlig har jeg en egen begrunnelse for å opptre nøktern og jordnær. Da jeg var ferdig med studiene og skulle søke meg jobb, så skjedde dette midt under den globale finanskrisen. Den gang var det verken overflod av jobber eller oppdrag. Selv fikk jeg jo den jobben jeg virkelig ønsket meg, men

Tromsø tinghus har overtatt noen av de seremoniene som tidligere var forbeholdt kirkene. Tinghusets sto ferdig i 2003. Kontraktssummen var 110 millioner.

det å ha opplevd den usikkerheten, har gjort noe med meg. Det å ha nok oppdrag er ikke noe vi skal ta for gitt, og derfor er det veldig lurt å opptre nøkternt og jordnær – også i gode tider.

Tromsø krematorium sto endelig ferdig i 2016. Kontraktssummen var 47,7 millioner.

Kroken kirke ble åpnet i 2005, og kontraktssummen var 34 millioner. Som en del av bygget inngår også Døvekirken for det Nordenfjeldske.

Magnus Mevåg kan konstatere at Tromsø krematorium har klart å etterleve sitt ideal om å være livssynsnøytral – også gjennom sin plassering nær naturen. Naturen har alle trosretninger et sterkt forhold til.

Ishavskatedralen, opprinnelig fra 1965, ble i 2008 rehabilitert. Kontraktssummen var 13,8 millioner.

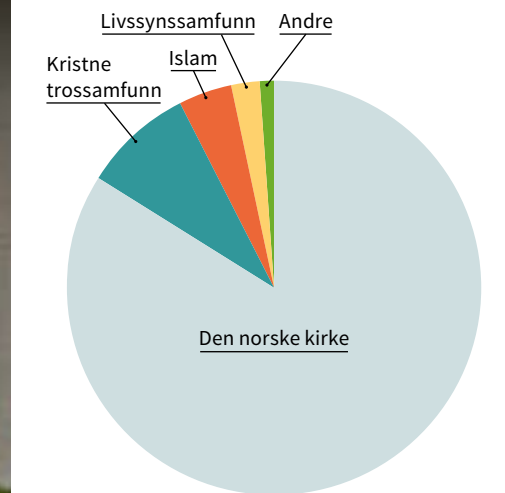

Kvæfjord kirke, opprinnelig fra 1867, ble i 2017 rehabilitert. Kontraktssummen var 30 millioner.

Krysztof Siaraszewski maler korsene under renoveringen av Kvæfjord kirke med hjelp av sin sønn.

Den norske kirke dominerende

■ ■ ■ Norge har fått et økt religiøst mangfold, men kristendommen er totalt dominerende. Blant kristne trossamfunn utenfor Den norske kirke, finner vi katolikker, pinsemenighet, Den ortodokse kirke, Frikirken, Jehovas vitner, baptistene og metodistene. Blant «livssynssamfunn» er Human-Etisk forbund dominerende. Og i gruppen «andre» finner vi buddhisme, hinduisme, sikhisme, baha'i og jødedom.

(KILDE: SSB)

Reform 94

■ ■ ■ Fra 1994 fikk alle med fullført grunnskole rett til videregående opplæring. Denne rettigheten var det aller viktigste i det som er omtalt som «Reform 94». I tillegg besto reformen også av en ambisjon om å løfte statusen til yrkesfagene, der håndverkere også skulle gis teoretisk kunnskap ved siden av den praktiske erfaringen som ble tilegnet i tiden som lærling.

■ ■ ■ Kritikere av reformen har hevdet at det teoretiske innholdet på ingen måte har vært udelt positivt for elever på yrkesfag, og at dette har bidratt til frafall i videregående skole.

■ ■ ■ Reformen som ble innført i 1994 ble avløst og videreutviklet av en ny reform «Kunnskapsløftet» i 2006, som endret noe av strukturen på fagene i videregående skole, men «Kunnskapsløftet» hadde som ambisjon å løfte kvaliteten på skolens innhold – helt fra de tidligste årene i grunnskolen.

Praktikernes revansje

Prosjekt: Hadsel videregående skole.

Byggherre: Nordland fylkeskommune.

Byggeperiode: 2017-2020.

Kontraktssum: 119 millioner.

På prosjektet: Ragnhild Aalstad / Stefan Gestsson / Svein Kyrre Tollefsen. Oppdraget med Hadsel videregående skole besto av både nybygg og rehabilitering av gammel bygg, og samlet er denne skolen både blitt et staselig bygg og et viktig symbol av flere grunner. Skolebygget signaliserer en ny vilje til satsing på yrkesfagene. Den markerer Stokmarknes som skoleby i regionen sin, og bygget er i tillegg et eksempel på hvordan offentlige utbyggere kan gå foran i klimabevisst utbygging. Nybygget er bygget i massivtre, og skolen har etablert solcellepanel som dekker 35 prosent av byggets energibehov.

Ørjan Fæster tilhører «Reform 94-generasjonen». Han var selv lærling på det bygget som senere har utdannet nye fagarbeidere.

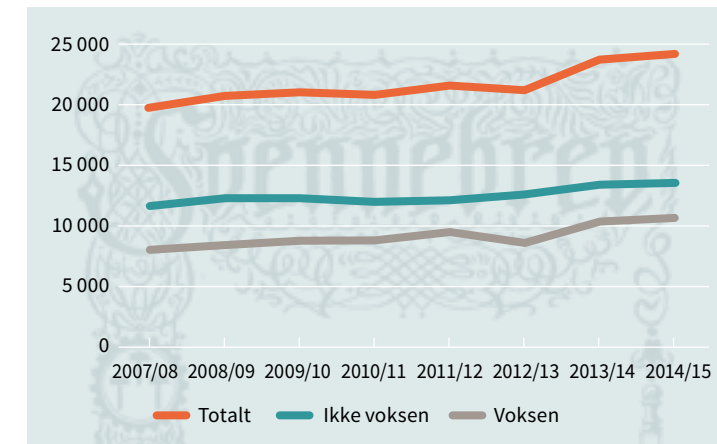
“Jeg var med på byggingen av Hadsel videregående skole mens jeg var lærling i Bjørn Bygg. Kanskje er det vanlig at man får et spesielt forhold til de aller første byggene man har vært med på, men jeg synes det er veldig fint å kunne si at jeg har vært med på å bygge flotte skolebygg som dette. At skolebyggene er gode og moderne, betyr mye for trivselen, men jeg er overbevist om at det også betyr en hel del for læringsutbyttet til alle elevene, så derfor føles akkurat dette ganske nyttig.

Min egen vei inn i håndverket var litt kronglete. Jeg hadde tatt studiespesialisering på videregående skole, men var egentlig ikke motivert for å studere. Jeg visste ikke helt hvilket yrke jeg skulle velge. Så jeg gjorde unna verneplikten, og jobbet ei stund som drosjesjåfør hjemme i Øksnes før jeg tok valget om å bli tømrer. I og med at jeg hadde gjort unna teorien fra før av, besto jo læretiden først og fremst med opplæring med hammeren i hånda, og dette fungerte veldig fint for meg. Etter ei stund fikk jeg anbefalt Bjørn Bygg som lærebedrift, og jeg spurte om å få bytte. Det var egentlig ganske greit. Jeg slo en telefon og

fikk til svar at dette skulle ordne seg, men jeg måtte naturligvis søke på vanlig måte. Da jeg troppet opp husker jeg at det første spørsmålet jeg fikk var 'hvilket forhold har du til listverk?'. Jeg vet ikke om dette var for å skremme meg, eller om dette med listverk er noe det er vanlig å ha vegring mot, men for meg var dette helt i orden, og at jeg ble satt til dette arbeidet var vel først og fremst fordi prosjektet nærmet seg sluttfasen da jeg begynte der.

Jeg fikk også være med på Vernebygget ved Hurtigrutemuseet, og i Vesterålen finner du jo ikke mer spesielle bygg enn akkurat disse. Slike bygg er med på å skape stolthet, både hos oss som var med på byggingen og alle som bor i Vesterålen. Dette er noe av fordelene ved å jobbe i et selskap som Bjørn Bygg. Vi får være med på prosjekter som er så store at det vanligvis bare er de aller største selskapene som får slike oppdrag. Den andre fordelene er mulighetene for variasjon og allsidighet. Jeg jobber jo som tømrer, men jeg har fått erfaring med betongarbeid også, og det å kunne variere og være fleksibel er noe jeg setter pris på. Jeg tror det er bra for både meg selv og bedriften.

Antall beståtte fag- og svenneprøver

De siste årene har yrkesfagene, med tilhørende fagbrev og svennebrev, fått økt oppmerksomhet i den offentlige debatten på grunn av mangelen på kvalifisert arbeidskraft innen en rekke yrkesfag. Jobben er i gang for å løfte yrkesfagene status, og for å rekruttere flere til å utdanne seg som håndverkere. NHO anslår at samfunnet kommer til å mangle 90.000 fagarbeidere innen byggenæringen i 2035. (KILDE: CIVITA)

Tre ganger i året har Ørjan Fæster to uker permisjon fra jobben som tømrer for å kunne drive undervisning på NESOs lærlingskole i Svolvær. Han mener dette er en nyttig avveksling som gir godt «påfyll».

Hadsel videregående skole er forholdsvis stor i nordnorsk målestokk, med 500 studieplasser.

Hadsel videregående skole preges av å være moderne – noe også auditoriet utstråler.

I 2009 ble det nye undervisningsbygget for byggt tekniske fag åpnet ved Kvaløya videregående skole i Tromsø. Kontraktssummen var 35,5 millioner.

Aktør gjorde en utvidelse av Nordborg videregående skole på Finnsnes i 2019. Skolen har undervisningstilbud for elever som studerer helsefag, og kontraktssummen var 20,3 mill.

Fire forskjellige fagarbeideres ferd inn i håndverket

Sofie Sørensen er tømmer, og hadde læretiden sin i Bjørn Bygg.

Tilfeldig oppdagelse

Sofie Sørensen (21) hadde en vei inn i håndverket som var preget av en oppdagelse i ungdomsskolen.

– Jeg var skoleflink, men også skolelei. Da jeg begynte forberedelsene til videregående skole, var jeg innstilt på yrkesfag. Vi hadde en «utdanningsvalgdag», der førstevalget mitt var restaurant- og matfag. Bygg og anlegg var andrevalget. Jeg var egentlig skuffet da jeg fikk dette, men fant ut at dette virkelig var noe jeg trivdes bra med, og at jeg egentlig var heldig, forteller hun.

At hun skulle ende med fagbrev som tømmer var ingen tilfeldighet. I løpet av det første året fikk hun prøve seg i fem ulike fag, og dette etterlot henne ingen tvil om hva hun likte best.

– Jeg fikk fast jobb på dagen etter at jeg fikk svennebrevet, så jeg synes jeg har valgt rett hele veien. Foreldre og venner har kanskje vært litt overrasket over de valgene jeg tok, uten at noen ytret noe negativt. Samtidig fikk jeg gå det som ble kalt «teknisk allmennfag». Det ga meg både svennebrev og studiekompetanse.

– Det betyr at du kan bli ingeniør?

– Ja. Men om jeg kommer til å gjøre det, vet jeg ikke. Erfaringen fra arbeidet på byggeplass som tømmer er viktig uansett hva jeg tenker om fremtiden. Foreløpig trives jeg veldig godt, mener hun.

Mats André Bæhr involverte seg i tømmerfaget for første gang som ivrig hyttebygger da han var guttunge. Han har fagbrev som tømmer og betongarbeider.

Preget av pappa

Mats André Bæhr (30) hadde en vei inn i håndverket som er typisk for den viktigste tradisjonen i bransjen.

– Jeg fulgte pappa, og ingen har preget meg mer enn ham. Da jeg vokste opp i Kautokeino, var jeg ofte med ham på jobb. Han var leder i en butikk, var opptatt av jakt og fiske, og fulgte interessert med da jeg selv veldig tidlig viste interesse for å bygge hytter. Det var dette som var den spede starten for min del, forteller han.

Siden 2014 har han jobbet som formann i Bjørn Bygg. Veien inn i tømmerfaget startet med læretid fra 2009.

– Det var naturlig å velge byggfag –

og tømmerfaget – men etter at jeg fikk erfaring fra jobb på anlegg, ble jeg begeistret for betongarbeid, og tok etter hvert også fagbrev i dette faget. Betong fascinerer! Det er jo dette som skaper selve fotavtrykket i de byggene vi reiser, og det er heller ingen tvil om at det er en stor fordel å beherske flere fag – og dermed ha mulighet til å være aktivt med i større deler av prosjektene, fra råbygget til finpussen. Jeg liker å jobbe med råbyggene, og jeg liker å jobbe med massivtre, og jeg er veldig glad for å jobbe allsidig i de prosjektene jeg deltar på, sier han.

Anne-Lise Eikrem finner de små skjønnefeilene, og retter disse opp før overlevering.

Ettertraktet talent

Anne-Lise Eikrem (50) hadde en vei inn i håndverket preget av en helt ny måte å utnytte talentet sitt på.

– Jeg jobbet i mange år som konditor, frem til jeg følte behov for miljøskifte. I 2005 havnet jeg i bygg og anleggsbransjen, og det var i grunnen veldig tilfeldig, forteller hun.

Hun startet som håndlanger og hadde ikke planer om annet enn å bidra med hjelp. Men hun fant seg raskt til rette, og etter hvert ble det åpenbart at talentet hennes gjorde nytte også i hennes nye bransje: Blikket for de små detaljene som er nødvendig i konditorfaget, er også kjærkomment på byggeplasser der boliger skal gjøres klare.

– Det skal jo se ordentlig ut! Mange

feil er så små at de er vanskelig å oppdage, så det blir en god del pirk og arbeid med veldig små detaljer. Små hakk, for eksempel, som i seg selv ikke er så veldig alvorlig, men som ødelegger mye for helhetsinntrykket hvis det ikke rettes opp, forteller hun.

Rollen hennes i Bjørn Bygg har i stor grad vært basert på «learning by doing», og det gjelder også måten arbeidet organiseres på.

– Normalt jobber jeg på Ettermarked, der jeg kommer inn i forbindelse med ettårsbefaringen. Men nå er jeg med tidligere i prosessen – før overlevering. Det trives jeg veldig godt med!

Frank Bergli har arbeidsplassen sin 45 meter over bakken.

Drevet av maskiner

Frank Bergli (61) hadde en vei inn i håndverket som var preget av en genuin interesse for kjøretøy.

– Jeg har jobbet her i over 40 år, og startet som sjåfør i Meland. Det begynte med småbil, senere ble det pumpebil, lastebil, hjullaster, mobilkran og til slutt tårnkran. Tårnkrana rager 45 meter, så jeg pleier å si at jeg har den høyeste stillingen i hele selskapet, smiler han.

Han har ikke bakgrunn som tømmer eller fra betongfaget, men har skaffet seg erfaring fra det meste. Den viktigste erkjennelsen er at erfaring ikke gir svar på alt.

– Byggeplassene er jo forskjellige, og det er også kranene. Slakken i svingkranen kan være ganske ulik fra den ene krana til den neste, og

jeg kan gjerne trenge et par-tre uker før jeg virkelig kjenner krana godt. I praksis behøver ikke dette å bety noe, men noen steder jobber vi på små marginer – der vi skal løfte inntil en vegg, for eksempel.

Når marginene blir små, er det ikke sikten som er den store utfordringen, men vinden.

– Kastevindene er jo det verste. På SalMar-prosjektet, da krana sto helt nede ved havet og det blåste 23 sekundmeter i sekundet, kunne jeg kjenne at hele krana vaiet. Da var det i grunnen ikke så mye annet å gjøre enn å pelle seg ned...

Norsk oppvåkning

■■■■ OL på Lillehammer 1994 endret Norge! Da lekene ble tildelt i 1988, var Norge preget av økonomisk motgang. Særlig store var utfordringene i Mjøsaregionen.

■■■■ Etter OL var situasjonen en annen. Norske utøvere hevdet seg godt. Arrangementet høstet anerkjennelse. Publikumsopplutningen satte en ny standard for vinteridrett, og lekene var preget av norske leverandører, norsk design, norsk kultur og norske tradisjoner. Også næringslivet var nå beredt til å konkurrere internasjonalt, for det var på dette tidspunktet EØS-anbudene ble en del av hverdagen for mange bransjer. En ny kollektiv selvtillit vokste frem – ytterligere styrket av at oljeinntektene for alvor begynte å bidra til den nasjonale økonomien.

■■■■ Den nye selvtilliten ga seg mange utslag, også om Norges posisjon i verden. Under avstemningen om norsk EU-medlemskap senere i 1994, stemte flertallet for at Norge skulle holdes utenfor. Selvråderett ble vektlagt. Så diskuteres det om utfallet hadde vært like åpenbart uten den nye, kollektive selvtilliten som ble skapt under OL.

■■■■ De fleste forbinder OL på Lillehammer med en 16 dagers idrettsfest, og begreper som «etterbruk» og «ringvirkninger» knyttes stadig til forventninger om turisme. Arild Østgård merker ringvirkningene fortsatt – og på en helt annen måte.

Arild Østgård mener at høyere standard på HMS og sterkere vilje til innovasjon er de viktigste ringvirkningene etter OL på Lillehammer.

” Bjørn Bygg var direkte involvert i arbeidet i forkant av OL på Lillehammer. Dette var før min tid i selskapet, for jeg begynte ikke før i 1997, men det er ikke tvil om at dette engasjementet og erfaringene fra Lillehammer ga Bjørn fortrinn som har vært viktig senere.

Fra Lillehammer i 1988 ble tildelt OL og frem til lekene ble arrangert i 1994, var Lillehammer

et veldig viktig møtested. Veldig mange ulike aktører fra mange forskjellige bransjer fikk mulighet til å treffes, utveksle erfaringer og dermed lære av hverandre. Denne kompetansebyggingen ble den viktigste ringvirkningen i etterkant av OL, selv om de færreste har vektlagt dette i de årene som senere har gått. På Lillehammer fikk anleggsbransjen møte

oljenæringen, og lære av de strenge kravene oljenæringen setter til sikkerhet. Dette skapte et tydelig tidsskille for HMS-arbeidet i Norge. I dag, som direktør i Peab Bygg Norge, kan jeg se at Norge fortsatt befinner seg foran Sverige på HMS-feltet, selv om forspranget ikke er like stort som det var for noen år siden. Det finnes også andre krav som er høyere i Norge enn i Sverige.

Olympisk etterbruk

Prosjekt: Studenthybler/medielandsby

Byggherre: Stud-Bo Nord AS (studentsamskipnadene og fylkeskommunene i Nord-Norge)

Byggeperiode: 1992-1993.

Areal: Ca 30.000 m²

Kontraktssum: 230 millioner.

På prosjektet: Reidar M. Pedersen.

Studentsamskipnadene og fylkeskommunene i nord stiftet i 1989 Stud-Bo Nord AS for å få Nord-Norge inn i OL-utbyggingen på Lillehammer. Bjørn Bygg og tre andre entreprenører under paraplyen Nord-Norsk Entreprenørgruppe AS, fikk i oppdrag å bygge 1000 hybler til medielandsbyen. De ble bygget som moduler og fraktet til Lillehammer med båt og tog. Da OL var over, ble byggene demontert og sendt tilbake som studenthybler. Bjørn Byggs 250 hybler havnet i Tromsø, Kautokeino og Vadsø. Prosjektet ble i 1995 tildelt Byggherreprisen.

Brannkravene, for eksempel, og styrken på takkonstruksjonene. På 1970-tallet var kravet at takene skulle tåle 150 kilo snø pr kvm. Senere ble kravet 350 kilo, mens det i dag er 600 kilo. Men selv om vi har høye standardkrav i Norge, er det mange ting Sverige er langt bedre på. Sverige er en industrinasjon. Entreprenørskap, innovasjonsevne og nøkternhet står sterkere i Sverige enn i Norge, som primært har vært en råvareleverandør.

Lillehammer-OL bidro likevel til å gi et viktig skyv for innovasjonsevnen i norsk næringsliv. Vårt bidrag besto i at vi sammen med tre andre nordnorske selskaper – Ovesen i Sørreisa, Steinsvik Hus i Melbu og Gunvald Johansen AS i Bodø – gikk sammen om å levere medielandsbyen på Lillehammer, og utførte dette ved hjelp av modulbygg. Nærmere 40 bygninger ble bygget i Nord-Norge og fraktet til Lillehammer

på trailer, del for del, før de etter lekene ble demontert og solgt som studentboliger til Sogndal, Tromsø, Kautokeino, Vadsø – og så videre. Dette var spennende, krevende og nyskapende, og både produksjonen og samarbeidet kunne blitt starten på en helt ny forretningsmodell. Slik gikk det ikke. I likhet med veldig mange andre, opplevde også Bjørn at modulproduksjon var veldig plasskrevende, noe som begrenset lønnsomheten. Dessuten har endringer i lovverket om anbud gjort at det ikke lenger er mulig for flere aktører å gå sammen om felles anbud, slik Bjørn var med på den gangen. Dette betyr jo ikke at erfaringene ikke var viktige, og i sum er det jo dette innovasjon handler om: Noen erfaringer fører til varige endringer – som HMS-standardene – mens andre erfaringer videreføres som nyttig kunnskap.

Johann Olav Koss ble en av de fremste OL-kongene, med tre verdensrekorder i Hamar OL-amfi. Alt «gullet» norsk næringsliv sikret seg, har ikke fått like mye oppmerksomhet.

(FOTO: NTB)

	GULL	SØLV	BRONSE	TOTALT
1: Russland	11	8	4	23
2: Norge	10	11	5	26
3: Tyskland	9	7	8	24
4: Italia	7	5	8	20
5: USA	6	5	2	13
6: Sør-Korea	4	1	1	6
7: Canada	3	6	4	13
8: Sveits	3	4	2	9
9: Østerrike	2	3	4	9
10: Sverige	2	1	0	3

Det nye skattekartet

■■■ Medaljeoversikten etter OL på Lillehammer ble som gull i seg selv, og bidro til en ny, kollektiv selvtillit i Norge. Skepsisen i forkant var stor, og selv kort tid før åpningen av lekene ble det ironisert heftig om OL, men etter folkefesten og medaljefangsten var holdningen endret til at Norge kunne være et annerledesland.

Medielandsbyen på Lillehammer under OL. Totalt ble det bygget og fraktet rundt 40 bygninger.

(KILDE: QB NR 2 - 2020)

Globaliseringen

■ ■ ■ Konkrete begivenheter førte til at bevisstheten om globaliseringen skjøt fart på 1990-tallet. Etter murens fall var ikke lenger verden skarpt delt i to mellom øst og vest. EU-utvidelsen og innføringen av EØS-avtalen gjorde at markedet – også arbeidsmarkedet – ble mer internasjonalt. Og den økonomiske veksten i Asia ga forbrukere i Vesten tilgang på stadig flere billige varer. Internasjonal handel ble ikke skapt på 1990-tallet, men den ble lettere å se i dagliglivet.

■ ■ ■ «Verden ble mindre», også fordi vi selv reiste mer. Der ungdom tidligere hadde reist på studieutveksling til kontinentet eller USA, ble det mer mulig å legge slike opphold til Afrika. Og der ferieturer tidligere ble lagt til Sverige eller Mallorca, ble reisemål som Thailand eller Brasil tilgjengelig for stadig flere.

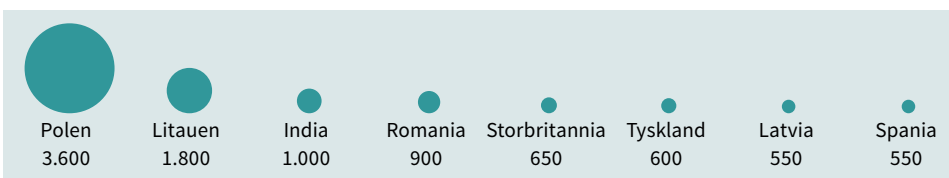
■ ■ ■ **Mariusz Neumann er et eksempel på globaliseringen og det internasjonale arbeidsmarkedet. I nesten hele yrkeskarrieren har han lang-pendlet mellom familien hjemme i Polen og arbeidsplassen i Tromsø.**

Mariusz Neumann er godt kjent på ulike flyplasser – etter mange år med pendling mellom Tromsø og hjembyen i Polen.

Vi nærmer oss 200.000 arbeidsinnvandrere i Norge

■ ■ ■ Mangel på arbeidskraft har gjort flere bransjer i Norge avhengig av arbeidsinnvandring, og arbeidsinnvandringen har i en årrekke utgjort den største andelen av innvandringen. Oversikten viser antall nye arbeidsinnvandrere i 2019 fra land utenfor Norden. (KILDE: FAFO)

” Jeg har jobbet for Bjørn i 10 år nå, og egentlig er det vanvittig at det har blitt så mange år! Tiden har gått fort, og jeg har trivdes veldig godt. Jeg utdannet meg som snekker – forskalingssnekker, nærmere bestemt – og hadde jobbet flere år i Norge før jeg begynte på Bjørn. Først jobbet jeg i Adecco, senere for Skanska, men etter at jeg begynte i Bjørn har jeg ikke sett noen grunn til å flytte videre. Totalt har jeg jobbet 17 år i Norge.

Med over to millioner registrerte passasjerer (2014), er Langnes lufthavn Norges femte største flyplass.

Normalt, før pandemien begrenset reisevirksomheten, har jeg gleid å jobbe seks uker, og så ha fri to uker, og da reiser jeg hjem til kone og våre to sønner. Vi bor i Tczew i Polen, en liten by på 60.000 innbyggere som ligger noen få mil fra storbyen Gdansk. En gang diskuterte vi å flytte hit, hele familien, men nå er ikke dette lenger aktuelt. Kona mi liker ikke vinter, rett og slett, og da er ikke Tromsø eller Nord-Norge stedet å bosette seg. I dag har dessuten guttene blitt så store at flytting er blitt mye vanskeligere – de er 16- og 8 år. Jeg for min del har aldri hatt vanskeligheter med å finne meg til rette her, og reisingen går egentlig også helt greit, men jeg nekter selvsagt ikke for at det er et savn å tilbringe hverdagene så langt unna familien.

Jeg vet jo at jeg ikke er den eneste som pendler på denne måten, og som reiser til hjemstedet til andre land. I bygg- og anleggsbransjen er vi mange fra Polen, og dette gjelder sikkert i Bjørn også, men jeg har ikke oversikt over hvor mange vi er. Hvis jeg skal telle opp, tror jeg at jeg kjenner ti stykker, men det kan godt hende vi er mange flere. Jeg er ikke en del av noe polsk miljø utenom arbeidstiden, der vi for eksempel møtes for å se Polen i Fotball-EM, eller slike ting. Jeg har en spesiell jobb, og lever

en ganske spesiell livsstil. Arbeidsdagene er lange og krevende, og når jeg er ferdig er jeg ofte så sliten at jeg bare vil slappe av. Det sosiale livet tar jeg heller igjen når jeg er hjemme med familien.

Renoveringen av toalettene på Langnes lufthavn er et svært spesielt oppdrag – ikke minst på grunn av utformingen av den fem kvadratmeter store skilleveggen ved ankomsten. Veggen består av en glassmosaikk bestående av 47.000 biter, og motivet er basert på Ole Salamonsens fotografi av nordlyset over Tromsdalen. Renoveringsoppdraget ble utført av Peab Bogstrand.

Veien til verden

Prosjekt: Flytårn/flysikkerhetsbygg, Langnes lufthavn.

Byggherre: Luftfartsverket/Avinor.

Byggeperiode: 1995/2013.

Kontraktssum: 10 millioner/43,2 millioner.

På prosjektet: Bernt Nilsen.

Siden Tromsø lufthavn ble åpnet i 1964 har dette vært en av Norges største og viktigste flyplasser. Underveis har det vært foretatt flere utbygginger og utvidelser, som da Bjørn Bygg reiste det nye flytårnet (gjennom Nils Meland AS) og flysikkerhetsbygget. Flytårnet er et mer komplisert bygg enn det kan se ut som ved første øyekast, og ekstra komplisert var det at det ble reist på det tidspunkt der vind- og værforholdene var svært utfordrende.

SAMFUNN:

Moderne kultur-revolusjon

■■■■ I 1997 vedtok Stortinget å lovfeste kulturskolene, som en del av loven og grunnskolen og den videregående skole. Kommunene har ansvar, alene eller sammen med andre, om å gi barn og unge et tilbud om musikk/kulturskoletilbud. I dag har i praksis alle norske kommuner etterlevd dette vedtaket. Høsten 2016 var nærmere 100.000 elever tilknyttet en kommunal kulturskole. ■■■■ Tradisjonelt har opplæring i å beherske et musikkinstrument noe som har skjedd i privat regi – ved at unge lærer av eldre. På 1950- og 1960-tallet ble de første kommunale musikkskolene etablert, men tilbudet varierte sterkt mellom de kommunene som satset, og de som ikke gjorde det.

■■■■ Det finnes foreløpig lite forskning som kan beskrive den samfunnsøkonomiske gevinsten ved praktisk kulturforståelse og evne til å utøve kulturelle uttrykksformer. Men avhengig av de kommunale kulturskolene eller ikke, har Norge opplevd et taktskifte i antall profesjonelle artister som markerer seg med høy kvalitet – også i en internasjonal konkurranse.

FOTO: ZIGGI WANTUCH / HAMMERFEST TURIST AS

Talentfabrikken

Prosjekt: Arktisk kultursenter, nybygg.

Byggherre: Hammerfest kommune.

Byggeperiode: 2007-2009.

Kontraktssum: 160 millioner.

På prosjektet: Reidar Pedersen.

Arktisk kultursenter er et allsidig kulturhus, bestående av konsertsaler, kino, lokaler for profesjonelle kulturutøvere og – ikke minst – kulturskole. Bygget ligger på tomte der den gamle Findus-fabrikken lå, og det var omstridt da kommunen valgte å investere så mye penger i et kulturbygg. Argumentene var likevel solide. Hammerfest har smertefull erfaring med et ensidig arbeidsliv, og tilrettelegging for kulturnæringen ville bidra til å gjøre arbeidsmarkedet mer allsidig – og lokalsamfunnet mindre sårbart.

Byggingen av Arktisk kultursenter har vært et viktig bidrag for at en innflytter som Richard Skott kan finne trivsel i Hammerfest.

For å være helt ærlig var det i begynnelsen vanskelig å finne seg til rette, og det var også vanskelig å slå seg til ro. Nå er det ti år siden jeg kom nordover til Hammerfest fra svenske Eskilstuna. Jobbmulighetene var årsaken til at jeg flyttet hit. At jeg møtte ei dame var årsaken til at jeg ble her.

Vi var ei stund flere Bjørn-ansatte som bodde i Hammerfest, men i dag er jeg den eneste som er igjen. At de andre forlot, var selvsagt leit, men det store savnet jeg av og til kjenner på, er jo familien hjemme i Sverige. Der har jeg tre barn og to barnebarn som jeg gjerne skulle hatt mulighet til å treffe oftere. Under pandemien følte avstanden veldig lang, fordi det ikke var mulig å reise på besøk til hverandre. Nå, etter åpningen, finnes jo denne muligheten, selv om avstandene er lange, reisekostnadene er høye og mulighetene begrenser seg dermed selv. Det blir først og fremst feriene som brukes til sånt.

Å leve borte fra familien er jo ikke noe vi i anleggsbransjen er ukjent med. Jeg er

Findus-fabrikken utgjorde i sin tid sentrum for nærmest all aktivitet i Hammerfest.

(FOTO: GOGGEN HANSENS BILDEARKIV)

bortreist på anlegg åtti prosent av tiden i løpet av et arbeidsår, og det er jo ikke så ofte at jeg er med på prosjekter i nær Hammerfest. Nå jobber jeg på Kautokeino skole, og det er for langt unna Hammerfest til at dagpendling kan være aktuelt. Jeg er vant til dette livet. Jeg har jobbet som tømrer, eller forskalings-snekker, helt siden jeg var 18. Men min fru er sykepleier og hun trenger ikke reise noe sted for å jobbe. Hun synes de lange periodene jeg er hjemmefra er slitsomme.

Kanskje hadde hun syntes det var like slitsomt om jeg hadde vært hjemme hele tiden, men så lenge vi lever som vi gjør, blir det viktig at vi bruker den tiden vi har sammen på en meningsfull måte. Vi har

Arktisk kultursenter ligger i dag der Findus i sin tid lå. Både plasseringen og innholdet i bygget gjør at Hammerfest i dag kan kalle seg en kulturby.

hytte, og den bruker vi mye, men Arktisk kultursenter er også viktig som en arena for felles opplevelser. Vi bor jo praktisk talt som nærmeste nabo til dette bygget, og vi benytter dette tilbudet oftere enn jeg selv tenkte over i første omgang. Vi bruker kinoen, og jeg har vært på en del konserter der. Det var på Arktisk kultursenter jeg fikk koronavaksine. Det høres kanskje litt rart ut, men det forteller likevel litt om at Arktisk kultursenter er blitt et veldig viktig møtepunkt i byen Hammerfest. Hammerfest er blitt en kulturby, og jeg synes de er veldig flinke til å skape ting, og til å få ting til å skje. «Hammerfestdagan» var utrolig flott, og noe som bidrar til trivsel i lokalsamfunnet.

Begrepene fra gamle Findus lever videre: Kinoen heter «Frityren», galleriet heter «Fileen» og utescenen heter «Frysa». Hovedscenen, «Ole Olsensalen», er oppkalt etter byens kjente komponist.

Arktisk kultursenter er et naturlig spillested for både Hålogaland Teater og Riksteateret.

Etter åpningen av Arktisk kultursenter i 2009 (offisiell åpning) har Hammerfest endret seg fra å være preget av fiskeindustrien til å bli en moderne kulturby.

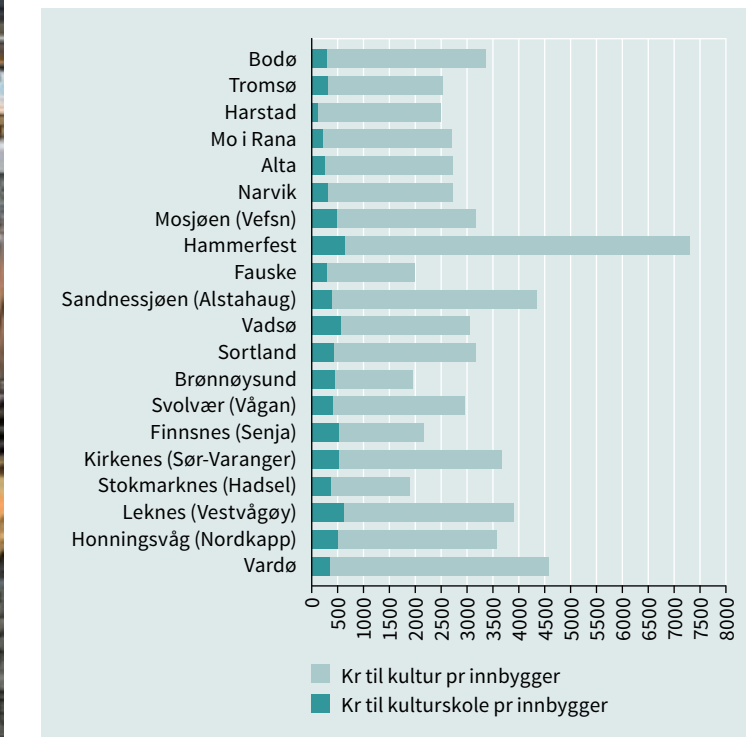

Richard Skott har jobbet på anlegg helt siden han var 18 år ung. Tiden han tilbringer hjemme blir derfor dyrebar, og det blir viktig å finne arenaer for felles opplevelser.

Arktisk kultursenter har tatt posisjon som det viktige møtestedet for folk i Hammerfest, både for offisielle og uoffisielle møter.

Nord-Norges fremste kulturby

Av de 20 nordnorske tettstedene med bystatus, er det ingen som satser mer på kultur enn Hammerfest kommune. 7.290 kroner per innbygger går til kulturformål, og 646 av disse kronene brukes på den kommunale kulturskolen. (KILDE: SSB, KOMMUNEFAKTA)

Skaper fortrinn ved hjelp av nye verktøy

Tidligere utgjorde tilgang på moderne verktøy forskjellen mellom konkurrentene. I dag er det evnen til å utnytte verktøyene som er suksessfaktoren.

DIGITALISERING

– De digitale verktøyene er godt tilgjengelig for alle i bransjen vår. Jeg omtaler dem ofte som «A4», fordi de egentlig er nokså vanlige. Men evnen til å utnytte verktøyene varierer sterkt mellom de ulike aktørene, og dette kan ofte utgjøre en stor forskjell, mener Sondre Romsdal.

Da verktøy var fortrinn

Sondre er anleggsleder ved Kautokeino skole, et ganske stort byggeprosjekt i nordnorsk målestokk. Normalt tilbringer han arbeidsdagene sine ute på anlegget, men i dag jobber han fra kontoret i Alta, der han via skjerm kan følge viktige deler av utviklingen i prosjektet. Arbeidsformen hans er ikke nødvendigvis enestående, i en virkelighet som for stadig flere er desentral, stedsuavhengig og heldigital.

Forholdet til verktøy var helt annerledes for noen generasjoner tilbake. Da brødrene Rolf

og Leif Bjørn etablerte fabrikk for produksjon av vinduer og dører på Bjørnstrand i Tromsø, var tilgang på moderne verktøy en av de viktigste suksessfaktorene. Gjennom å skaffe seg de beste og mest avanserte profilhøvlene i verden, skaffet de seg et konkurransefortrinn, og et forsprang konkurrentene hadde problemer med å ta igjen.

– Slik er det ikke i dag. «BIM» og «Rigelmap» er gjerne de mest relevante, og de brukes over alt, selv om ikke alle er like flinke til å bruke dem, mener han.

Enklere og mer nøyaktig

Rigelmap er en webbasert karttjeneste der man kan fotografere og oppdatere tegninger i forhold til innmålte data – og kommunisere ved hjelp av nettbrett.

– Tidligere måtte vi ringe en landmåler som stakk ut tomta for oss, og deretter var

vi i grunnen overlatt til oss selv. Vi måtte nesten bare håpe på det beste. Nå stikker vi ut på egen hånd, og vi gjør hyppige kontroller underveis. Stavene som settes opp dukker opp i det digitale kartet vårt, som kan følges både på byggeplassen og på kontoret. Dokumentasjonsarbeidet er blitt enklere. Tidligere måtte vi skrive i fritekst, noe som var tidkrevende og ofte mangelfullt. Nå tar vi bilder, med målestokk, der vi enkelt oppdager mulige feil, forklarer han.

«BIM» (byggningsinformasjonmodell) er et verktøy som ble lansert på 2000-tallet, og som enkelt forklart handler om bruk av 3D-modeller.

– Dette begynner jo hos dem som tegner byggene, og som tilbyr byggetegningene i 3D-format til oss som skal bygge dem. Både entreprenører og håndverkere forholder seg jo normalt sett til tradisjonelle byggetegninger underveis i arbeidet, men den viktigste gevinsten i «BIM» ligger i at programmet også beregner mengder. Ved hjelp av verktøyet kan vi enklere ta ut riktige mengder materialer, for eksempel panel, gjennom å beregne takhøyde, hvor store arealer som går bort til vinduer og dører, og så videre. Alternativet til å bruke «BIM» er å regne mengdene ut på tradisjonelt vis. Det tar tid, og risikoen for feil er jo helt klart til stede, mener han.

Tre store gevinster

Slik Sondre Romsdal ser det, ligger det tre enorme gevinster i en konsekvent bruk av digitale verktøy.

- 1: Reduserte kostnader.
- 2: Økt trygghet for kvalitet.
- 3: Økt attraktivitet.

– Så lenge vi ved hjelp av «BIM» unngår dobbeltarbeid og sparer tid på det arbeidet vi utfører, er det klart at dette får konsekvenser for kostnadene for både oss og byggherren. Riktig mengdeberegning kan jo også få betydning for materialkostnadene, og hvis vi unngår unødvendig «skre», så hører også dette med i et miljøperspektiv, mener han.

– At vi har gode rutiner for dokumentasjon, gjør at vi kan oppdage mulige avvik tidlig, og dermed unngå store feil. Denne tryggheten betyr jo mye for selskapet, men det har også betydning for tryggheten til dem som jobber på anlegget, sier han, og mener det også

betyr noe for håndverkerne at bedriften faktisk benytter og behersker digitale verktøy. Særlig de yngste ønsker det – og etterspør det.

– Betyr det at det er et generasjonsskille i motivasjonen av bruken av disse verktøyene?

– Ja, sånn overordnet er det jo et skille mellom generasjonene for alle former for digitalisering. Men det finnes selvsagt unntak, og jeg kjenner flere veteraner som er veldig ivrig i bruken av nye verktøy.

– Hvor godt står Bjørn Bygg seg i forhold til resten av bransjen?

– Jeg har jo jobbet i andre selskaper tidligere, så jeg vil si at vi er greit a jour med det som i dag finnes av digitale muligheter, mener han.

Anleggsleder Sondre Romsdal sitter på kontoret i Alta, men er likevel på sitt vis «til stede» på anlegget i Kautokeino.

■■■ Internett har markert seg som et allment kommunikasjonsredskap, og Bjørn lanserer egne sider.

■■■ I 2003 ble virksomheten på Østlandet lagt ned. Utstyret ble solgt og ledelsen startet Hellvik Hus Romerike.

■■■ Ved inngangen til det nye tiåret markerer Bjørn seg som skoleentreprenør, med bygging av flere skoler i Tromsø-regionen.

Etter «barnehageforliket» i Stortinget settes det i gang en storstilt barnehageutbygging, og Bjørn lykkes i å vinne en rekke anbud om bygging av disse.

■■■ Oppstarten av gassproduksjonen på Snøhvit skaper stor aktivitet i Hammerfest. Bjørn starter virksomhet i «Snøhvit-byen». Etableringen fører til oppdrag også i resten av Vest-Finnmark, og Bjørn etablerer egen avdeling i Alta.

■■■ I 2006 representerer boligprosjektet «Vestre Mortensnes» (bildet) en milepæl, som det første med web-kamera, der det er mulig å for alle å følge byggingen på internett.

■■■ I 2007 blir Bjørn Bygg kjøpt opp av svenske Peab. Bjørn Bygg blir med dette en del av et stort, nordisk entreprenørkonsern.

■■■ Arild Østgård (bildet) overtar i 2007 som direktør i det som får navnet Peab Bjørn Bygg. Forgjengeren Terje Wiik konsentrerer sin innsats om selskapet Bjørn Eiendom.

■■■ Midten av 2000-tallet preges av global finanskriser, som også rammer Norge. Et boligmarked som lenge har vært i kraftig vekst, særlig i Tromsø, befinner seg brått i fritt fall.

■■■ Lønnsomheten varierer, men det langsiktige arbeidet med å styrke kvaliteten gir resultater. Antall feil ved overlevering går betydelig ned, og samme positive tendens viser HMS-arbeidet.

■■■ Etter krakket i boligmarkedet og global finanskriser i 2008, retter Bjørn oppmerksomheten mot Indre Troms. Selskapet vinner flere anbud for Forsvarsbygg. Dette sikrer tilstedeværelse i flere markeder, og reduserer sårbarheten.

KAVALKADE
2000-
TALLET

Mens anleggslederen er i Alta, sørger Mats Helander på byggeplassen i Kautokeino for at organisasjonen er oppdatert på utviklingen ved anlegget.

SAMFUNN:

Spesialisert helsevesen

■■■■ I 2001, og med virkning fra 2002, ble norsk helsevesen revolusjonert. Staten overtok eierskapet til sykehusene, og eierskapet ble organisert gjennom fem (senere fire) regionale helseforetak. ■■■■ Kritikerne bak denne reformen ønsket at fylkene fortsatt skulle stå som eiere, med større grad av folkevalgt kontroll over sykehusenes prioriteringer. Tilhengerne pekte på den største svakheten ved at fylkene eide sykehusene, lå i at ulikt ressursgrunnlag fra fylke til fylke var en trussel mot visjonen om et likeverdig helsevesen over hele landet.

■■■■ Både kritikere og tilhengere har langt på vei fått rett i etterkant. Den politiske kontrollen er ikke like sterk som før, men sterkere økonomisk styring har samtidig bidratt til å øke investeringstakten i spesialisthelsetjenesten. Gjennom samarbeid sykehusene imellom, på tvers av regionene, har man også lyktes med å samordne spisskompetanse, slik at ikke alle sykehus har måttet være like god – eller dårlig – i alt.

Det gamle pasienthotellet var det første påbygget som ble bygget på UNN, etter at daværende RiTø ble åpnet i Breivika i 1991.

Åsgård sykehus ble bygget av Meland på 50-tallet. Bjørn Bygg renoverte Bygg 7 ved UNN Åsgård i 2016. Kontraktssummen var 47,4 millioner.

Steve Johansen foran vaktrommet på «Post B ortopedi» på UNN Harstad. Han er tømrer, og samtidig «kollega» med sykehusets leger og sykepleiere.

Trygghet i hvitt

Prosjekt: Nordlandssykehuset Vesterålen.

Byggherre: Nordlandssykehuset HF.

Byggeperiode: 2011-2014.

Kontraktssum: 124 millioner.

På prosjektet: Kjell Are Møller / Day Htoo Awong.

I 2004 ble Nordlandssykehuset Vesterålen åpnet, til en samlet kostnad på drøyt én milliard kroner. Av dette utgjorde selve byggingen, som Bjørn Bygg (Nilsen & Haukland) hadde ansvar for, rundt 12 prosent. Sykehuset var en del av Hålogalandssykehuset HF, som i 2006 ble splittet (Narvik og Harstad ble en del av UNN). Sykehuset i Vesterålen har 400 ansatte, 69 normalsenger (inkl fødeavdeling) og fire operasjonssaler. Dette er lokalsykehus for 30.000 innbyggere i de fem kommunene i Vesterålen.

■■■■ I nærmere ti år har tømreren Steve Johansen utført faget sitt mellom sykehussenger og hvite frakker. Han kjenner hvert rom på sykehuset i Harstad.

“UNN Harstad er vel kanskje ikke så veldig annerledes fra andre sykehus, men det er klart at et sykehus er et spesielt bygg å jobbe på, særlig når vi driver med vedlikehold og ombygging – og sykehuset er i full drift samtidig. Det blir nødvendig å ta en del hensyn som vi ikke trenger å være like oppmerksom på andre steder – renslighet, ikke minst. Jeg jobber jo som tømrer, og den praktiske arbeidshverdagen handler for meg mye om gips og stålstaver. Normalt er dette et arbeid som skaper veldig mye støy, men sånt er uakseptabelt på et sykehus med sårbare pasienter, så derfor må vi være særlig nøye med plastvegger og støvkontroll. Det mest spesielle jeg har vært med på, var ombyggingen av operasjonsstuene. Da fikk jeg ikke lov til å ha vanlig arbeidstøy på, men måtte jobbe i grønn frakk – slike som kirurgene bruker, og som vi alle har sett på TV.

Jeg tror jeg kan betegne meg selv som en veteran. Jeg begynte i Nilsen & Haukland i 2002, lenge før dette selskapet ble kjøpt opp av Bjørn Bygg, og jeg har fortsatt siden. I nærmere ti år av denne tiden har jeg hatt tilnærmet fast arbeidssted på dette sykehuset, selv om jeg

innimellom selvsagt også har vært innom andre jobber. Men det er på sykehuset jeg har vært «fast» – nesten uavhengig av selskapsstrukturer og avtaleformaliteter. Det er rart med det: Kunnskap, kjennskap og erfaring betyr noe, når alt kommer til alt, og jeg kjenner dette bygget veldig godt. Dette kommer både arbeidsgiveren og kunden til gode – og meg selv også, egentlig. Jeg tror jeg har vært innom alle rommene på dette sykehuset og utført én eller annen form for arbeid. Noe har vært smått og bagatellmessig, men noe har også vært stort og omfattende – som byggingen av storkjøkkenet eller montering av MR-maskin og CT-røntgen, som selvsagt også krevde at vi bygde blyvegger.

Jeg har jo mine kolleger i det selskapet jeg jobber for og som jeg får lønna mi fra. Samtidig blir det også et slags kollegialt forhold til alle de andre som til daglig jobber på sykehuset, enten det er andre håndverkere, sykepleiere eller leger. Vi møtes jo hver eneste dag, vi hilser på hverandre og vi kjenner hverandre ved navn. Alle er på fornavn med hverandre. Sånt skaper jo et miljø. Som sagt: Et sykehus er et ganske spesielt bygg å jobbe på.

De nordnorske sykehusene

■■■■ Helse Nord eier 12 somatiske sykehus i Nord-Norge, som etter den statlige overtakelsen ble organisert i helseforetak. I tillegg til sykehusene eier Helse Nord ytterligere to foretak: Sykehusapotek Nord og Helse Nord IKT.

Medie-revolusjonene

■ ■ ■ ■ Knappt noen bransjer har gjennomgått flere revolusjonære endringer i løpet den siste generasjonen, som mediebransjen – og dermed også medieevanene våre. På 1980-tallet var endringene skapt av politiske vedtak; fjerning av kringkastingsmonopol og telemonopol ga oss flere kanaler og flere valgmuligheter.

■ ■ ■ ■ Teknologi skapte revolusjonerende endringer på 1990-tallet. Ny teknologi gjorde det både enklere og billigere å distribuere innhold, og dermed også å produsere, og denne endringen skjøt ytterligere fart da internett ble lansert på 1990-tallet.

■ ■ ■ ■ 2000-tallet handlet om markedsutvikling og globalisering, økt tilgjengelighet og forbrukernes muligheter til å ta teknologien i bruk. Sosiale medier og strømmetjenester vokste i omfang – og skapte dermed store utfordringer for lokale aktører som hentet sine inntekter fra annonseinntekter, eller artister som solgte musikken sin i fysiske formater som CD-plater.

■ ■ ■ ■ Jan-Roar Andreassen er lommekjent i det ikoniske NRK-bygget, som nå også er i ferd med å bli historisk. I arbeidet med kontinuerlig oppgradering og vedlikehold samarbeider han tett med NRKs Odd Erik Hermstad.

“ Jeg vet at Meland på midten av 1990-tallet hadde jobben med den store garasjen til NRK Troms. Den kontrakten var bakgrunnen for at Bjørn Bygg fikk en fasadejobb noen år senere, samt at jeg og Serviceavdelingen kom inn her i 2004. Relasjonene mellom Bjørn og NRK er lange og gode. Det er til oss de har ringt når de har noe som skulle gjøres, og vi kjenner bygget veldig godt. Vi har holdt på med alt mulig – fra ombygging inne i redaksjonen, til å flytte vegger, bytte vinduer, etterisolere og legge nye fasadeplater.

Ting endrer seg hele tiden ved et bygg som dette, og vi har en veldig god samarbeidspartner i Odd Erik Hermstad, som er leder for Drift og vedlikehold ved NRK Eiendom i Tromsø. Han er byggets vaktmester og har jobbet i dette bygget siden tidlig på 1990-tallet. Han pleier å si at han kan høre om bygget er i orden. Når han kommer inn døra vet han nøyaktig hva slags lyder som skal være der, eller som eventuelt mangler. Spesielt etter at han vært på ferie fungerer radar-ørene hans veldig godt, og om han hører noe som er feil, pleier han å ringe til oss. Han har tydelig forklart oss hvorfor det er praktisk å ha kjente håndverkere i bygget. Vi har åpnet veggene

her noen ganger, og vet hva vi kan finne. Derfor kan vi jobbe selvstendig, og han trenger ikke å fotfølge oss.

Vi vet dessuten hvilke regler som gjelder i et bygg som er så spesielt som dette. Her er det viktig å unngå støy i mest mulig grad. Det foregår radio- eller TV-sendinger gjennom hele dagen, eller så utføres det lydopptak mens innslag redigeres. Derfor har vi tilpasset oss og forsøkt å jobbe kveld, natt eller helg med de gjøremålene som bråker mest. Det er ikke alltid vi har klart å unngå støy, og selvsagt har det vanket kjøft når virksomheten vår gjør det vanskelig for NRK-folkene å utføre jobben sin. Det er en engasjert gjeng som jobber på NRK, og litt kjøft underveis må vi tåle!

Oppdrag på NRK-bygget har alltid vært attraktive for dem som jobber hos oss. Oppdragene er sjelden store, isolert sett, men samlet over tid er det blitt en god del, og oppgavene er kjærkomne, fordi de byr på annerledes utfordringer og ofte fordrer kreativitet. Nå har NRK bestemt seg for å satse videre på dette bygget, og de skal snart i gang med en større oppgradering av eiendommen. De har jo Tromsøs beste tomt, helt sør på Tromsøya, med over ti mål og rundt 4.000 kvadratmeter bygg.

Gjennom de 15 årene jeg ledet Serviceavdelingen i Bjørn Bygg, har vi utført mange og varierte oppgaver – fra små oppdrag for privatkunder til store oppdrag som å renovere hele Saga hotell, og fra enkeltoppdrag til faste rammeavtaler. De siste årene har omsetningen ligget på 20-25 millioner. I dag er denne avdelingen lagt ned, og ansvaret er overtatt av Bjørn Byggs datterselskap Peab Bogstrand. Men oppgavene er ikke mindre viktig. Markedet for mindre oppdrag vil alltid være der. Bygg skal ikke bare bygges. De skal vedlikeholdes også.

«Buss-garasjen» på NRK er selvsagt mer enn bare en garasje, ettersom det er fra bussene at den tekniske regien utføres for all TV-produksjonen fra Tromsø.

Jan-Roar Andreassen (t.h.) fra Bjørn Bygg og NRKs Odd Erik Hermstad sammen i «Nordnytt»-studio – som i seg selv er et eksempel på at moderne TV-studioer krever langt mindre plass enn hva tilfellet var for en generasjon siden.

Håkon Karlsen var ansatt ved NRK i Tromsø (1964-1976), og «oppdaget» Oluf-figuren til Arthur Arntzen. Sammen lyktes de to i å bringe Nord-Norge inn i den nasjonale TV-underholdningen.

I 1994 begynte NRK med daglige regionale nyhetssendinger. Nina Einem var den første avvikleren av «Nordnytt». (FOTO: SKJERM DUMP NRK)

«Duppendinger» som endret Norge på et drøyt tiår

1995: Brønnøysunds Avis var først ute med nettavis, to dager før Dagbladet, og lanserte det som skulle bli en ny trend.

2001: Apple lanserte iPod, en liten musikkspiller med stor lagringskapasitet og høy lyd kvalitet.

2003: Apple lanserte iTunes Store, en nett-basert musikkbutikk. Det tradisjonelle platesalget stupte.

2004: Facebook ble lansert, og passerte i 2011 én billion sidevisninger i måneden. Annonsemarkedet stupte for lokale aviser.

2006: Spotify lanseres som enda en tjeneste for digital nedlastning av musikk. CD-salget sank ytterligere.

2007: Netflix introduserte nettstrømming av film, og etter få år utfordret strømming «lineær» TV.

2007: Apple introduserte iPhone. Smarttelefonene overtok tjenester som tidligere hadde krevd fysisk betjening.

Det hvite hus på Minilyst

Prosjekt: NRK-bygget i Tromsø, vedlikehold/oppgraderinger.

Byggherre: NRK Eiendom.

Byggeperiode: Tilnærmet kontinuerlig.

Kontraktssum: Varierende.

Størrelse: 4.000 kvm.

NRK-bygget på Sør-Tromsøya ble åpnet i 1979 som et av de største NRK-kontorene utenom Oslo, og i dag er dette bygget spesielt – ettersom det er det eneste NRK Eiendom har bestemt seg for å beholde. Media er revolusjoner på noen få år, og dette har endret behovet mediehusene har for plass. Digitaliseringen har ikke bare redusert behovet for antall ansatte, men også behovet for plasskrevende utstyr. De mange oppdragene ved NRK er også viktig for Bjørn Bygg, også som en påminnelse om at byggebransjen ikke bare handler om å reise bygg, men også å vedlikeholde dem.

Tid for festival

De store musikkfestivalene ble viktig utover 2000-tallet, etter at digitaliseringen hadde endret musikkbransjen fullstendig. Festivalene som fenomen er likevel ikke ny. Mest kjent er Woodstock-festivalen i New York i 1969, som var planlagt for 25.000 besøkende, men som opplevde at det kom nærmere en halv million. I Norden har Roskilde vært en viktig festival siden 1971, mens Oslo på 1970-tallet i en periode hadde «Ragnarock» og Nord-Norge sin «Troilltampen».

I tillegg til utendørsfestivaler på sommeren, har også innendørs-festivaler og festspill vært sentrale kulturbærere, som Vinterfestuka i Narvik (fra 1956), Festspillene i Nord-Norge (1965) og Tromsø internasjonale filmfestival (1991). Musikkfestivalene blomstret på en tid der CD-salget hadde stoppet helt opp. Men publikums behov for å treffes – og oppleve levende kultur – var like stort som før, og ble vitalisert gjennom den nye trenden.

Til hverdags jobber Kristian Larsen med betong. På fritiden er han lidenskapelig opptatt av festivaler og rock. Steinhard rock?

Jeg nekter ikke for at jeg gjennom det meste av livet har vært opptatt av rock, men etter hvert som jeg har blitt eldre har jeg faktisk besøkt like mange bluesfestivaler som rockfestivaler. Notodden bluesfestival, for eksempel. Eller festivalen Grolloo, som er en bluesfestival i Nederland.

Jeg er så heldig at jeg deler denne lidenskapen med fruene, og det er faktisk hun som er pådriveren, og finner ut hvor og når vi skal reise. Det er spennende å kunne variere mellom store og kjente festivaler, og de bittesmå festivalene som er ukjent for de fleste. Det er forresten ikke nødvendig å reise langt for å få gode festivalopplevelser. Jeg har vært på nesten alle Bukta-festivalene, og det samme for Døgnvill, som er en festival jeg fortsatt savner.

Den mest spektakulære festivalen vi har vært på, er kanskje «Lucca», som ligger i Italia. Den arrangeres på et sted som jeg vil tro er på størrelse med Finnsnes, men festivalen er

likevel svær; med rundt 50.000 besøkende og de aller største artistene du kan tenke deg. Der fikk jeg oppleve Roger Waters, dels med solomateriale og dels med kjent materiale fra tiden med Pink Floyd. Det å legge en så stor festival til en så liten plass, er litt som Woodstock, som i 1969 ble arrangert midt i ødemarka i delstaten New York, og som kanskje regnes som den første virkelige rockfestivalen.

Selv om det er gått over 50 år siden Woodstock, er trenden med festivaler egentlig ganske ny. Selv har jeg reist rundt for å få med meg store musikalske opplevelser lenge før festivaltrenden tok løst. Jeg reiste til Drammenshallen i 1984 og fikk med meg en konsert med «Yes», og selv om dette var litt «soft» i forhold til det som den gang var musikksmaken min, var jeg så fornøyd at jeg var overbevist om at dette skulle være den største konsertopplevelsen jeg noen gang ville

få oppleve. Det viste seg at jeg heldigvis tok feil, og at jeg senere har fått med meg mange konserter som har vært enda bedre. Jeg har reist for å få med meg Motörhead og John Fogerty, som gjennom Creedence Clearwater Revival har fulgt meg gjennom hele livet. Jeg har hatt flotte konsertopplevelser her på Driv også, som med Dum Dum Boys og Robert Plant, som de fleste kjenner som vokalist i Led Zeppelin.

Hjemme har jeg sikkert noen hundre LP-plater liggende i kjelleren. Av og til tar jeg dem frem og hører på dem. Det er artig ei stund, men det kan ikke måle seg med opplevelsen av å få oppleve artistene «live». Jeg skjønner at verden hele tiden forandrer seg, og at dette også gjelder trendene, men jeg håper virkelig at det på nytt skal bli mulig for oss mennesker å reise verden rundt, møtes, og dele store opplevelser.

Den høye pulsen

Prosjekt: Studenthuset Driv, rehabilitering.

Byggherre: Mack-kvartalet AS.

Byggeperiode: 2013-2014.

Kontraktssum: 34 millioner.

På prosjektet: Kaja Halvorsen / Morten Andreassen / Roland Haumann.

Mack flyttet ølproduksjonen sin til Nordkjosbotn, og deler av de gamle bryggerilokalene er senere bygget om til å bli et sju etasjers stort kulturhus. «Driv» er i dag et moderne og allsidig studenthus, men huset er viktig for langt flere enn bare studentene. Med tre ulike scener er «Driv» en viktig arena for konserter, og huset benyttes under flere av festivalene som har vokst frem i Tromsø i løpet av de siste årene. «Driv» er en av årsakene til at Tromsø har et kulturtilbud som er langt bredere enn byens størrelse skulle tilsi.

Kristian Larsen har jobbet i Bjørn Bygg helt siden 1994. Sannsynligvis er en inspirert arbeidstid avhengig av en lidenskapelig fritid – som gode konsertopplevelser på Driv.

Buktafestivalen ble for første gang utviklet i 2004 i Telegrafbukta i Tromsø, og har etablert seg som en av Norges fremste festivaler.

Festspillene i Nord-Norge har siden 1965 vært et viktig møtested for nordnorsk kultur – lenge før festivalene oppsto som kulturelt fenomen. (FOTO: FINN)

Urfolksfestivalen Riddu Riddu har siden 1991 vært arrangert i Mandalen, og har fått status som knutepunktfestival på grunn av sin viktige rolle. (FOTO: RIDDU RIDDU)

Festivalmangfold

Utvalget av festivaler fra Lofoten og nordover, ifølge oversikten til Nordnorgeguiden.

- Alta live
- Barents spetakel, Kirkenes
- Bakgården, Harstad
- Borealis vinterfestival, Alta
- Bryggetreff, Evenes
- Bukta, Tromsø
- Båtsfjord i fest
- Cellolyd, Moskenes
- Dansefestival Barents, Hammerfest
- Festspillene i Nord-Norge, Harstad
- Fæsterålen, Sortland
- Grenseløsfestivalen, Kirkenes
- Haikjeften, Narvik
- Hammerfestdagan
- Høstsprell, Alta
- Hålogaland dansegalla, Evenskjer
- Ilios, Harstad
- Kalottspel, Målselv
- Karlsøyfestivalen
- Koelvlive, Kokelv
- Laterna Magica, Sortland
- Lofoten int kammermusikkfestival
- Matfestivalen i Lofoten, Leknes
- Markomeannu, Evenes
- Midnattsrocken, Lakselv
- Nordkyn vinterfestival, Kjøllefjord
- Nordkynfestivalen, Mehamn
- Nordlysfestivalen, Tromsø
- Ordkalotten, Tromsø
- Pomorfestivalen, Vardø
- Querinfest, Røst
- Rakett natt, Tromsø
- Reginedagan, Bø
- Riddu-Riddu, Kåfjord
- Sommer-Melbu
- Sortland jazzfestival
- Stamsund teaterfestival
- Tromsø internasjonale filmfestival
- Tromsø jazzfestival
- Varangerfestivalen, Vadsø
- Vinterfestuka, Narvik
- Vinterlyd i Båtsfjord

SAMFUNN:

Kunnskaps- samfunnet

■ ■ ■ Gjennom Høgskolereformen ble 98 mindre statlige høgskoler i 1994 slått sammen til 26 større enheter. Målet var å effektivere utdanningen, bidra til stordriftsfordeler og sørge for at lærerkrefter som tidligere ble brukt til administrasjon kunne settes inn i undervisning og forskning.

■ ■ ■ En evaluering som ble gjennomført fem år senere, viste riktignok at tidsbruken til administrasjon ikke hadde blitt redusert som følge av sammenslåingene. Til gjengjeld valgte senere flere av høgskolene å inngå fusjon med landets store universiteter.

■ ■ ■ Høgskolen i Tromsø ble en del av Universitetet i Tromsø fra 2009. I 2013 ble Høgskolen i Finnmark innlemmet i universitetet, mens Høgskolene i Narvik og Harstad ble med fra 2016. Slik ble Alta, Narvik og Harstad universitetsbyer.

Ny universitetsby

Prosjekt: Campus Narvik UiT, utbygging/rehabilitering.

Byggherre: Statsbygg.

Byggeperiode: 2019-2020.

Kontraktssum: 132 millioner.

På prosjektet: Frank Gunnar Bjørn / Jan Inge Lilleng / Kenth Kvitvik.

Narvik har lang tradisjon som utdanningsby innenfor tekniske fag. Det eldste bygget ved den gamle høgskolen ble reist så tidlig som i 1969, så den omfattende rehabiliteringen som ble utført drøyt 50 år senere bar ikke preg av nybrottsarbeid. Likevel skjedde det et taktskifte etter at den opprinnelige høgskolen ble gjort til en del av Norges arktiske universitet. Og etter rehabilitering og utbygging fremstår Campus Narvik i dag som moderne, mangfoldig og attraktiv – både for studenter og akademisk ansatte.

HR-sjef Ronny Josefsen er stolt av å vise «klassebildet» av Bjørn-ansatte som har tatt sin ingeniørutdannelse i Narvik. Men jakten på kompetanse fortsetter.

” Jakten på kompetanse har ingen sesonger – den pågår hele tiden. Vi har et ordtak her i bedriften som forteller at vi alltid har bruk for flinke folk, ikke bare i de tilfellene vi må fylle en ledig stilling. Dersom vi kommer over noen med riktig kompetanse, så skal vi alltid finne plass til dem. Vi kan ikke tillate oss å miste noen vi kan ha bruk for på et senere tidspunkt.

Konkurransen om ingeniørene er tøff. Markedet vårt er spesielt. Som entreprenør er vi en stor aktør i et lite marked. Innen rekrutteringen jobber vi i motbakke mot fraflytting, konkurranse fra andre næringer og kompetansebedrifter i hele Nord-Norge. Men våre tøffeste konkurrenter kan også gi oss store muligheter. For Bjørn Bygg og byggebransjen for øvrig, ble det merkbart da Aker Solutions etablerte seg i Tromsø i 2012. Dette var en attraktiv aktør som tiltrakk seg veldig mange flinke folk, fordi oljebransjen hadde et veldig godt omdømme og det var en spennende og «ny» bransje. Da Aker etter fire år valgte å legge ned virksomheten i Tromsø, hadde godt over et titalls kandidater fra Aker vært innom Bjørnstrand på intervju. Jeg var selv én av de sju som

kom til Bjørn Bygg fra Aker, der jeg hadde hatt rollen som «HR business partner».

Historien om Aker beskriver dynamikken i konkurransen om de kloke hodene. Erfaringene våre har pekt ut en retning for hvordan vi i Bjørn jobber langsiktig med rekrutteringen. De personlige egenskapene og ønsket om å løse oppgaver ute på byggeplass er vel så viktig som hvilken studieretning kandidatene har valgt. Derfor er det viktig for oss å sikre at studentene først og fremst velger byggebransjen. Kanskje risikerer vi at de i første omgang velger å jobbe hos en konkurrerende entreprenør først, men hvis de på et senere tidspunkt kommer til oss, har de i alle fall skaffet seg arbeidserfaring fra bransjen vår i mellomtiden.

Ingeniørutdanningen i Narvik er udiskutabelt viktig for oss. Vår ambisjon er å være i kontakt med studentene her, og hjelpe dem med egen karriereplanlegging, enten det er snakk om muligheter for bedriftspresentasjoner, deltakelse på næringslivsdagene eller å tilby deltidsjobb under studietiden. En viktig faktor i rekrutteringen er å tilby studentene sommerjobb, slik at de underveis i studieløpet

kan skaffe seg erfaring med bransjen vår og kjennskap til hva det vil si å være på en byggeplass i Peab. Noen av studentene kommer tilbake flere somre, og får bygd erfaring fra flere ulike prosjekter. Og selv om vi ikke alltid har hatt høy byggeaktivitet i Narvik, noe som er viktig for de studentene som er hjemmehørende her, så har vi jo allikevel en betydelig andel ansatte som har tatt byggerelaterte fag på UiT campus Narvik, noe illustrasjonen viser tydelig.

Utdannelse er ikke hele svaret på spørsmålet om kompetanse. Når vi leter etter fremtidige ansatte, ser vi etter den rette mennesketypen som er JUPP, og kan fungere godt i fellesskapet vårt. Det er heller ikke sånn at karriereplanleggingen stanser etter at man har blitt ansatt i Bjørn. Vi sier sjelden nei dersom noen ønsker å videreutdanne seg, enten eksternt eller gjennom våre interne tiltak for kompetanseheving. U'en i JUPP handler om utvikling i alle deler av organisasjonen. Vi har et sterkt fokus på utvikling, og ønsker å legge til rette for menneskelig utvikling minst like mye som teknologisk utvikling.

Elefanten i uterommet er den mest iøynefallende utsmykningen ved Campus Narvik. Elefanten er tre meter høy og er bygget av betong.

(FOTO: ARNT ØVERBYHAGEN)

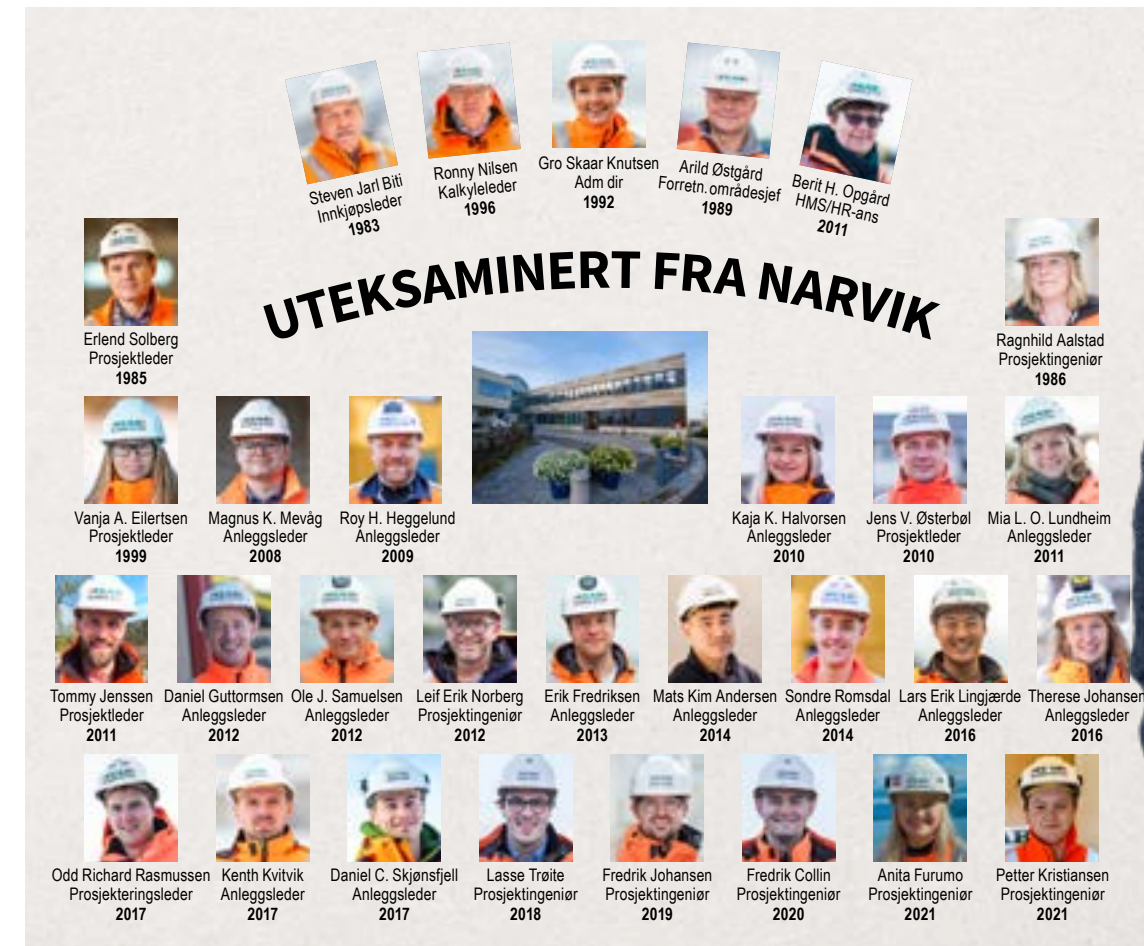

Konsernsjef i Peab, Jesper Göransson (nr tre f.v.) på besøk ved Campus Narvik sammen med Camilla Buzaglo (f.v.), Rune Stenberg, Johan Dagertun og Kenth Kvitvik.

(FOTO: KALLE PUNSVIK)

De nye universitetsbyene

En forenklet oversikt over de nye universitetsbyene og studietilbudene etter at de ulike høgskolene fusjonerte med Universitetet i Tromsø. I tillegg til store campus, består organisasjonen også av desentraliserte studiesteder, som Kirkenes og Finnsnes.

I 2016 utførte Nilsen & Haukland påbygging og delvis ombygging på Campus Harstad for UiT. Kontraktssummen var 22 millioner.

I 2012 ferdigstilte Nilsen & Haukland 40 studentleiligheter i Harstad på vegne av Studentsamskipnaden. Kontraktssummen var 17,5 millioner.

Nyland studentboliger i Alta var ferdig rehabilitert i 2021. De to blokkene består av 33 hybler og fem toromsleiligheter hver. Kontraktssummen var 22,5 millioner.

HR-sjef Ronny Josefsen med alle de Bjørn-ansatte (2021) som er uteksaminert fra ingeniørutdannelsen i Narvik, med stillingstittel og eksamensår.

Vinterturismen

■■■■ Et TV-program på BBC i 2009 bidro til å endre Nord-Norge. I «Joanna Lumley in the Land of the Northern Lights» tok den kjente skuespilleren seerne med seg på jakt etter nordlyset. Hun fant det i Tromsø – og deretter eksploderte vinterturismen som fenomen og næring.

■■■■ Reiselivet hadde jobbet for å markedsføre vinterturismen helt fra 2006, men Tromsø fremsto likevel nærmest uforberedt da det store innrykket av britiske besøkende ankom byen i romjula 2009, og stort sett møtte stengte butikkdører. Senere ble aktørene i næringen på kort tid profesjonalisert, og i stand til å kunne tilby de tilreisende allsidige tilbud.

■■■■ På de ti årene fra 2006 til 2016 passerte vinterturismen sommerturismen. Antall utenlandske overnatningsdøgn i Nord-Norge i vintersesongen økte fra 48.550 til 231.900. Veksten fortsatte helt til pandemien satte en stopp for tilnærmet all form turisme.

Verdensrekorden

Prosjekt: Vernebygg for MS Finnmarken.

Byggherre: Vernebygg AS.

Byggeperiode: 2019-2021.

Kontraktssum: 128 millioner.

På prosjektet: Erik Fredriksen / Stian Hermansen.

Med 2.500 kvadratmeter glassfasade er en av verdens største museumsgjenstander godt synlig for omgivelsene. Hurtigruteskipet MS Finnmarken ble gitt i gave til hurtigrutemuseet i 1994, og ble jekket på land i 1999. Men skipet tålte dårlig sin tørrskodde tilværelse, og hun har nå fått sin tiltrengte beskyttelse. Vernebygget er blitt et ikonisk bygg og et landemerke på hurtigrutens opprinnelsessted – i direkte kontakt med det øvrige museet som hedrer det fremste symbolet for nordnorsk reiseliv.

■ ■ ■ Erik Fredriksen kjenner på en dobbel stolthet. Som lokalpatriot gleder han seg over at Vesterålen markerer seg så sterkt. Og som fagmann er han stolt over å ha reist bygg som gjør regionen mer attraktiv.

” Veldig mye har skjedd i Vesterålen og på Stokmarknes i løpet av de siste årene. Det finnes det mange grunner til. Vesterålen har lenge levd i skyggen av Lofoten i forhold til turisme, men nå er dette i ferd med å endre seg. Noe skyldes at Lofoten er «full» og noe skyldes at vinterturismen har skapt helt nye markeder, men vi kommer heller ikke utenom at hele lokalsamfunnet er blitt oppgradert. Hadsel kommune har vært flink og aktiv, men også private aktører har vært villig til å investere – og dette har gitt resultater. Vi har sett at når noen går foran, så følger andre etter.

Vernebygget til Hurtigrutemuseet er et landemerke på Stokmarknes, men bygget er også i seg selv et symbol på alt som har skjedd her. Hurtigruteskipet MS Finnmarken har jo ligget her som en attraksjon lenge, men før overbygget kom på plass og kunne gi skipet beskyttelse, var denne attraksjonen sterkt preget av slitasje og derfor ikke så lett å være stolt av. Nå er museet blitt en grunn alene til å besøke Stokmarknes, og Vernebygget er blitt et populært fotoobjekt – på grunn av plasseringen, formen og fargene som lyser når det er mørkt ute. Sånt gjør noe

med lokal stolthet og lokal selvtillit. Viljen til å oppgradere har smittet over på andre og mindre aktører. Det har blitt fint her! Det store hotellet vi bygger ved siden av Vernebygget, er på mange måter en forlengelse av utviklingen vi har sett til nå. Lysten til å besøke Vesterålen har økt, tilgjengeligheten er blitt bedre gjennom fastlandsforbindelser, og med økt hotellkapasitet får de besøkende mulighet til å bli her litt lenger. Ikke bare turister, forresten. Dette hotellet sikter seg også inn mot konferansemarkedet, der deltakerne i tillegg til fasiliteter for faglig innhold, skal kunne gis et godt opplevelsestilbud når de er her. Vesterålen kan vel ikke tilby opplevelser med hundesleder, men ellers har vi det aller meste – med havet og fjelltopper som nærmeste naboer.

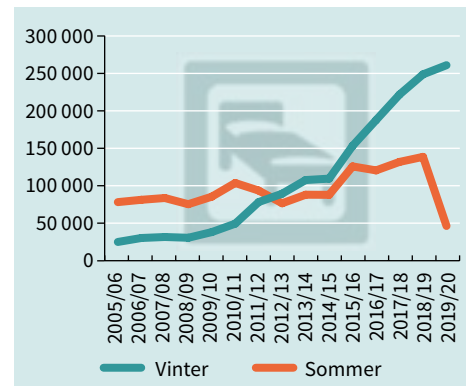
Jeg er stolt av å være anleggsleder på dette hotellet. Og jeg er stolt av å ha vært anleggsleder på Vernebygget. Før det var jeg anleggsleder på Tromsøbadet. Jeg har ikke jobbet så lenge i Bjørn Bygg, ikke mer enn fem-seks år, men jeg har rukket å være med på mye spennende i løpet av disse årene. Det er

det beste med denne arbeidsplassen; at den byr på slike muligheter. Jeg er dessuten helt overbevist om at det kommer til å skje mye spennende i Vesterålen også i løpet av de neste årene.

Quality Hotel Richard With åpner på Stokmarknes høsten 2022 med 158 rom, 318 senger og nødvendig konferansefasiliteter. Kontraktssummen er 190 millioner.

Vinteren passerte sommeren

■ ■ ■ Grafen viser utviklingen i utenlandske overnatningsdøgn i Tromsø, og viser at vinterturismen passerte sommerturismen i 2012/13-sesongen. Tendensen er den samme i resten av landsdelen.

KILDE: NORDNORSK REISELIVSSTATISTIKK.

Hurtigruteskipet MS Finnmarken ble satt på land så tidlig som 1999, men tålte sin tørrskodde tilværelse ganske dårlig.

Med Vernebygget på plass har MS Finnmarken fått sin kjærlomme beskyttelse, og Stokmarknes har fått sitt landemerke.

Erik Fredriksen er anleggsleder ved Richard With-hotellet på Stokmarknes – som er en forlengelse av en veldig spennende utvikling for hele Vesterålen. Han var også anleggsleder på Vernebygget ved Hurtigrutemuseet.

Quality hotel Saga i Tromsø ble i 2010 utvidet med 37 nye rom, i tillegg til flere nye fellesarealer. Kontraktssummen var 56,5 millioner.

I 2018 åpnet den nye havneterminalen i Tromsø, med bedre fasiliteter for cruisetrafikk året rundt. Kontraktssummen var 305 millioner.

Smart Hotel Hammerfest ble åpnet i 2015, med 165 rom. Kontraktssummen var 118 millioner.

■ ■ ■ I oktober 2021 mottok Bjørn Bygg prisen LAUREATE for Vernebygget: European Steel Award, en pris som skal oppmuntre til kreativ bruk av stål i arkitektur.

■ ■ ■ ECCS (European convention for constructional steelwork) ga prisen «European award for steelstructures 2021» til Vernebygget på Stokmarknes.

■ ■ ■ Norsk Stålforbund tildelte Bjørn Bygg og samarbeidspartnerne «Norsk stålkonstruksjonspris» for Vernebygget.

Strengere krav – og en mer seriøs bransje

En aktør som Bjørn Bygg er avhengig av å kunne vise en lang rekke oppdaterte sertifiseringer for å være kvalifisert for å konkurrere om oppdrag. Det synes kalkylesjef Stian Paulsen er veldig bra.

SERTIFISERINGER

– Ved flere anbud er det blitt vanlig at vi som tilbyder må legge ved våre ISO-sertifikater som viser at vi automatisk tilfredsstillter mange av de kravene som etterspørres, og det er for oss veldig greit på alle måter. Dette betyr ikke minst at vi sparer mye tid. Å legge ved et oppdatert sertifikat er jo mye enklere enn hva det ville kreve at vi ved hvert eneste anbud skulle redegjøre i detalj hvordan vi tilfredsstillter alle kravene, mener han.

Pådriver for innstramming

Ingen skal påstå at regelverket for anbud er nytt i Norge, men det tok veldig mange år fra regelverket ble etablert og frem til at det ble et lovverk, og at lovverket omfattet alle bransjer og at standardene ble internasjonale. Pådriverne har ofte vært det offentlige, som har ønsket å sikre seg en åpen konkurranse og å unngå å måtte betale mer enn nødvendig for å få et oppdrag utført. Men også bransjen har vært pådriver i prosessen.

– «Startbank» er jo noe vi entreprenører selv har vært en av pådriverne bak, og som medlem her viser vi at vi har alle formelle papirene i orden; skatt, merverdiavgift og så videre. I sin tid var det viktig å få dette på plass, fordi det var mange useriøse aktører i bransjen vår. I dag kunne jeg ønske meg at reglene hadde vært enda strengere, for ved anbudene aksepteres attester som er opptil seks måneder gamle. Det gir ingen garanti for at aktørene har absolutt alt på stell, mener han.

Bjørn Bygg er ISO-sertifisert innenfor tre ulike standarder, er medlem av «Grønt punkt», «Achilles» og har nylig også skaffet sertifikater som viser nødvendig kompetanse for å utføre betongoppdrag for oppdrettsanlegg. Alt dette skaper trygghet, uten at det gir noen garantier i selve konkurransen.

«Myke» og «harde» kriterier

– Nei, dette med anbud er jo ikke noen eksakt vitenskap. Det krever veldig mye erfaring for å vite hva som er viktig å vektlegge i de forskjellige anbudskonkurransene. I forhold til «harde kriterier» – som pris – er jo kriteriene ganske objektive. Men i mange anbud teller ikke prisen mer enn 30 prosent av vurderingen, og det øvrige handler om «myke kriterier», som er mye vanskeligere å vurdere for oss som deltaker i konkurransen, sier han.

– Og i tilfeller der dere taper, får dere vite at avgjørelsen er tatt etter en «helhetsvurdering»?

– Ja, nettopp! Det er slett ikke uvanlig at aktører i privat sektor bruker begrunnelsen «helhetsvurdering». Vi kan selvsagt be om å få innsyn i prosessene, om ikke annet så for å skaffe oss mer kunnskap, men samtidig skal man jo være varsom med å være for aggressiv i innsynskravet etter en tapt konkurranse – særlig når det handler om flergangsbygg-herrer som vi gjerne ønsker å ha et godt forhold til når neste anledning byr seg. Vi må balansere dette, og så må man av og til akseptere nederlagene, mener han.

To anbud hver eneste uke

– Er det lett å akseptere nederlag?

– I noen tilfeller er det veldig enkelt å akseptere nederlag! Jeg har opplevd tilfeller der anbudsvinneren leverte en pris som var 35 prosent lavere enn hva majoriteten av de andre tilbyderne lå på, og da er det noe som skurrer. Det er jo mye bitrere å tape en konkurranse når marginene er små, men dette går jo ofte begge veier. Jeg har opplevd at Bjørn Bygg har vunnet en anbudskonkurranse, og at prisen i vårt tilbud lå en halv promille lavere enn den tilbyderen som havnet på andreplass. I slike tilfeller får vi jo bekreftet at prisnivået vårt er riktig, mener han.

Hvert eneste år sørger Stian Paulsen for at Bjørn Bygg leverer mellom 60- og 70

Da Bjørn Bygg reiste boligene for sykehusansatte på slutten av 1980-tallet, ble oppdraget vunnet etter forhandlinger med Troms fylkeskommune. Men dette var før fylkene ble omfattet av loven som forutsetter anbudsprosesser.

Kalkylesjef Stian Paulsen leverer hvert år anbud som konkurrerer om oppdrag for fem milliarder kroner. Treffprosenten ligger på rundt 30 prosent.

anbud, det vil si to anbud hver eneste uke utenom ferier. Det er et tidkrevende arbeid. På de største anbudene er så mange som ti mennesker involvert i prosessen, og arbeidet med å utforme anbud koster Bjørn Bygg rundt 10 millioner kroner årlig.

– Vi konkurrerer hvert år om oppdrag for nærmere fem milliarder kroner, og vi vinner 30 prosent av de konkurransene vi deltar i – når vi beregner verdien av oppdragene. Dette er en treffprosent vi er fornøyde med, og som ligger omtrent der de andre store aktørene i bransjen ligger, mener Stian Paulsen.

Viktige årstall

- 1978:** ● «Regelverk for Statens anskaffelsesvirksomhet» ble opprettet. Kommuner og fylker var ikke pålagt å følge samme regler som staten.
- 1992:** ● Norge ble med i EØS, og måtte tilpasse regelverket til resten av Europa. EØS-regelverket trer i kraft i 1994, under OL på Lillehammer, og blir den første loven om offentlige anskaffelser.
- 2003:** ● KOFA, klageorganet for offentlige anskaffelser, blir etablert.
- 2016:** ● Lovverket revideres og moderniseres, noe som blant annet innebærer bruk av digitale verktøy i anskaffelsesprosessen, som tidligere langt på vei har forutsatt at anbudene måtte leveres fysisk.

■■■ Selv om usikkerhet preget inngangen av tiåret, gjorde Bjørn Bygg et strategisk valg om å satse på fast ansatte fremfor innleide arbeidere.

■■■ I 2010 kjøper Bjørn Bygg tomte sør for Hålogaland Teater, for boligformål.

Dette blir senere «Teaterkvarteret» (bildet), og en del av den urbane boligbyggingen langs Strandveien.

■■■ I 2012 ble Kristoffer Aaga, lærling ved Alta-kontoret, invitert til slottet av HKH Kong Harald som en av deltakerne fra Nesos lærlingskole.

Invitasjonen tolkes som en anerkjennelse av Bjørn Byggs satsing på lærlinger.

■■■ I 2014 kjøpte Bjørn Bygg selskapet Firkanten Eiendom AS, som Nilsen & Haukland AS var en del av. Dette blir Bjørn Byggs regionkontor i Hålogaland, med 105 ansatte.

Selskapet ble formelt fusjonert inn i Bjørn i 2018. ■■■ Firkanten Eiendom skiftet navn til Peab Eiendomsutvikling Nord AS. Slik fikk Bjørn Bygg et eiendomsselskap for virksomheten i hele Nord-Norge.

■■■ Da boligmarkedet tok seg opp igjen etter finanskrisen, fikk dette betydning for aktivitetsnivå og lønnsomhet i Bjørn Bygg, som hadde lyktes i å omstille til aktivitet for Statsbygg og Forsvarsbygg.

■■■ Økt lønnsomhet gjør Bjørn Bygg i stand til å ekspandere. Selskapet etablerer i 2018 avdeling i Kirkenes. Året i

forveien har Kirkenes Byggservice AS gått konkurs, og ved å etablere seg her kunne Bjørn Bygg tilby de fleste av de tidligere ansatte herfra jobb.

■■■ I 2018 ble Gro Skaar Knutsen (bildet) ny direktør i Peab Bjørn Bygg. Forgjengeren Arild Østgård tiltrådte som direktør i Peab Bygg Norge. Gro Skaar Knutsen blir andre kvinne som leder selskapet, etter Constanse Bjørn.

■■■ I 2019 ble selskapet Aktør som bygger en del av Bjørn Bygg. Med kontor på Finnsnes ble dette Bjørn Byggs regionkontor for Midt-Troms.

KAVALKADE
2010-TALLET

Da terroren rammet

22. juli 2011 ble Norge rammet av terror. 77 mennesker mistet livet på Utøya og i Regjeringskvartalet. «22. juli» skapte et tidsskille, ikke bare gjennom «rosetog», kollektive sorgprosesser og bevissthet om norske verdier, men enda mer fordi en lang periode med «tøvær» som ble innledet med «Murens fall», nå ble etterfulgt av et nytt fokus på trusler og behov for beredskap. Debatten om beredskap var fylt med mange konflikter, ikke minst hvilke trusler som skulle prioriteres; de konkrete og tradisjonelle militære truslene og behovet for beredskap mot brann og ulykker – eller de overordnede, nasjonale eller de mer abstrakte, som beredskap mot cyberkriminalitet.

Debatten om beredskap fulgte også en konfliktlinje mellom sentrum mot periferi. «Nærpolitireformen» som ble innført i 2016, var et direkte resultat av evalueringene etter 22. juli. 27 politidistrikter ble redusert til 12, og målet var blant annet raskere responstid over hele landet. Likevel opplevde mange i distriktet fravær av politi, og at lokal beredskap fremsto som svekket.

Reidar Ingebrigtsen har fra innsiden fått merke hvordan 22. juli endret den norske beredskapen like mye som luftfarten ble endret etter 11. september.

Alt har blitt mye strengere, og sikkerheten er blitt skjerpet over hele linja. Tidligere kunne man gå inn på en politistasjon og finne frem på egen hånd hvis man visste hvem man skulle ha kontakt med, men sånn er det jo ikke lenger. Akkurat som sikkerheten på flyplassen ble skjerpet etter terroranslaget mot New York 11. september 2001, opplevde vi at sikkerheten ble skjerpet i Norge etter terroren 22. juli 2011.

Politihuset i Kirkenes var det første i Norge der nødetatene i en hel region – i Finnmark – ble samlokalisert med egen AMK-sentral. Vi i Bjørn Bygg utførte den rehabiliteringsjobben ved politihuset som var nødvendig for at samlokaliseringen kunne finne sted. Det var en spesiell jobb, og ekstra spesiell var den fordi erfaringen med dette politihuset skulle benyttes i andre regioner som senere skulle gjennomføre samme omfattende endring. Derfor hadde dette prosjektet i høy grad også nasjonal interesse.

I Kirkenes har vi erfaring med at beredskap ikke bare handler om brann, helse og politi. Også Forsvaret har en sterk tilstedeværelse i dette samfunnet, og er en naturlig del av

Nødetater i Tromsø: Den nye brannstasjonen i Tromsø ble ferdigstilt i 2010. Kontraktssummen var 110 millioner.

beredskapsarbeidet. Kanskje var det også derfor at Kirkenes ble valgt som et naturlig sted å begynne når den nasjonale beredskapen skulle styrkes – region for region. I stor grad handler beredskap om geopolitikk, og dette begrepet er noe de aller fleste i Sør-Varanger har et forhold til – også vi som til daglig jobber i anleggsbransjen.

Rutinene for sikkerhet underveis i arbeidet var veldig strenge. Alle som var direkte involvert, måtte sikkerhetsklareres på forhånd, og vi kunne ikke jobbe slik vi normalt gjør. Til vanlig

Terroranslaget 22. juli 2011 mot regjeringskvartalet og Utøya, endret Norge – og bevissheten om styrket beredskap. (FOTO NTB)

Nødetater på Finnsnes: Den nye brannstasjonen på Finnsnes ble ferdigstilt i 2019. Kontraktssummen var 42 millioner.

sitter vi gjerne på vårt eget kontor og studerer byggetegninger når vi planlegger arbeidet vårt, men i dette tilfellet kunne vi ikke ta med oss noen dokumenter ut fra byggeplassen. Som en del av våre egne kvalitetsrutiner pleier vi normalt å fotografere arbeidet underveis, for å dokumentere hva vi gjør og hvordan vi gjør det. På politihuset måtte vi bruke kundens utstyr, og dokumentene ble lagret hos dem. Vi som var ansvarlig på vegne av Bjørn Bygg havnet jo i en slags skvis, mellom et regionkontor og et hovedkontor i vårt eget selskap som ønsket hyppig rapportering, og en byggherre som ønsket diskresjon og fortrolighet, men den balansen tror jeg egentlig vi fant ganske greit. Når vi gjennomførte møter, måtte dette gjøres i rom uten kommunikasjonsutstyr, for å sikre mot avlytting. Mobiltelefoner ble levert utenfor møtelokalet, og det samme gjaldt PC'er med tilgang til internett. Vi fulgte de samme rutinene også når vi hadde interne møter på vårt eget kontor, selv om dette bare var korte oppdateringer mellom involverte medarbeidere. Jeg husker at vi til og med trakk ned persiennene for å være på den sikre siden, for å unngå at noen kunne se oss gjennom vinduene.

Nødetater på Senja: Den nye branngarasjen på Stonglandseidet ble ferdigstilt i 2020. Kontraktssummen var 7,7 millioner.

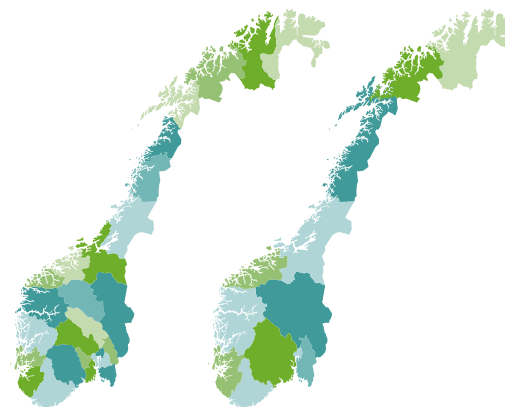

For noen kan sikkert alle disse strenge tiltakene fremstå som komiske, men sannheten er at beredskap er blodig alvor. Vi skal ikke glemme at foranledningen til de endringene som er gjort, var en ubegripelig tragedie; et ufattelig terroranslag på norsk jord – og en grundig evaluering i etterkant som konkluderte med at beredskapen vår

var for dårlig. Nå er denne endret, og i dag sitter folk fra de ulike nødetatene sammen på politihuset i Kirkenes og har tett kontakt med hverandre. Spørsmålet vi gjerne kan stille hverandre er om dette betyr at beredskapen vår er blitt god nok. Det beste svaret er at vi forhåpentligvis aldri blir nødt til å teste beredskapen i fullt alvor.

Reidar Ingebrigtsen var sentral i arbeidet med å rehabilitere politihuset i Kirkenes, slik at nødetatene i hele Finnmark ble samlokalisert og beredskapen ble styrket.

Færre distrikter og raskere responstid

Politidistrikt før nærpolitireformen

Politidistrikt etter nærpolitireformen

Politireformen ble vedtatt i 2015 og har fungert fra 2016. Målet var å styrke politiet og bidra til mer synlig politi i gatene, og et av de viktigste grepene besto i å redusere antall politidistrikter fra 27 til 12. Nord-Norge har tre politidistrikter som følger de opprinnelige fylkesgrensene, mot seks tidligere: Helgeland, Salten, Midtre Hålogaland, Troms, Vest-Finnmark og Øst-Finnmark.

Blålys-oppgradering

Prosjekt: Kirkenes politistasjon, ombygging/renovering.

Byggherre: Statsbygg.

Byggeperiode: 2020.

Kontraktssum: 10 millioner.

På prosjektet: Roy Heggelund / Roland Haumann / Reidar Ingebrigtsen. Politihuset i Kirkenes ble bygget så sent som i 1999, og bygget i seg selv var på ingen måte sterkt preget av tidens tann. Men mye har endret seg innenfor nødetatene på de siste 20 årene. Et nytt fokus på beredskap endret politiets organisering, og en samlokalisering av AMK-sentralen for Finnmark krevde at politihuset ble bygget om og modernisert. I dag holder både 110 (brann), 112 (politi) og 113 (ambulans) til i samme bygg i Kirkenes sentrum.

Ny, aktiv fritid

■■■■ Lavere utbredelse av manuelle og fysiske yrker, har bidratt til økt passivitet. Stillesitting har over tid utviklet seg til å bli et helseproblem omtrent på samme nivå som den røykingen representerte for tidligere generasjoner. Bekymringen for liten grad av fysisk aktivitet er likevel ikke ny.

■■■■ Måten nordmenn driver fysisk aktivitet på, har gjennomgått en lang rekke trendsifter. Utover 1970-tallet ble det bygget mange idrettshaller, og rekrutteringen til hallidrettene økte på bekostning av tradisjonelle utendørsidretter som langrenn og friidrett. Senere har den tradisjonelle, organiserte treningen, utført i idrettslag, måttet vike blant voksne til fordel for aktivitet i privatisert regi.

■■■■ Treningssentre, store badeland og vintersportssteder med allsidig tilbud, representerer den privatiserte, aktive fritiden.

■■■■ Jan Are Isaksen kan ikke besøke et badeanlegg uten at blikket hans ubevisst beveger seg mot detaljer andre besøkende knapt legger merke til.

Jan Are Isaksen har skaffet seg erfaring med de spesielle utfordringene badeanleggene stiller, med høy luftfuktighet og store variasjoner i temperatur mellom ulike rom.

” Det er ikke så lenge siden jeg selv ble oppmerksom på hva jeg undersøker når jeg besøker et badeanlegg, og hvilke åpenbare detaljer jeg pleie å undersøke. Store, synlige bolter, for eksempel, som veldig raskt pleier å avsløre rust. Jeg er oppmerksom på det generelle vedlikeholdet, og hvilken stand flisene befinner seg i. Og jeg blir kritisk til hvilke ting som plasseres hvor i bygg som dette; de store dispenserne med håndsprit, for eksempel, som står på gulvet og ofte blir plassert tilfeldig. De er jo av metall, som kan skape rust som i neste omgang kan spre seg...

Badeanleggene er spesielle byggverk av mange grunner. Luftfuktigheten varierer veldig fra rom til rom, og gjør at valg av metoder og materialer vil variere veldig sterkt. Vi har skaffet oss erfaring med dette, ettersom vi har bygget både Nordlysbadet i Alta, Tromsøbadet og flerbrukshallen i Vardø, der et stort bassenganlegg inngår som en viktig del av bygget. Disse tre prosjektene var ganske forskjellige, og de hadde veldig ulike utfordringer underveis. Vardø er for eksempel preget av elementproduksjon, noe som førte til at vi kunne bygge mye raskere,

og bassenget i Vardø er laget av stål. I Alta og Tromsø er betong benyttet, og det mange utenfor bransjen vår pleier å undervurdere, er at betong – akkurat som tre – trekker seg sammen mens den tørker og størkner, og at denne prosessen varer veldig lenge. Betongen trenger minst et år på seg før man går videre med neste fase av arbeidet, ja, enkelte forskere hevder det bør gå så mye som fire år før man begynner med legging av fliser og sånt. Hjemme på ditt eget bad har du et membranlag som sørger for at baderommet er tett for vannlekkasjer. I et anlegg som dette er

Den våte drømmen

Prosjekt: Nordlysbadet i Alta.

Byggherre: Nordlysbadet AS.

Byggeperiode: 2008-2010.

Kontraktssum: 93,8 millioner.

På prosjektet: Morten Andreassen / Jan Are Isaksen.

Nordlysbadet åpnet sine dører i 2011, og har siden kunnet tilby sine besøkende all ønskelig vannglede: Konkurransebasert aktivitetsbasseng, vannsklie, grotte, stupeberg, strømkanal, utestamp – og så videre. På sitt meste har anlegget hatt over 100.000 besøkende på et år, men som regel ligger besøkstallet på 80-90.000. Det ganske spesielle bygget er utført som en flytende kjeller i betong, med en bunnplate fire meter under grunnvannstanden. Våtarealene er utført med belegg av naturstein og fliser.

det betongen selv som skal skape tettheten. Hvis man går for fort fram, risikerer man at dette vil vise seg senere – for eksempel ved at flisene skades.

Jeg har lært mye av å jobbe på disse tre anleggene, men i utgangspunktet hadde jeg ingen spesiell interesse av badeanlegg. Snarere tvert imot. Jeg er allergisk mot betong, og har dessuten delvis vannskrek! Jeg oppdaget allergien under læretida, da jeg fikk en sterk allergisk reaksjon, og jeg er derfor tvunget til å holde meg unna direktekontakt med våt betong – og å være veldig påpasselig med bruk av hansker og utstyr. Vannskrekken er ikke så alvorlig, men jeg er vokst opp i Lakselv, der elva alltid har vært den viktigste badeplassen. Da jeg var to år druknet bestefaren min i denne elva, og jeg har alltid levd med påminnelsen om dette. Derfor holder jeg alltid hodet over vannet når jeg selv er i et basseng.

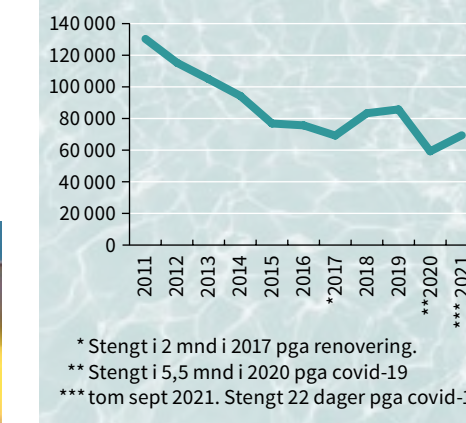
Rollen som prosjektleder er heller ikke noe jeg har jobbet planmessig for å få. Jeg velger å tro at veldig mye i livet er tilfeldigheter. Jeg hadde bakgrunn som tømrer, men flyttet til Tromsø for å studere sammen med henne som ble kona mi. Planen var ikke engang å studere

noe med direkte tilknytning til byggfag. Men så ble jeg pappa i ung alder, jeg ble nødt til å komme meg ut i jobb, og slik havnet jeg tilbake i byggebransjen igjen – i Bjørn Bygg. Her har jeg fått noen utfordringer som jeg har takket ja til. Jeg svarer gjerne ja når jeg blir utfordret, det er sånn jeg er, så når jeg tenker meg om kan jeg vel ikke si at absolutt alt bare har vært tilfeldigheter.

Tromsøbadet ble åpnet i 2018. Kontraktssummen for Bjørn Byggs del var 300 millioner.

Besøkstall Nordlysbadet 2011-2021

■■■■ Nordlysbadet åpnet i 2011 og budsjetterte da med 80.000 besøkende årlig. De første fire årene var besøket betydelig høyere, men tallene gikk gradvis nedover. Etter renovering i 2018 var besøkstallene igjen over budsjett. Så kom koronapandemien, men besøkstallet har likevel vært formidabelt når Nordlysbadet har vært åpent.

Eldrebølgen

■ ■ ■ Siden 1990-tallet har «eldrebølgen» blitt et stadig mer sentralt begrep i norsk politikk. Fenomenet beskriver sammensetningen av befolkningen, når andelen eldre blir dominerende i forhold til den øvrige befolkningen.

■ ■ ■ «Eldrebølgen» er langt på vei en direkte konsekvens av det motsatte fenomenet – «babyboom» – som beskrev høye fødselstall på 1940-tallet. Eldrebølgen ble derfor varslet allerede på 1950-tallet, men økt levealder har bidratt til at prognosene har blitt endret. Ett anslag er at andelen eldre over 80 år i Norge vil tredobles frem til 2060 i forhold til 2011.

■ ■ ■ Tradisjonell eldreomsorg gjennom sykehjem, vil ikke være bærekraftig – verken økonomisk eller i forhold til antall sykepleiere som vil kreves. Men samtidig som de eldre blir flere, blir de også friskere. Fremtidens eldreomsorg planlegges derfor som en blanding mellom hjemmebasert omsorg, liv i omsorgsboliger og opphold på tradisjonelle sykehjem.

Mønsterbruket

Prosjekt: Alta omsorgssenter.

Byggherre: Alta kommune.

Byggeperiode: 2020.

Kontraktssum: 566 millioner.

På prosjektet: Roy Gunnar Berg / Roy Hermann Heggelund

Alta omsorgssenter er et eksempel på fremtidens eldreomsorg, der 60 omsorgsboliger og 180 sykehjems plasser er samlokalisert. Totalt består senteret av fem bygg. Alta omsorgssenter er grensesprengende på mange vis. Dette er Alta kommunes største investering noensinne, og Nord-Norges største massivtreprosjekt. I forbindelse med den nasjonale Temauke om fremtidens omsorgsboliger og sykehjem, ble Alta omsorgssenter kåret til «Årets helsebygg 2021». Særlig ble hensynet til miljø vektlagt i begrunnelsene.

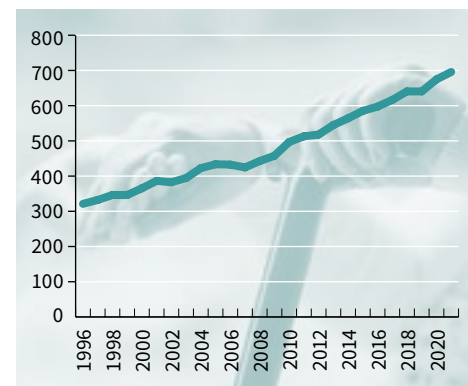

■ ■ ■ Mia Louise Lundheim poserer ved Alta omsorgssenter, bygget som ble kåret til årets helsebygg 2021.

” Hvis det er sant at Alta omsorgssenter er blant Norges mest fotograferte omsorgsbygg, så vil jeg tro at årsaken er at veldig mange er stolte av dette bygget – både blant oss i Bjørn Bygg og blant folk i Alta. Stoltheten var tydelig den dagen bygget sto ferdig, og stort sett tror jeg alle er stolte også etter at bygget har vært i drift i et års tid.

Det spesielle med Alta omsorgssenter er at det har veldig mange funksjoner samlet på ett sted. Her finner du det vi tradisjonelt forbinder med begrepet sykehjem, men du finner også korttidsplasser til dem som primært bor hjemme, du finner utleieboliger for dem som ønsker en større nærhet til helsetjenestene og du finner leiligheter til yngre brukere. I tillegg er funksjoner som fastlege, ergoterapi,

Eldrebølgen er her allerede

■ ■ ■ Ofte hører vi om eldrebølgen som noe som «snart» skal komme, men sannheten er at den har kommet allerede: Antall innbyggere over 80 år i Alta var 116 prosent høyere ved inngangen til 2021 enn i 1996 – altså i løpet av 25 år. (KILDE: SSB)

fotpleie, tannpleie og frisør samlet her. Også byggingen var litt spesiell, og jeg håper jo at vi skal kunne bruke erfaringene vi skaffet oss ved Alta omsorgssenter til at vi skal få bygge liknende omsorgssentre også andre steder. Vi hadde jo ikke så veldig omfattende erfaring med bygging i massivtre tidligere, men det har vi jo skaffet oss nå. Og så hadde vi heller ikke så mye erfaring med den sterke brukermedvirkningen som det vi opplevde underveis i byggeprosessen med Alta omsorgssenter, der særlig de ansatte som skulle ha dette som arbeidsplass var aktive underveis. Også dette er en erfaring vi kan ta med oss til neste prosjekt.

Jeg var selv assisterende anleggsleder under byggingen av Alta omsorgssenter, og i dag er jeg anleggsleder i Bjørn Bygg. Jeg er utdannet ingeniør, og studerte i Narvik. Mange av mine kollegaer synes det er spesielt at jeg

– Alta omsorgssenter har på mange måter vært en månelanding for både Alta som by og Bjørn Bygg som firma, mener Roy Gunnar Berg, som var prosjektleder.

– Dette har blitt et signalbygg midt i sentrum av Alta, og for oss i Bjørn har oppdraget bidratt til et kunnskapsløft om både massivtre og omsorgsbygg generelt, sier han.

studerte samtidig med mamma, Berit, og at vi to i dag jobber sammen i Bjørn Bygg. At vi ble studievenninner, var en tilfeldighet. Hun bestemte seg for å ta videreutdanning og jeg var ferdig på videregående skole samtidig. Vi bodde sammen i studietiden, og tilbrakte mye tid sammen, men hvem av oss som påvirket hvem i valg av studieby, er jeg sant å si ikke helt sikker på.

Alta omsorgssenter består av fem bygg som samlet gir et helhetlig helsetilbud.

Alta omsorgssenter er særegent både i innhold og form. Bruken av massivtre skapte nasjonal oppmerksomhet underveis i byggingen.

Mia Louise Lundheim opplever at både Bjørn-ansatte og befolkningen i Alta er stolte av Alta omsorgssenter.

Bryggetunet omsorgsboliger på Hansnes i Karlsøy kommune sto ferdig i 2019: Syv boenheter til en kontraktssum på 37,5 millioner.

Omsorgsboligene på Stokmarknes sto ferdig i 2018: 20 heldagsbemannede boliger til en kontraktssum på 39 millioner.

Ibestad sykehjem og omsorgsboliger i Ibestad kommune sto klar i 2021, med 16 sykehjemsplasser og seks boenheter. Kontraktssummen var 122 millioner.

Det moderne Forsvaret

■ ■ ■ Forsvaret har alltid vært i endring. Trusselbildet, utviklingen av materiell og den generelle samfunnsutviklingen, er sentrale årsaker til omstilling. Forsvaret som ble bygget opp etter andre verdenskrig ble basert på allmenn verneplikt, og etter at Norge fra 1949 ble medlem av NATO, ble også Norge en del av opprustningen som også innebar bygging av forsvarsinstallasjoner.

■ ■ ■ Etter «Murens fall» og oppløsningen av Sovjetunionen, endret trusselbildet seg, og dermed endret Forsvaret seg også – og var lenge preget av både nedskalering og effektivisering. I perioden mellom 2000 til 2005 ble Forsvarets militære organisasjon redusert fra 20.700- til 15.290 årsverk.

■ ■ ■ Fra 2015 innførte Norge allmenn verneplikt også for kvinner, og hvert år avtjener rundt 1.000 jenter og 7.000 gutter sin første-gangstjeneste. Fasilitetene er blitt modernisert, og i 2009 fattet Stortinget vedtak om å investere i 52 nye kampfly – den største investeringen noensinne. Flyene stasjoneres på Ørland, med fremskutt base på Evenes.

■ ■ ■ Etter å ha bodd 17 år i Tromsø, valgte Terje André Pettersen i 2010 å flytte hjem til Fjelldal i Tjeldsund. Den flyttingen har gitt ham mulighet til å følge en eventyrlig samfunnsutvikling – og samfunnsbygging.

I rollen som formann i Bjørn Bygg kan Terje André Pettersen bidra konkret til samfunnsbygging i den regionen han selv er så glad i – der veldig mye spennende er i ferd med å skje.

” For min del var det familiære grunner til flyttingen. Min bestemor ville gjerne at noen av etterkommerne overtok huset hennes før hun selv gikk bort, og slik overtok jeg ansvaret for et hus fra 1880 – med alt hva dette innebærer. Det har blitt noen interessante år. Denne regionen, med kommuner som Evenes, Skånland og Tjeldsund, har «i alle år» vært preget av fraflytting og stagnasjon, og kommunene har også vært preget av å befinne seg litt utenfor allfarvei. Dette har endret seg! Jeg er slett ikke den eneste som har flyttet hjem. Nylig ble det lagt ut fem boliger til salgs

i bygda Fjelldal, og alle ble solgt med en gang. Sånt skjedde rett og slett ikke før. Det er lett å peke på utbyggingen av Evenes flystasjon som den viktigste grunnen til den positive utviklingen i regionen, og selvsagt kan vi si at flybasen fungerer som en katalysator for hele området. Men utviklingen startet egentlig før beslutningen ble tatt om å legge den fremskutte flybasen til Evenes. Kommunene har vært flinke til å samarbeide, og gjorde dette lenge før det var snakk om kommunesammenslåinger. Mye har skjedd med infrastrukturen i regionen, med «Lofast» og byggingen av

Hålogalandsbrua. I dag bruker jeg 30 minutter på å komme meg til Harstad og 50 minutter til Narvik, og da er vi ikke lenger så «utenfor allfarvei» som vi en gang var. Det bygges masse: Skolen og flerbrukshallen på Liland bidrar i seg selv til fremtidsoptimisme. Norges Brannskole i Tjeldsund bygges ut og utvider med 120 stillinger. Det planlegges et nytt hotell på Evenes og det foreligger planer om havneutbygging på Rødskjær. Vi i Bjørn Bygg har ikke vært med på all denne utbyggingen, men vi har vært med på en god del. Og selv om vi ikke er med på «den første

utbyggingen», så har vi alle muligheter til å være med på alt det spennende som vil følge med som en naturlig konsekvens i ettertid. Tenk bare på behovet for boliger: De som skal jobbe på Evenes for Forsvaret vil jo primært være pendlere, men også pendlere trenger et sted å bo, og totalt vil Forsvaret og Avinor ha behov for 350 boligenheter. Jeg er hellig overbevist om at utviklingen kommer til å eksplodere i årene fremover – og at området mellom byene Harstad og Narvik vil utvikle seg som en kraftfull region.

Moderniseringen av Forsvaret kommer jo til å fortsette. Oppgraderingen av Evenes er viktig, men den er samtidig også bare en slags start. Det foreligger planer for å ruste opp

Evenes skole og flerbrukshall på Liland ble åpnet i 2021. Kontraktssummen var 193 millioner, og byggingen er et eksempel på fremtidsoptimismen i regionen.

Ramsund. Trondenes, Osmarka og Bjerkvik vil sannsynligvis følge på.

Jeg har selv lang erfaring innenfor byggebransjen, selv om jeg ikke har jobbet så mange år i Bjørn Bygg. Men for en som er dedikert i faget, og opptatt av samfunnsbygging i min egen region, er det veldig spennende å være akkurat her – og å være her akkurat nå.

– Forsvarsbygg har de siste årene vært den største og viktigste enkeltkunden til Bjørn. Det er en aktør vi har et veldig godt forhold til, og jeg drister meg til å påstå at forholdet er gjensidig, sier Lars Helge Hansen, som er regionsjef for Bjørn Bygg i Midt-Troms. – I regionen vår er Forsvaret knyttet til fire lokasjoner, Skjold, Setermoen, Bardufoss og Sørreisa, og vi har vært engasjert alle disse stedene. Våre folk har naturlig bidratt på prosjekter for Forsvaret andre steder også, som Evenes, sier han.

Forsvarets tilstedeværelse

■ ■ ■ Oversikt over Sjøforsvarets hovedbaser (mørk blå), Luftforsvarets flystasjoner (lys blå) og Hærens bataljoner (mørk grønn).

Krafttaket

Prosjekt: Hangar for patruljefly, Evenes.

Byggherre: Forsvarsbygg.

Byggeperiode: 2020-2024.

Kontraktssum: 645,7 millioner.

På prosjektet: Ole Andreassen.

Beslutningen om å gjøre Evenes flystasjon til «fremskutt kampflybase», representerte et kontroversielt krafttak – ikke minst fordi de maritime patruljeflyene (MPA) ble besluttet flyttet fra Andøya til Evenes. Byggingen av hangaren til disse flyene er det største oppdraget Bjørn Bygg har påtatt seg, målt i verdi. For Forsvaret er det viktigste at dette oppdraget vil være en milepæl for den norske forsvarsevnen. Daværende forsvarsminister Frank Bakke-Jensen gledet seg i tillegg over at regionale leverandører vant anbudet, og at utbyggingen av Evenes gir ringvirkninger til regionalt og lokalt næringsliv.

SAMFUNN:

Taktskifte for klima

■■■■ Klimaspørsmålet ble for alvor satt på den internasjonale dagsorden i 1983, da FN opprettet sin kommisjon for miljø og utvikling, Brundtland-kommisjonen. Deres rapport ble lagt frem i 1987, og «bærekraft» ble lansert som overordnet prinsipp for høsting av jordas ressurser.

■■■■ I 1988 etablerte FN sitt klimapanel, sammensatt av rundt 800 forskere som følger klimaets utvikling. Flere internasjonale konferanser er avholdt for å forplikte verdens stater til avtaler om reduserte klimagassutslipp. Ikke alle konferansene har vært like fruktbare, men noen huskes som viktige, som Rio (1992), Kyoto (1997) og Paris (2015).

■■■■ Fra Sverige bidro den da 15 år unge Greta Thunberg til et taktskifte i klimakampen, da hun i 2018 skolestreiket i kampen for å få Sverige til å innfri sine forpliktelser i Paris-avtalen. Denne aksjonen spredte seg til andre deler av verden, og ble langt på vei et generasjonsopprør for klimaet.

Gullstandarden

Prosjekt: QB, kontorbygg.

Byggherre: Polarkanten AS.

Byggeperiode: 2017.

Kontraktssum: 200 millioner.

På prosjektet: Tone Wiik.

«QB» er en milepæl, som den første kontorbygningen i Nord-Norge som tilfredstilte kravene til miljøstandard BREEAM. Materialvalg og byggemetode gjør byggekostnadene forholdsvis høye, men til gjengjeld er driftskostnader og vedlikeholdskostnader langt lavere enn i bygg uten tilsvarende standard. Dette gjelder ikke minst for kostnader knyttet til energibruk. Viljen til miljøvennlig adferd er stor, og alle tiltak er viktige, men sertifiseringer som BREEAM gjør det mulig å forholde seg til objektive og forutsigbare standarder for klimavennlige bygg.

■■■ Tone Wiik var anleggsleder for det første kontorbygget i Nord-Norge som ble BREEAM-sertifisert. Og prosjektleder for det første boligprosjektet med Svanemerke-sertifisering.

” Bevisstheten om miljøet og ambisjonene om å opptre klimavennlig er veldig sterkt til stede, både hos oss som entreprenør og blant byggherrene. Forskjellen fra tidligere er at vi nå har klare mål å strekke oss etter. Vi har nå tydelige sertifiseringer å forholde oss til, og klare krav om hva som må til for å få et bygg miljøsertifisert.

For mange er det kanskje forvirrende at det finnes flere ulike sertifiseringer. «BREEAM» er én slik standard, som opprinnelig kommer fra Storbritannia, «Svanemerket» er en annen, mens «Passivhus» også er en standard innenfor klimavennlige bygg. Det gir ingen mening å rangere disse i forhold til hverandre. De har alle høye standarder, selv om de vektlegger tiltakene litt ulikt. Sannsynligvis vil vi se en utvikling der utbyggere av næringsbygg retter seg mot «BREEAM», mens boligbygg vil forholde seg til «Svanemerket».

Selv om kravene for å oppnå miljøsertifiseringer er tydelige, stiller ikke myndighetene krav om at nye bygg skal være miljøsertifiserte. Dette blir derfor opp til hver enkelt utbygger, som må ta stilling til om de ønsker dette, og om de ønsker de ekstra kostnadene dette medfører – for foreløpig koster det

Rehabilitering er mer miljø- og klimavennlig enn nybygging. Holmboebryggene i Tromsø ble opprinnelig bygget i 1830 og ble renoveret i 2008. Kontraktssummen var 37,6 millioner.

mer å bygge klimavennlig enn å bygge tradisjonelt. At mange likevel ønsker å øke klimastandardene, er ikke bare på grunn av samfunnsansvar, men også fordi dette lønner seg på lang sikt. Driftskostnadene blir ofte lavere, muligheten for gunstig finansiering kan bli bedre, og fordi mange har erfart at verdien på et klimasertifisert bygg øker.

Klimamerking av bygg er noe som fortsatt befinner seg i startfasen i Norge, men i Bjørn Bygg har vi vært i forkant av denne utviklingen, og det er vi naturligvis stolt av, selv om det også er veldig krevende å være tidlig ute med nye rutiner. Veldig mye skal dokumenteres: Hvilke produkter som benyttes, materialvalg, transport, metoder for utvinning av materialer, muligheter for senere gjenbruk – og så videre. Om den erfaringen vi skaffer oss i dag vil gi oss noe fortrinn i markedet, tror jeg det er for tidlig å si noe om. Jeg tror vi må gjenta rutinene en del ganger før vi føler at vi «har det inne», og eventuelt kan merke en forskjell.

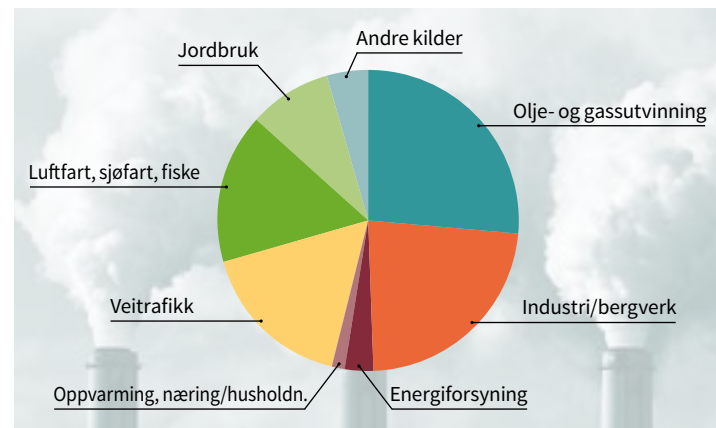
Peab har ganske høye ambisjoner når det kommer til klima og miljø, og har bestemt at alle boligprosjekter som utvikles og gjennomføres i egen regi, skal være Svanemerket. Ambisjonen er å være i forkant av myndighetskravene. Dette gjelder også alle de mange rutinene ute på byggeplassene. Myndighetene stiller jo krav om 60 prosent sorteringsgrad av avfall, for eksempel, mens vi hos oss har et mål om at 87 prosent av alt avfall skal sorteres. Vi er også bevisste på å forbedre rutinene våre på energibruk, og at vi skal redusere bruken av fossil energi og få fjernvarme inn i byggene så tidlig som mulig.

Klimavennlig adferd krever bevissthet. Deretter rutiner. Da kommer resultatene.

Store avfallsmengder er en av bransjens store synder. Først er det nødvendig å styrke sorteringsgraden, deretter redusere avfallsmengdene. Det vil gi både klimagevinst og økonomisk gevinst.

De norske klimagassutslippene

■■■ Grafikken viser norske utslipp i 2020, målt i millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Luftfart/sjøfart og veitrafikken er samlet ansvarlig for betydelig mer utslipp av CO₂ enn hva industrien er.

(KILDE: NORSK KLIMASTIFTELSE)

Bjørn Bygg har vært pioner innenfor klimavennlige bygg – og Tone Wiik har ledet begge de første prosjektene med offisielle klimasertifikater.

BREEAM: Sommerlystvegen barne- og avlastningsboliger ferdigstilles i 2022, og er av byggherren Tromsø kommune bestilt til å tilfredsstill BREEAM-sertifisering.

SVANE: Prosjektet «Norheim» vil bestå av 80 boliger, og bygges for å tilfredsstill standardene for Svanemerking.

PASSIVHUS: Bardufoss befalsforlegning ble overlevert med Forsvarsbygg som byggherre i 2018. Byggene oppfyller kravene for passivhus.

- Peabs miljømål:
- Utfasing av miljø- og helseskadelige stoffer innen 2030.
 - 100 prosent material-effektiv virksomhet innen 2040.
 - Klimanøytral innen 2045.

Marit Vassmyr er miljøsjef i Peab Bygg Norge, med kontorsted i Tromsø.

Det beste med Bjørn Bygg

Magne Øyvind Engvik
Tømrer
Vi har et godt arbeidsmiljø der både gutter og jenter trives i lag, og så er det en godt organisert bedrift.

Marius Furnes
Controller
Gode kollegaer, takhøyden, seriøsiteten, og stoltheten.

Evelyn Edvardsen
Sekretær
En meningsfylt jobb med fantastiske kollegaer!

Ronny Nilsen
Kalkulasjonsleder
Jeg får brynet meg på mange ulike oppgaver, arbeidsdagene kan være helt forskjellige fra dag til dag, og jeg har mange flinke kollegaer som har tillit til min kompetanse. Her er det alltid en åpen dør, selv om man har mye å gjøre.

Roy Gunnar Berg
Prosjektsjef
Bra arbeidsplass med fantastiske kollegaer, takhøyde og mye humor. Det er en fryd å gå på jobb. Her får man muligheten til å utvikle seg. Hver dag er en ny lærerik dag!

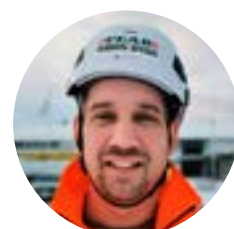
Jonny Antonsen
Forskalingsnekker
Jeg har hatt et langt og godt arbeidsliv i Bjørn Bygg. En bedrift jeg har trivdes kjempegodt i, med fantastiske medarbeidere og ledere. Jeg har vært bas på mange flotte anlegg i hele Troms. Dette er et firma som jeg anbefaler på det varmeste til alle.

Steffen Pedersen
*Betongarbeider/
Forskalingsnekker*
Jeg digger Bjørn Bygg! Her er det veldig godt arbeidsmiljø og man blir tatt godt vare på. Det er ikke en dag uten latter og glede. Alt i alt godt lederskap og godt samhold.

Anne Cathrine Arnesen
Prosjektleder
Alle de gode og kunnskapsrike kollegaene! Det er alltid noen som kan hjelpe om man står fast, og som gjør at vi både som mennesker og bedrift stadig kan videreutvikle oss og gjøre oss bedre forberedt til å ta tak i nye, spennende byggeprosjekt.

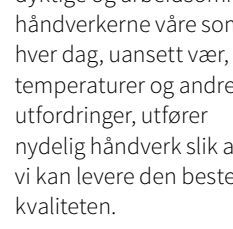
Andreas Jørgensen
Anleggsleder
Det er folkene i Bjørn Bygg som gjør at man trives så godt. En bedrift med gode tradisjoner. I mine 16 år har Bjørn Bygg hatt en rivende utvikling fra å være en stor entreprenør til å bli en gigant.

Are Henning Olsen
Formann
Trivselen, at man har gode kollegaer rundt seg og mye humor. Det er også rom for personlig utvikling. Jeg er stolt over å jobbe i Bjørn Bygg!

Wenche Pedersen
Prosjektkoordinator
Det beste med Bjørn Bygg er de flotte, humorfylte, dyktige og arbeidsomme håndverkerne våre som hver dag, uansett vær, temperaturer og andre utfordringer, utfører nydelig håndverk slik at vi kan levere den beste kvaliteten.

Frøy Grøvan
Tømrerlærling
Alle de gode kollegaene!

Tord Nese
HMS Leder
Utvilsomt folkene, og arbeidsmiljøet vi skaper sammen!

Jan Inge Lilleng
Anleggsleder
Det gode arbeidsmiljøet, en stabil arbeidsplass med gode verdier. Vårt gamle slagord «Bygger på tillit» sies det meste.

Leif Gunnar Karlsson
Formann
En god gammel seriøs bedrift som tar vare på sine ansatte. Godt arbeidsmiljø og en fin arbeidsplass.

Andreas Jensen
Forskalingsnekker
Måten man blir tatt imot på. Følelsen av samhold, godhet og trivsel. Gode kollegaer.
Masse humor. At man får gleden av å være med på å utvikle seg selv og framtida.
At man føle at man betyr noe og at det man gjør er viktig.

Nina Helland
Markeds- og kommunikasjonsleder
Kollegaene, verdiene, omsorgen og den gode humoren, følelsen av å være med på å sette varige spor, og å både være en del av en lang og stolt historie og et stort entreprenørkonsern.

Roy Heggelund
Anleggsleder
Å få være med å bygge samfunnet sammen med gode kollegaer.
Samholdet i Bjørn Bygg er helt magisk. Kunne ikke tenkt meg noen annen arbeidsgiver!

Jon-Rikard Sørensen
MacDougall
Avdelingsleder
Ettermarked
Å få ta del i et faglig godt miljø, gode kollegaer og at det er en utviklende arbeidsplass som bygger på verdier som ivaretar de ansatte og nærmiljøet.

Odd Arne Bjørvik
Formann
Det er og har vært en god arbeidsplass i 43 år, der jeg har fått utviklet meg på mange nivåer og blitt kjent med masse trivelige folk.

Christian Leon
Guttormsen-Nilsen
Tømrerlærling
Alle de gode kollegaene! De forskjellige prosjektene med mye variert arbeid. Og at jeg som lærling har fått være med på å bygge både gapahuk og 100 års paviljongen.

Ingrid Gravås
Administrasjonssekretær
At jeg flire hver dag. Trivelige kollegaer, god humor og masse nye spennende arbeidsoppgaver, gjøre dette til verdens beste arbeidsplass!

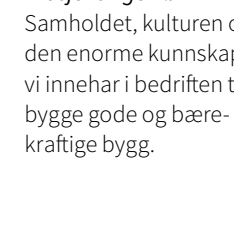
Fredrik Johansen
Prosjektingeniør
Samholdet, kulturen og den enorme kunnskapen vi innehar i bedriften til å bygge gode og bærekraftige bygg.

Bjørn Allan Hall
Innkjøpsjef
Nye spennende prosjekter, forløpende utvikling av bedriften og masse ny lærdom, fra både prosjekter og medarbeidere.

Stian Dahl Ophaug
Det beste med Bjørn Bygg er samholdet mellom kollegaer rett og slett!

Arkadiusz Zielinski
Alle mine gode kollegaer, at det er en trygg atmosfære med ordnede forhold, og ikke minst at det gir meg stolthet.

Cato-André Bjørvik
Det gode arbeidsmiljøet, og mulighetene for å utvikle seg med kunnskap fra erfarne kollegaer i ryggen.

Stian Dahl Ophaug
Det beste med Bjørn Bygg er samholdet mellom kollegaer rett og slett!

Arkadiusz Zielinski
Alle mine gode kollegaer, at det er en trygg atmosfære med ordnede forhold, og ikke minst at det gir meg stolthet.

Bjørn Byggs ledergruppe i 2022

Gro Skaar Knutsen

Administrerende direktør. Kom til Bjørn Bygg fra rådgiverbransjen i 2003.

– Det er fantastisk å lede et firma med så mange forskjellige mennesker som bidrar rundt omkring i hele Nord-Norge. Å få ha direktørstolen i 2022 er ekstra stas, og føles som en direkte bonus. Det å ha vært lokal samfunnsbygger gjennom 100 år er vi enormt stolte over!

Om vi vil jobbe på og bygge landet videre? JUPPI!

Rune Stenberg

Distriktssjef. Kom til Bjørn Bygg fra annen entreprenør i 2018.

– Det er stas å ta på seg den oransje Bjørn-jakka på jobb. Jeg føler at jeg da blir del av noe større enn meg selv. Selskapets satsing på egne fagarbeidere, lærlinger og samfunns-satsing gjør at det er lett å være stolt av arbeidsgiveren sin. I mitt distrikt har vi vært gjennom en tøff omstilling de siste årene, og jeg synes kollegaene mine har taklet det på en veldig bra måte. Nå runder vi de hundre, og går for minst hundre til!

Per Ivar Rasmussen

Assisterende direktør. Kom til Bjørn Bygg fra rådgiverbransjen i 2006.

– Det har vært en spennende reise fra rådgiverbransjen inn i entreprenørbransjen. Gode kollegaer og spennende prosjekt har gitt en givende hverdag. Å være ansatt i en bedrift i kontinuerlig utvikling er en ren fornøyelse. Reetableringen i Finnmark har tilført bedriften mange nye og dyktige medarbeidere. Bjørn Bygg som samfunnsbygger har vært med på å prege utviklingen i nord nå i 100 år, og det kan vi være stolte av.

Stian Paulsen

Kalkylesjef, Kom til Bjørn Bygg som lærling i 1992.

– Det er herlig å ha fått jobbe i Bjørn Bygg i så mange år, og med så mange forskjellige ting. Jeg har hatt mange spennende utfordringer på min reise fra betonglærling til kalkylesjef. Hver og en ansatt har fantastiske utviklingsmuligheter, og om man bare vil, så er det kun fantasien som setter grenser. En klok mann har uttalt seg: «Om dine drømmer og mål ikke skremmer deg, så drømmer du for smått og sikter for lavt».

Tom Roger Jensen

Teknisk sjef. Kom til Bjørn Bygg fra Aker Solutions i 2016.

– Som kåfjording er man ekstra stolt av å få være med og lede selskapet gjennom jubileumsåret, når man vet hvor det hele startet for 100 år siden. Å få være med å ta Bjørn Bygg gjennom digitaliseringen av byggenæringen som nå pågår, er svært spennende. Vi er, og skal også i fremtiden, være den bedriften som ligger i fremste rekke hva gjelder digital utvikling og moderne arbeidsmetodikk. Dette først og fremst for at vi skal ha en mest mulig effektiv produksjon, men også for å være den store entreprenøren som er mest attraktiv for unge fagarbeidere og ingeniører.

Sigurd Guttormsen

Økonomisjef. Kom til Bjørn Bygg fra logistikkbransjen i 1997.

– Det er spennende å jobbe i en produksjonsbedrift, og følge en idé fra begynnelse til gjennomføring. Her er det veldig mange mulighet og utfordringer, og det å bistå i prosjekter der verdier skapes, er svært tilfredsstillende. Det er mange faktorer som kan påvirke et prosjekt økonomisk, og det å kunne bidra her er både utfordrende og utviklende.

Kristian Høines Mathisen

Regionsjef Peab Eiendomsutvikling Nord. Kom til Peab fra annen eiendomsutvikler i 2021.

– Det står enormt respekt av den rollen som Bjørn Bygg har hatt som samfunnsbygger i Nord-Norge i et helt århundre. Derfor er jeg svært stolt over å være en del av dette historiske laget. Selskapets fokus på å utdanne egne fagarbeidere, tiltak for å få flere kvinner inn i bransjen, og å bygge mer miljøvennlige boliger, for å nevne noe, viser at hundreåringen på ingen måte holder på å gå ut på dato, men er klar for nye hundre år. Samfunnsansvar er noe mange snakker om, men i Bjørn Bygg er det noe man tar hver dag.

Arild Østgård

Leder Peab Bygg Norge. Kom til Bjørn Bygg i 1997 fra kommunen.

– Både markedsposisjonen og historien til Bjørn Bygg er enorm. Dette skal vi ta vare på i årene fremover, der fagarbeidet og opplæring av yngre mennesker som lærlinger og unge ingeniører er viktig. Med det fokuset og en skikkelig yrkesstolthet skal vi fortsette enda nye 100 år. Med en solid eier som Peab i ryggen står vi fjellstøtt til å møte opp og nedturer i markedet, nye markeder og nye krav til miljø og bærekraft.

Referanseliste (Listen er ikke utfyllende og årstallene er omtrentlige).

Administrerende direktører

Richard Bjørn (1922-1925)
 Constance Bjørn (1925-1932)
 Rolf og Leif Bjørn (1932-1973)
 Erik Moe (1973-1982)
 Johnny Kristiansen (1982-1986)
 Bjørnar Danielsen (1987-1995)
 Jens Kristian Johnsen (1995-1999)
 Johnny Albertsen (1999-2001)
 Terje Wiik (2001-2007)
 Arild Østgård (2007-2018)
 Gro Skaar Knutsen (2018-)

Fusjonerte selskaper/oppkjøp

1991: Eidsvold Mathisen Verk, Skedsmo.
 1998: Nils Meland AS, Tromsø.
 2007: Peab kjøper Bjørn Bygg AS.
 2014: Kjøp av «Firkanten Eiendom», som eide Nilsen & Haukland og Bogstrand.
 2018: Nilsen & Haukland fusjonert inn i Bjørn Bygg.
 2019: Kjøp av «Aktør som bygger», Finnsnes.

UTVALG AV GJENNOMFØRTE PROSJEKTER

Skolebygg

Skattvoll skole, Kåfjord (1930).
 Sommerlyst skole, Tromsø (1959).
 Vannvåg skole, Karlsøy.
 Kroken ungdomsskole, Tromsø (70-tallet).
 Skjelnan skole, Tromsø (70-tallet).
 Prestvannet skole, Tromsø (70-tallet).
 Sandnessund skole, Tromsø (70-tallet).
 Sommarøy skole, Tromsø.
 Elvevoll skole, Porsanger (80-tallet).
 Vensmoen skole, Saltdal (80-tallet).
 Hamna skole, Tromsø (1994).
 Stakkevollan skole, Tromsø (1996).
 Musikkonservatoriet, Tromsø (1997).
 Skjelnan skole (rehab), Tromsø (1997).
 Krokeldal skole (rehab), Tromsø (1997).
 Lunheim skole (ombygging), Tromsø (1998).

Ramfjord skole (rehab), Tromsø (1998).
 Slettaelva skole, Tromsø (1999).
 Workinnmarka skole, Tromsø (2002).
 Reinen skole, Tromsø (2002).
 Storelva skole, Tromsø (2004).
 Solneset skole (gymsal), Tromsø (2004).
 Breivika videregående skole (rehab), Tromsø (2005).
 Vadsø barneskole, (2005).
 Kaldfjord skole (rehab), Tromsø (2008).
 Kvaløya videregående skole, byggfag, Tromsø (2009).
 Tromstun ungdomsskole, Tromsø (2011).
 Kongsbakken videregående skole (rehab), Tromsø (2011).
 UiT Kunstakademiet (rehab), Tromsø (2013).
 Heilikoptersimulator, Tromsø (2013).
 UiT Teknologibygget, Tromsø (2014).
 Melbu skole, Hadsel (2016).
 UiT Campus Harstad (kantene) (2016).
 Solneset skole (utbygging), Tromsø (2018).
 UiT Medisin og helsefag (MH2), Tromsø (2018).
 Skistua barneskole (rehab), Narvik (2018).
 Brensholmen skole, Tromsø (2019).
 Nordborg videregående skole, Finnsnes (2019).
 UiT Campus Narvik (påbygg/nybygg), (2020).
 Evenes skole, Liland (2020).
 Hadsel vgs, Stokmarknes (2020).
 Vestre Jakobselv oppvekstsenter, Vadsø (2020).
 Kautokeino skole (2022).
 Naturfagbygget, Tromsø (2022).

Barnehager

Lars Thørringsvei barnehage, Tromsø (2006).
 Solneset barnehage, Tromsø (2008).
 Elvestrand barnehage, Tromsø (2008).
 Gyllenvang barnehage, Tromsø (2008).
 Kjosens barnehage, Tromsø (2008).
 Fagertun barnehage, Tromsø (2010).

Byggekllossen barnehage, Harstad (2010).
 Fagertun barnehage, Tromsø (2010).
 Måsungen barnehage, Tromsø (2011).
 Breverudtunet barnehage, Alta (2011).
 Husby barnehage, Kvæfjord (2012).
 Blomli barnehage, Finnsnes (2013).
 Karvesletta barnehage (rehab), Tromsø (2013).
 Haugenstykket barnehage, Tromsø (2014).
 Marsveien barnehage, Tromsø (2014).
 Utsikten barnehage, Harstad (2015).
 Tusseladden friluftsbarnhage, Tromsø (2016).
 Steinberget barnehage, Tromsø (2018).
 Norrøna barnehage (rehab), Tromsø (2019).

Kultur- og religiøse bygg

Verdensteatret (inst for lydfilm), Tromsø (1931).
 Fokus kino, Tromsø (1973).
 Bentsjord kapell, Vikran (1978).
 Skjervøy kulturhus (1992).
 Karmelittklosteret, Tromsø (1996).
 Hålogaland teater, Tromsø (2005).
 Kroken kirke, Tromsø (2005).
 Ishavskatedralen (rehab.), Tromsø (2008).
 Arktisk kultursenter, Hammerfest (2009).
 Studenthuset Driv (rehab), Tromsø (2014).
 Vardø flerbrukshus (2014).
 Tvibit ungdomshus (rehab), Tromsø (2016).
 Kvæfjord kirke (rehab) (2017).
 Maistua (rehab), Harstad (2018).
 Vernebygg for MS Finnmarken, Stokmarknes (2021).

Idrettsanlegg

Alfheim svømmehall, Tromsø (1965).
 Alfheim stadion, tribune, Tromsø (2005).
 Fløya Arena, tribune, Tromsø (2016).
 Tromsø ishall, Tromsø (2008).
 Nordlysbadet, Alta (2010).
 TUIL Arena, tribune, Tromsø (2010).
 Bul Klubbhus (2011)

Seljestadhallen, Harstad (2012).
 Det 4. hjørne/Narvik torg, (2016).
 Tromsøbadet, Tromsø (2018).
 Lerøyhallen, Tromsø (2020).
 Ombygging Tromsø turnhall, Templarheimen (2020)
 Rødtindhallen, Tromsø (2021).

Forsvarsanlegg

Militært kaianlegg Repparfjord, Kvalsund (1973).
 Lyttestasjon Hillesøy, Tromsø (1993).
 Lyttestasjon, Furuflaten og Skibotn (1995).
 Setermoen flerbrukshaller F1 og F2, Bardu (2010).
 Setermoen ledelsesbygg, Bardu (2010).
 Troms landverksted, Setermoen, Bardu (2011).
 Bardufoss kvarter, militærboliger, Målselv (2012).
 Bardufoss mannskapsforlegning, Målselv (2014).
 Velferdsbygget Skjold, undervisningslokaler, Målselv (2015).
 Bardufoss helikopterbase, Målselv (2016).
 Bardufoss befalsforlegning, Målselv (2018).
 Kontorbygg, Evenes flystasjon (2018).
 Setermoen miljøstasjon, Bardu (2019).
 Kombihangar, Evenes flystasjon (2021).
 Skjold militærboliger (rehab), Målselv (2021).

Samferdselsprosjekter

Tromsøbrua, Tromsø (1960).
 Petersborggata brukonstruksjon, Tromsø (1963).
 Valjok bru, Karasjok.
 Skulgam ferjeleie, Tromsø.
 Uløya ferjeleie, Skjervøy.

Parkeringsstunnelen, Tromsø.
 Flytårnet Langnes, Tromsø (1995).
 LKAB laste og lossebygg, Narvik (2012).
 Flysikringsbygget Langnes, Tromsø (2013).
 Prostneset havneterminal, Tromsø (2018).
 Nordfjordbotn kai, Tromsø (2019).
 Terminalbygg Langnes lufthavn (rehab), Tromsø (2019).

Offentlige bygninger

Sametinget, Karasjok (2000).
 Tromsø tinghus (2003).
 Tromsø fengsel (påbygg), (2004).
 Tromsø Brannstasjon (2010).
 Finduspromenaden, Hammerfest (2016).
 Sandnessund krematorium, Tromsø (2016).
 Finnsnes brannstasjon (2019).
 Vadsø fengsel (rehab) (2020).
 Branngarasje Stonglandseidet (2020).
 Kirkenes politihus (rehab) (2020).
 Statens Hus (rehab), Vadsø (2021).

Kongens gt 49, administrasjonsbygg (rehab), Narvik (2021).

Helse- og omsorgsbygg

Laureng sykehjem, Tromsø (50-tallet).
 St Elisabeth, Tromsø (1964).
 Rypefjord alderspensjonat, Hammerfest (1984).

Kvaløysletta sykehjem, Tromsø.
 Sykehotell RiTø, Tromsø (1998).
 Tomasjord eldreboliger (2009).
 Knorrebakken boenheter, Harstad (2010).
 Kvæfjord ungdomssenter, (2010).
 Nordlandsykehuset, Stokmarknes (2014).
 UNN Åsgård, bygg 7 (rehab), Tromsø (2016).
 Alta barneavlastningsboliger (2017).
 Stokmarknes omsorgsboliger (2018).
 Bryggetunet omsorgssenter, Hansnes (2019).
 Stjerneboligene på Silsand, Senja (2019).
 Alta omsorgssenter (2020).
 Alta tannklinikk, Alta (2020).
 Fergeveien bofellesskap, Tromsø (2021).
 Ibestad sykehjem og omsorgsboliger (2021).
 Sommerlystveien barne- og avlastningsboliger, Tromsø (2022).
 Tannbygge, Tromsø (2021)

Forretningsbygg / industribygg

Tromsø skipsverft, maskinhall (1931).
 Mack (gjenoppbygging etter brann), Tromsø (1939).
 Vervarslinga for Nord-Norge (50-tallet)
 Ølhallen (rehab), Tromsø (1972).
 Hotel With, Tromsø (1990).
 Emmas drømmekjøkken, Tromsø (1998).
 ICA-senteret Workinnmarka, Tromsø (1999).
 Radisson BLU hotel (påbygg), Tromsø (2007).
 Holmboebryggene (rehab), Tromsø (2008).
 Quality Hotel Saga (rehab), Tromsø (2010).
 Grand Nordic Hotel (påbygg), Tromsø (2010).
 Bohus/Rema, Hammerfest (2012).
 WiTo-kvartalet (rehab), Tromsø (2012).
 ENI kontorbygg, Hammerfest (2013).
 Mack/PWC (rehab), Tromsø (2013).
 Renovering av Mack-kvartalet, Tromsø (2014).
 Smarthotel Hammerfest, (2015).
 Servicebygg, Tromsø camping (2015).

TP Maskin, Finnsnes (2015).
 Biltema, Sortland (2017).
 Finnsnes fjernvarmeanlegg (2017).
 QB kontorbygg, Tromsø (2017).
 Amundsengården, Tromsø (2018).
 Felleskjøpet, Harstad (2018).
 Devold, Tromsø (2018).
 «Du Verden», Tromsø (2018).
 Salminen Bil, Harstad (2018).
 Kvitfjell vindmøllepark, Tromsø (2018).
 Norrøna Concept Store, Tromsø (2018).
 Monter, Tana (2019).
 Coop Extra, Kirkenes (2019).
 NITEK, fabrikk og kontorbygg, Alta (2019).
 Bjørnstrand (rehab), Tromsø (2019).
 Helmersen Delikatesser (rehab), Tromsø (2019).
 Bil i Nord, Tromsø (2021).
 Nortura vaskeshall, Målselv (2021).
 Storelva vannbehandlingsanlegg, Senja (2021).
 Veterinærklinikk på Olsborg (2021).
 Miklagard hotell – (2021).
 SalMar settefiskanlegg, Senja (2022).
 Hotel Richard With, Stokmarknes (2022).

Sentrale boligprosjekter

Myrengblokkene, Tromsø (1958).
 Boliger på Svalbard (80-tallet).
 Boliger for sykehusansatte, Tromsø (1988).
 Mortensnes studentboliger, Tromsø (1995).
 Kaldslett Terrasse, Tromsø (1998).
 Solsiden borettslag, Tromsø (2000).
 Tetrahusene, Tromsø (2001).
 Bellevue Terrasse, Tromsø (2002).
 Bjerkaker leiligheter, Tromsø (2005).
 Bukken borettslag, Tromsø (2006).
 Elisabeth borettslag, Tromsø (2007).
 Nabolaget 1, 2 og 3, Tromsø (2007).
 «Først og Fremst», Hammerfest (2007).
 Tyvenlia borettslag, Hammerfest (2007).
 Vestre Mortensnes, Tromsø (2007).
 Tomasjord park, Tromsø (2008).
 «Gartnerhagen», Alta (2008).

Sundet borettslag, Tromsø (2009).
 Glimmerveien borettslag (rehab), Tromsø (2010).

Skolegata borettslag (rehab), Harstad (2012).
 Tordenskjoldsgt studentboliger, Harstad (2012).
 Teaterkvarteret, Tromsø (2015).
 Trillingen eneboliger, Harstad (2015).
 Strandparken Nord, Hammerfest (2015).
 Trondenes boligpark, Harstad (2016).
 Sundet borettslag Blokk D, Tromsø (2016).
 Fløifjell borettslag, Tromsø (2017).
 Strandgata borettslag (rehab), Harstad (2017).
 Rødhettestien boligblokk, Tromsø (2018).
 «Himmel og Hav», Tromsø (2018).
 Breverudtunet boliger, Alta (2018).
 Måseveien borettslag, høyblokk (rehab), Tromsø (2018).
 Storsvingen, boligblokk, Hammerfest (2018).
 Solligrenda boligfelt, Tromsø (2019).
 Stikkveien 7 boligblokk (rehab), Harstad (2019).
 Brovingen borettslag, Harstad (2020).
 Nyland studentboliger, Alta (2021).
 «Skir», Tromsø (2021).

Feltutbygginger

Mortensnes, Tromsø (1966).
 Hamna, Tromsø (1972-2006).
 Kvaløysletta, Tromsø (1975-1980).
 Bjørkås, Tromsø (1999-2003).
 Gammelgård/Hungeren/Reinen/Kaldslett, Tromsø (1995-2003).
 Trollia, Tromsø (1999-2003).
 Jektholtet boligfelt, Harstad (2003-2016).

Kartet viser stedene Bjørn Bygg har kontorer (📍), og angivelse av plasseringer av prosjekter som er omtalt i boka (📍).

I JUNI 1922 ble Ric Bjørn etablert som landhandel i Birtavarre. Selskapet vi i dag kjenner som Bjørn Bygg har i løpet av sine 100 år drevet allsidig virksomhet, men hele veien har samfunnsbygging stått sentralt. Denne boka omhandler mer enn selskapets historie: Den forteller om samfunnsutviklingen som har preget selskapet, den møter menneskene i den praktiske hverdagen og den presenterer 100 bygg som direkte eller indirekte har forandret Nord-Norge.

Våre kjerneverdier

JORDNÆR: Vi skal være kjent for å jobbe på en jordnær måte med korte beslutningsveier, og være lydhøre for kundens interesser.

UTVIKLENDE: Vi skal være nyskapende, fleksible og stadig forbedre oss. Vi skal ta godt vare på våre medarbeideres kompetanse.

PERSONLIG: Gjennom en ærlig og tillitsfull dialog med kunder og leverandører skal vi skape og bevare langvarige og gode relasjoner.

PÅLITELIG: Våre kunder skal føle seg trygge når de engasjerer Peab. Vi skal planlegge godt, gjøre rett fra starten, eliminere risiko og holde det vi lover.